

**“BU TOPRAĞIN SESİ” TELEVİZYON PROGRAMININ POLATLI
İLÇESİNDE
ÇİFTÇİ DAVRANIŞLARINA ETKİLERİ ÜZERİNE BİR ARAŞTIRMA**

**TİJEN ÖZÜDOĞRU (DİKEN)
Prof.Dr. HASAN TATLIDİL**

Aralık 2001

Ankara

1. GİRİŞ

Tarım sektöründeki gelişmeleri genel olarak iki açıdan incelemek mümkündür. Bunlardan birincisi, tarımsal ürünlerin üretim miktarlarındaki artış, verimlilik ve ürün kalitesinin yükselmesi, ikincisi ise kırsal kalkındır. Her iki gelişmede, kırsal alana yoğun teknoloji ve bilgi transferi ile insan kaynaklarının geliştirilmesine bağlıdır. Başarıyı belirleyecek olan unsurlar ise yayım politikaları ve tercihler, yayım kuruluşlarının örgütlenme yapıları ve uygulanan yayım sistem ve yaklaşımlarıdır (Kumuk vd. 1996).

Tarım sektörünün ekonomideki önemli işlevlerine karşın sektörün finansman, örgütlenme, pazarlama ve işletmelerin yapısal sorunlarına bağlı olarak, sektörün ekonomiye katkıları sınırlı düzeyde kalmaktadır. Bu sorunların çözümünde ve özellikle tarım teknolojisinin geliştirilmesinde, tarımsal yayımın oldukça önemli bir rolü bulunmaktadır. Gerek yeniliklerin yayılması ve benimsenmesinde, gerekse uygulanmasında tarımsal yayıma önemli görevler düşmektedir.

Tarımsal yayımda geniş çiftçi kitlelerine en hızlı ve en düşük maliyet ile ulaşabilmek için kitle iletişim araçlarından faydalanılır. Özellikle gelişmekte olan ülkelerde kırsal kesime yönelik tarımsal yayım ve eğitim çalışmalarının yetersizliği, yayımda televizyonun kullanımını ön plana çıkarmıştır. Televizyon diğer kitle iletişim araçları ile kıyaslandığında en geniş kitlelere ulaşma gücüne sahip ve birey başına maliyeti düşük olan teknolojik bir araçtır. Ayrıca gelişmekte olan ülkelerin kırsal kesimlerinde okuryazarlık düzeyinin düşük olması, televizyon ile tarımsal öğretimin önemini belirginleştirmektedir (Van den Ban ve Hamkins 1983).

Televizyon; tarımsal yayımı destekler ve tamamlar, yayıma olan talebi artırır, değişime karşı olumlu tutum ve ilgi yaratır, bireyleri yeniliklerden haberdar eder. Tarımsal yeniliklerin kırsal kesime yayılması sürecinde televizyon yeniliklerden haberdar olma aşamasında etkili olmakta, bundan sonraki karar verme ve uygulama aşamalarında etkisi giderek azalmakta ve yerini kişisel iletişim kanalına bırakmaktadır. Bununla birlikte televizyon yayım elemanı gibi bireysel önerilerde bulunamamaktadır (Rogers 1983).

Hızla gelişen ve devamlı değişen teknolojinin gereklerinin yerine getirilmesi, kırsal toplumun eğitim seviyesi ne olursa olsun devamlı bilgilendirilmesini ve eğitilmesini zorunlu kılmaktadır. Ülkemizde aktif nüfusun yaklaşık yarısını oluşturan kırsal kesimde yaşayanlara yönelik tarımsal yayım çalışmaları kaynak ve personel yetersizliğinden ve bu nedenle hedef kitleye olan erişim güçlüğünden dolayı sınırlı bir çerçevede yürütülmekte ve sınırlı sayıda çiftçi bu çalışmalardan yararlanabilmektedir. Bu nedenle ülke genelinde yürütülen geleneksel yayım yaklaşımına destek olunması amacıyla televizyondan yararlanılması zorunlu hale gelmiştir.

Ülkemizde çiftçilerin eğitimine yönelik televizyon programları, televizyonun yayına başladığı 1968 yılından beri sürdürülmektedir. 1990'lı yıllarda televizyon kanallarının sayısının artması, kırsal kesime yönelik yayım yapan program sayısını değiştirmemiştir. Kâr amaçlı özel televizyon kanalları, kırsal kesime yönelik programları, bu programların masraflı olması ve reklam gelirlerinin görece olarak düşük olması gibi nedenlerle tercih etmemektedirler.

TRT kanalında yayınlanan “Bu Toprağın Sesi” programı televizyondaki tek tarım programı olma özelliğini 1991 yılından beri korumaktadır. Tarımsal araştırmalar, yeni tarımsal teknikler ve gelişmeler, tarımsal üretime ilişkin teknik bilgiler ve sektördeki teknik olduğu kadar ekonomik, sosyal ve kültürel konulara yönelik programları sunan “Bu Toprağın Sesi”, ülkemizde tarıma yönelik tek eğitim ve kültür programı olması nedeniyle oldukça önemli bir işleve sahip bulunmaktadır.

Bu araştırmada yukarıda belirtilen nedenlerden dolayı “Bu Toprağın Sesi” programının üreticiler tarafından izlenmesinin ve programın etkinliğinin değerlendirilmesi amaçlanmaktadır.

Araştırma Polatlı ilçesinde “Bu Toprağın Sesi” programını izleyen denekler üzerinde programın etkinliğini belirlemek amacıyla yürütülmüştür. Ayrıca araştırmada; televizyonla tarımsal yayım çalışmalarında çiftçilere daha iyi eğitim olanakları sağlayabilmek amacıyla çiftçilerin önerilerine yer verilmiş ve programda üreticilerin belirttikleri eksiklikler de saptanmıştır.

Araştırma 6 bölümden oluşmaktadır. Konunun önemi ve amaçlarının açıklandığı girişi izleyen ikinci bölümde konu ile ilgili olarak yurtiçi ve yurt dışında yapılmış çalışmalar özetlenmiş, üçüncü bölümde araştırmada kullanılan materyal ve izlenen yöntem açıklanmıştır. Araştırma yöresi olarak seçilen Polatlı ilçesinin tarımsal yapısına ilişkin özet bilgiler dördüncü bölümde, araştırma bulguları beşinci bölümde ve e öneriler altıncı bölümde verilmiştir.

2. KONU İLE İLGİLİ YAPILMIŞ ARAŞTIRMALAR

Araştırmanın bu bölümünde; konu ile ilgili olarak yurtiçi ve yurtdışında yapılan deneysel araştırmaların yanısıra, araştırma açısından önemli görülen bilimsel yapıt ve incelemelerden bir kısmı tarih sırasına göre aşağıda verilmiştir:

Taluğ (1974), Polatlı ilçesinde 119 denek üzerinde yaptığı anket çalışmasında ilçedeki buğday üreticilerinin kimyasal ilaçlarla yabancı ot mücadelesini benimsemelerinde yararlandıkları bilgi kaynaklarını ve benimseme davranışlarını etkileyen faktörleri incelemiştir. Araştırma sonuçlarına göre; ele alınan tarımsal yeniliğin benimsenmesinde en etkili bilgi kaynakları, köy içinden diğer çiftçiler ve yayım servisleri olmuştur. Benimseme sürecinin haberdar olma safhasında köy içinden diğer çiftçilerden, karar verme safhasında ise yayım servislerinden yararlanma oranı daha fazladır.

Tatlıdil (1978), Konya ili Ereğli ilçesinde yaptığı çalışmada köy kalkınma kooperatiflerini benimsemeye yararlanan bilgi kaynaklarını ve benimseme davranışlarını etkileyen etmenleri ortaya koymayı amaçlamıştır. Tatlıdil araştırma bölgesindeki köy kalkınma kooperatiflerinin yayılmasında en etkili bilgi kaynaklarını benimseme sürecinin haberdar olma ve karar verme aşamalarında ayrı ayrı incelemiştir. Bu incelemeye göre haberdar olma safhasında radyo, gazete, ilçe yayım örgütü ve kooperatifin kurucu üyeleri, karar verme safhasında ise kooperatifin kurucu üyeleri ve ilçe yayım örgütü en etkili bilgi kaynakları olarak saptanmıştır.

Taluğ ve Tatlıdil (1981), Çorum-Çankırı Kırsal Kalkınma Projesini tarımsal yayım açısından inceledikleri çalışmalarında formenlerden* beklenen yararın sağlanamamasının önder çiftçi yaklaşımını ön plana çıkardığını, önerilen tarım tekniklerinin önce önder çiftçilere götürülmesi ve bunlar aracılığıyla diğer çiftçilere tanıtılması ve benimsetilmesinin doğru bir yaklaşım olacağını belirtmektedirler.

Aslan (1982), tarımda teknik elemanların eğitiminde etkin olan duyma öğrenme kaynakları içerisinde televizyonun yerini ve etkinliğini saptamayı amaçlayan çalışmasında Ankara Teknik Tarım Müdürlüğü örgütündeki teknik elemanlara uyguladığı anketle ilgili bulgulara ve yorumlamalara yer vermiştir. Araştırma bulgularına göre; televizyonda yayınlanan tarımsal içerikli programlar, süre, süreklilik ve içerik bakımından yetersiz bulunmuştur. Tüm bu koşullara rağmen, araştırmada teknik elemanların eğitiminde televizyonun önemli katkısının olduğu görülmüştür. Araştırma sonucuna göre televizyon tüm konularda duyma ve öğrenme aşamalarında ve yeni tarımsal yayım yöntemlerini duyurma aşamasında birinci sıradadır. Uygulamaya konulmuş yaygınlaşma aşamasında olan tarımsal konularda ise, okul, hizmetiçi eğitim, mesleki dergi ve gazete gibi öğrenme etmenleri televizyondan daha üst sıralarda yer almaktadır. Araştırmacı'ya göre teknik elemanların eğitimine yönelik televizyon programları, belli bir tarımsal takvime göre yayınlanmalı, eğitici bakanlık elemanları ve yapımcı TRT elemanları, teknik elemanlar ile periyodik zamanlarda bölgesel toplantılar yaparak, amaçlanan düzeye ulaşabilmek için gerekli düzeltici çalışmalar yapmalı, program geliştirilip sürekliliği sürdürülmelidir.

* Formen, tarımsal yayım çalışmalarının yapıldığı bölgede yaşayan insanlar arasından seçilerek, yayım servisinde istihdam edilen, köy düzeyi yayım elemanlarıdır.

Taluğ (1982), MEYSEB (Yaş Meyve ve Sebze İhracatı Projesi) Mersin Bölge Müdürlüğü tarımsal yayım çalışmalarını, turunçgil üreticilerinden topladığı verilerle Eğitim ve Ziyaret sistemi, yayım elemanları ve formenlerin başarı düzeyleri açısından incelemiştir. Taluğ toplam 116 denek üzerinde yaptığı araştırmada MEYSEB tarımsal yayım çalışmalarına yüksek düzeyde bir katılım bulunduğunu ve önerilen tarım tekniklerinin tamamının değişik oranlarda da olsa benimsendiğini ortaya koymaktadır. Deneyimsiz teknik elemanlara dayalı personel politikası, araştırma kuruluşları ile yetersiz bağlantı düzeyi, sistemli bir izleme ve değerlendirme çalışmasının yürütülmemesi, önerilecek tekniklerin yerel koşullarda önceden denenmemiş olması, önerilen tekniklerin üretici düzeyinde sağlayacağı ekonomik yararların yeterince tanımlanmamış olması araştırmanın diğer önemli bulgularıdır.

Aziz (1982), yaptığı araştırmalarda kitle iletişim yöntemlerinin sınırlılıklarını belirlemiş ve projeli yayınların başarısı için gerekli koşulları sıralamıştır. Araştırmacı, daha önce dünyada yapılan araştırmalarda belirlendiği gibi, kırsal kesime yönelik televizyon programlarının çiftçileri yeniliklerden haberdar etmede etkili olduğunu, ancak bunların çiftçilerce uygulanmasında, bu tür yayınların sınırlı olduğunu belirlemiştir. Bu sınırlılığın giderilmesi için Hindistan'da olduğu gibi projeli yayınlar kapsamında köylerde izleme merkezleri kurulması gerektiğini vurgulamaktadır. Aziz, projeli yayınların etkinliğinin artırılmasındaki diğer koşulları hedef izleyici kitlenin özelliklerinin belirlenmesi, programların diğer görsel-ışitsel ve basılı yayınlar ile desteklenmesi, programlar sırasında ve sonrasında katılımcıların sınava alınması, başarılı olanlara sertifika ve ödüller verilmesi, proje uygulanmadan önce pilot denemesinin yapılması, ilgili kuruluşlar arası işbirliğinin geliştirilmesi gibi konuları sıralamıştır.

Rogers (1983), dünya üzerinde yapılan birçok araştırmayı incelemiş ve yeniliklerin kırsal kesime yayılması sürecinde, yeniliklerden haberdar olma aşamasında kitle iletişim araçlarının daha etkili olduğunu, ancak karar verme ve uygulama gibi diğer aşamalarda bu etkinliğin giderek azaldığını belirlemiştir.

Tatlıldil (1984), Çorum ili Sungurlu ilçesinde yaptığı araştırmada, tarımsal yayımda önder çiftçilerin rollerini benimseme ve bu rolü yerine getirmelerinde etkili olan unsurları önderlik işlevinde etkili olduğu varsayılan özelliklere göre inceleyerek, önder çiftçi yaklaşımının işleyişi ve sorunlarının saptanmasına çalışmış ve önderlik düzeylerini ortaya koymuştur. Araştırma bulgularına göre önder çiftçi olma ile yaş, eğitim düzeyi, mülkiyet durumu, işletme büyüklüğü, arazi egenim biçimi, traktör varlığı, gazete alma, televizyon'dan yararlanma ve Sungurlu'ya gidiş sıklığı arasında istatistiksel anlamda bir ilişkinin olduğu, gelir düzeyi, tarım dışı gelir, köy yönetiminde görev alma, gazete okuma sıklığı ve Çoruma gidiş sıklığı arasında istatistiksel anlamda bir ilişkinin bulunmadığı saptanmıştır.

Oakley ve Garforth (1985), kitle iletişim araçlarının tarımsal yayım çalışmalarında kullanılmasının sebepleri arasında, geniş alanda yaşayan büyük bir çiftçi kitlesine aynı anda ve kişi başına düşük maliyetle mesajların iletilebilmesi olarak belirtmektedir. Ancak kitle iletişim araçları yayım elemanlarının yaptığı tüm görevleri (kişisel tavsiye ve teknik destek gibi) yerine getiremeyeceğini vurgulamaktadır. Kitle iletişim araçlarının işlevlerinin çiftçileri yeniliklerden haberdar etmek, bunlara ilgi yaratmak ve yayım çalışmalarına daha fazla çiftçinin katılımını sağlamak olduğunu belirtmektedir.

Televizyon ile çiftçi eğitimi programlarının geniş çiftçi kitlesine ulaşmayı sağladığını ancak, bunların etkinliğinin grup izleme yöntemi ile artırıldığını belirtmektedir.

Tor (1985)'un "Türkiye'deki Tarımsal Yayım Eğitiminin Halk Eğitimi Açısından Değerlendirilmesi" adlı çalışmasında incelenen konular; başarılı bir tarımsal yayım çalışmasında ve yayımcıda aranan özellikler, tarımsal yayımın çalışma süreci ve aşamaları, tarımsal yayım çalışmalarında kullanılan öğretim teknikleri ve eğitim araçları, A.B.D.'nin tarımsal yayım sistemi ve Türkiye'deki tarımsal yayım çalışmalarıdır. Araştırmada Türkiye'de tarımsal yayım çalışmalarına gereken önem verilmediği ve Tarım Bakanlığı ile üniversitelerin yeterli düzeyde işbirliği yapmadığı ve TRT tarafından çiftçiye yönelik programlara daha fazla yer verilmesi gerektiği belirtilmiştir.

Tekin vd (1987), "Türkiye'de Uygulanan Uzaktan Öğretim Sisteminde Video ile Eğitim Merkezi Proje Önerisi" adlı çalışmalarında; televizyonun aynı anda hem göze hem de kulağa seslenerek bilgi aktarabilme olanağını sağlayan bir araç olması nedeniyle, öğretimde etkili bir iletişim aracı olarak kullanılabilme özelliğine sahip olduğunu ancak; mesajların kalıcılık özelliğinden yoksun olmasından dolayı televizyonun temel iletişim aracı olma özelliğinden çıktığını belirtmişlerdir. Araştırmacılar bu sakıncayı gidermek için uzaktan öğretimde video kullanılması gerektiğini ve bu sayede mesajların istenildiği kadar tekrarlanabileceğini, zaman ve mekan sınırlamalarının ortadan kalkacağını belirtmişlerdir.

Singh (1987), "Kırsal Televizyon Programları İçin Öneriler" adlı çalışmasında, tarımsal televizyon programlarının kırsal yaşamdan örnekler verilerek hazırlanmasını önermiştir. Ayrıca, yayın sırasında çeşitli eğlence ve kültürel etkinlikler ve tartışmalara yer verilmesinin, çiftçilerin izleme oranını artıracaklarını belirtmektedir. Televizyon ile büyük çiftçi kitlesine ulaşılabilirliğini, ayrıca bu programları hazırlayan yapımcı ve personelin niteliklerinin önemine değinmiştir. Kırsal televizyon programlarının tarlada, uzman ve çiftçilerin birarada katılımları ile gerçekleştirilmesinin, tekdüzeliği gidereceğini vurgulamaktadır (Demiryürek, 2001).

Ceylan (1988), Ankara ili Çubuk ilçesinde yaptığı çalışmasında, televizyondaki tarımsal programların üreticiler üzerindeki etkilerinin yanı sıra, üreticilerin televizyondaki tarımsal programlardan yararlanma durumları üzerinde etkili olabilecek bireye ait çeşitli özellikleri incelemiştir. Araştırmada, televizyondaki tarımsal programlardan yeni bir tarım tekniğini öğrenen çiftçilerin daha yüksek eğitim ve gelir seviyesine, daha geniş işletme arazisine sahip olan, kendi üretim faaliyetlerine ilişkin kayıt tutan ve diğer çiftçilere göre yayım örgütünü daha sık ziyaret eden bireyler olduğu bulunmuştur. Televizyondaki tarımsal programları izleme oranı % 100 iken, bu programlardan yeni bir tarım tekniği öğrenenlerin oranı % 66'dır. Öğrendiği tarım tekniğini işletmesinde uygulayanların oranı ise % 33 olarak belirtilmiştir. Televizyondaki tarımsal programlardan yeni bir tarım tekniğini öğrenen bireyler daha çok haber ve öğrenme amacıyla televizyon izlemektedirler. Ayrıca televizyondaki tarımsal programların, kırsal alanda yeniliklerin benimsenme sürecinin haberdar olma aşamasında etkili olduğu, fakat karar verme ve uygulama aşamalarında yayım elemanlarının daha etkili olduğu belirlenmiştir.

Tatlıdil (1989), Polatlı ilçesinde yağmurlama sulama yönteminin yayılması ve benimsemesini etkileyen etmenlerin, ortaya konulmasını amaçlayan araştırmasında erken benimseyenlerin geç benimseyenlere oranla daha yaşlı, daha geniş işletmelere sahip olan, gelir ve makinalaşma düzeyleri daha yüksek, üretim desenindeki değişme oranı daha az, daha fazla gazete alan ve okuyan, Ankara'ya daha sık seyahat eden bireyler olduğunu belirlemiştir. Araştırmada anket uygulanan üreticilerin yağmurlama sulama yöntemini ortalama benimseme süreleri 8,24 yıl olarak, yağmurlama sulama tesisini kurmadan önce çevresindeki üreticilerin tesislerini inceleyen ve onlarla yeni teknolojiyi tartışan deneklerin oranı % 80,77 olarak saptanmıştır. Ayrıca üreticilerin yağmurlama sulama yöntemini benimseme kararında en etkili bilgi kaynağı % 52,56 ile diğer çiftçilerin olduğu bunu ticari kaynakların % 21,8 ve teknik elemanların % 16,67 izlediği belirtilmiştir.

Rout (1989), "Kırsal Radyo Yayınları Hakkında Çiftçilerin Düşünceleri" adlı araştırmada, Hindistan'ın Orissada eyaletinde 140 çiftçi üzerinde anket uygulamıştır. Özel radyo yayınlarının Hindistan çiftçileri üzerine etkilerinin neler olduğunu inceleyen araştırma sonuçlarına göre medyanın kırsal halkın tarımsal eğitiminde çok önemli rol oynadığı, ayrıca çiftçilerin büyük çoğunluğunun yayınların açık ve faydalı olduğunu düşündüğü, bilginin medya kaynakları ile kırsal alana daha iyi iletildiği belirtilmiştir.

Misra (1990), "Hindistan Yayım Elemanlarının Eğitiminde Elektronik Teknolojinin Önemi ve Rolü" adlı çalışmada yayım hizmetinin etkinliğini araştırmayı amaçlamıştır. Araştırmaya göre; 1970'li yılların ortalarında ilk profesyonel tarımsal yayım hizmetine başlanmış ve bununla birlikte eğitim ve ziyaret sistemi Hindistan'da çiftçi davranışlarını değiştirmeye başlamıştır. Elektronik teknoloji bir dizi ekipmanı örneğin televizyon, radyo, daha etkili video diskler, interaktif videolar, kablolu TV ve teletext'i içermektedir. Hindistanda bunlardan televizyon ve radyo çiftçiler tarafından kullanılmaktadır. Hindistan Yayım Genel Müdürlüğü pilot projeler aracılığıyla etkin yayım hizmetini geliştirmektedir. Bu tür hizmetler yayım personelini olumlu bir şekilde etkilemektedir.

Wete (1991), tarımsal enformasyonun iletiminde kullanılan kitle iletişim araçlarını incelediği araştırmasında, televizyon ile mesajların büyük çiftçi kitlesine hızla iletilebilmesi nedeniyle gelişmiş ve gelişmekte olan ülkelerde tarımsal televizyon programları ve projeli yayınların uzun yıllardan beri kullanıldığını belirtmektedir. Araştırmacı, önceleri televizyonun kırsal kesimdeki iletişim problemlerine sihirli çözümler getireceği beklentisinin, uygulamadaki bazı zorluklar sebebiyle gerçekleştirilemediğini söylemektedir. En büyük problemin ise bu programların hazırlanması ve yayını ile ilgili yüksek maliyet olduğunu ve çoğu zaman bu masrafların karşılığının alınmadığını savunmaktadır(Demiryürek 2001).

Çetinkaya (1991), "Polatlı İlçesi Tarımsal Yayım ve Uygulamalı Araştırma Projesi" adlı araştırmasında eğitim ve ziyaret sisteminin işleyişini incelemiştir. Eğitim ve ziyaret sistemi yayım yaklaşımında; yeni tarım tekniklerinin önce seçilmiş çiftçilere ve onlar aracılığıyla da tüm çiftçilere ulaştırılması öngörülmüştür. Araştırmada seçilmiş çiftçiler önderlik işlevinde etkili olduğu varsayılan özelliklerine göre incelenmiş ortak nitelikleri ortaya konmuştur. Araştırmanın seçilmiş çiftçilerin niteliklerine ilişkin bulguları; seçilmiş çiftçilerin çevredeki diğer çiftçilere oranla daha yüksek gelir düzeyine sahip olma, daha fazla kiraya ve ortağa arazi tutma, daha geniş ve fazla sayıda parselden

oluşan işletmelere sahip olma, traktör varlığı daha fazla, televizyonu daha sık izleme, Polatlı'ya ve Ankara'ya daha sık seyahat etme ve Polatlı'da yayım elemanları ile daha sık görüşme gibi ortak niteliklerdir. Teknik elemanlar ise tarımsal yayım çalışmalarında etkili olduğu varsayılan özelliklere göre incelenmiş ve yürüttükleri tarımsal yayım çalışmaları ele alınmıştır. Eğitim ve ziyaret sistemine dayalı yayım çalışmalarının etkinliği konusunda toplanan veriler; sistemin yapısından gelen sınırlılıklar ve uygulamadaki bazı eksikliklerin projenin tarımsal yayım çalışmalarındaki başarısını olumsuz yönde etkilediğini göstermektedir.

Özkaya vd. (1991), Radyo ve televizyon gibi kitle iletişim araçlarının değişim başlatmada potansiyel sistemler olduğunu ve Tarım Bakanlığının yeni tarımsal teknolojileri köylülere tanıtmada bu sistemden yaygın olarak yararlanabileceğini ifade etmişlerdir. Söz konusu kitle iletişim araçlarının göze ve kulağa hitap etmesi nedeniyle okur yazarlık oranının düşük olduğu köylerde yaygın olarak kullanılmasının önemli bir avantaj olacağı ileri sürülmektedir.

Varol (1991), "Türkiye'de Tarımsal Yayım Eğitiminin Uygulanma ve Benimsenme Sorunları" adlı çalışmasında TYUAP (Tarımsal Yayım ve Uygulamalı Araştırma Projesi) kapsamında yürütülen yayım çalışmalarının etkinliğini değerlendirmek üzere bir alan araştırması yapmıştır. Ankara ilinin Çubuk ve Kalecik ilçelerinde yürütülen aynı proje kapsamında; tarımsal yayım eğitimi etkinliklerinde karşılaşılan güçlükler, bu etkinliklere katılanların bazı sosyo-ekonomik özellikleri, uygulamaya ilişkin görüş ve beklentilerinin tarımsal yayımın genel ilkeleri içerisinde incelenmesi amaçlanmıştır. Araştırma sonuçlarına göre Tarım Orman ve Köyişleri Bakanlığı'nın sorumluluğunda TYUAP kapsamında yürütülen tarımsal yayım çalışmalarının ulusal kalkınma hedef ve tarımsal politikalarına uygun olarak merkez, il, ilçe ve köy birimlerinde henüz yeterli bir biçimde örgütlenmediği, TYUAP'ın kırsal toplumun tüm ekonomik ve sosyal sorunlarını içine alan bir tarımsal yayım modeline uygun bir hizmet üretmediği, bu durumun tarımsal yayım çalışmalarını olumsuz yönde etkilediğini ve çiftçilerin yenilikleri benimseme ve uygulama sürecini geciktirdiğini, köyleri daha sık ve düzenli ziyaret eden Köy Grup Teknisyenlerinin çiftçi sorunlarına daha duyarlı ve TYUAP hakkında daha bilinçli oldukları, çiftçilerin eğitim düzeyinin düşük olması ve yeniliklere fazla açık olmaması, maddi olanaklarının sınırlılığı gibi ekonomik sosyal ve kültürel nedenlerin yanısıra çiftçi kurslarının düzenlenmesinden zamanında haberdar olmamaları, yayım elemanları ziyaretlerinin düzenli olmaması gibi nedenlerin tarımsal yayım etkinliklerine çiftçi katılımını önemli ölçüde azalttığı gibi sonuçlar elde edilmiştir.

Malik (1991), "Pakistanda Tarımsal Teknolojilerin Benimsenmesinde Kitle İletişiminin Önemi" adlı çalışmasında kitle iletişiminin rolünü radyo ve basılı materyalleri Pakistan tarımsal yayım sistemi içerisinde incelemiştir. Punjah bölgesinde 151 çiftçi üzerinde anket yolu ile veriler toplanmış ve analiz edilmiştir. Bulgulardan çiftçiler arasında radyonun bilgi sağlamada basılı materyallerden daha önemli olduğu ortaya çıkmıştır. Basılı materyal takibi, düşük eğitim düzeyi nedeniyle fazla olmamaktadır. Kitle iletişiminin sınırlı zaman aralığında farkında olmadan yaratıcı bir rol oynadığı, çiftçileri motive ettiği, tarım deneyimlerini geliştirmelerine neden olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Raj (1992), çiftçi eğitiminde kitle iletişim araçlarının kullanılması ve faydaları konusunu Hindistan'da incelemiştir. Kitle iletişim aracı olarak 5 büyük yaygın araç ele

alınmıştır (radyo, poster, basılı materyal, sergi ve film gösterileri). Araştırma sonucunda önemli sayıda çiftçinin kitle iletişimini kullanmasına rağmen, kitle iletişim araçlarının çok azının düzenli olarak kullanıldığı belirlenmiştir. Yararlı haber kaynağı, zamanlı bilgilendirme ve eğitimli personel ile yayım faaliyetinin daha etkili hale geldiği sonucu ortaya konulmuştur.

Demiryürek (1993), Televizyon İle Yaygın Çiftçi Eğitimi Projesi(YAYÇEP)'nin ilk aşamasına Gölbaşı ilçesinde çiftçilerin katılımını incelemiştir. Araştırmada çiftçiler, projenin ilk aşamasındaki hayvancılık ile ilgili tarım tekniklerini uygulama durumuna göre uygulayanlar ve uygulamayanlar olmak üzere iki ayrı grupta ele alınmış ve çiftçilerin uygulama durumuna etkili olabilecek etmenler incelenmiştir. Buna göre, araştırmada ele alınan proje önerilerinden herhangi bir tarım tekniğini uygulayan çiftçiler daha ileri yaşta, daha yüksek eğitim düzeyine sahip daha eğitimli aile bireyleri olan, daha fazla hayvanı ve kültür ırkı sığırı olan, daha yüksek gelir düzeyine sahip, daha sık radyo dinleyen, televizyonun tüm işlevlerinden yararlanmak amacıyla televizyon izleyen, daha fazla tarımla ilgili kitap ve dergileri okuyan ve daha fazla ziraat mühendisi ve veteriner hekim ile ilçe ve ilde görüşen bireylerdir. Uygulayanların projeye katılım sürecinde en çok yararlandıkları bilgi kaynakları haberdar olma aşamasında yayım elemanları, karar verme aşamasında televizyon programları, uygulama aşamasında kendi deneyimleri olarak belirlenmiştir. Ayrıca bu çiftçiler, proje yayınlarını daha fazla izlemiş, eğitim kitaplarını daha fazla okumuş ve proje yayınlarındaki konular ile ilgili daha fazla yayım elemanları ile görüşmüş ve diğer çiftçilere danışmıştır. Çiftçilerin tamamının araştırmada incelenen hayvancılık ile ilgili 6 genel konudan en az birini öğrendikleri belirlenmiştir. Ayrıca araştırmada incelenen hayvancılık ile ilgili 8 tarım tekniğinden herhangi bir tarım tekniğini uygulayan çiftçilerin oranı % 42,67 olarak bulunmuştur.

Gencel (1993), araştırmasında GAP televizyonu yayınlarını, programların içerik analizlerinden ortaya çıkan bulguların da yardımıyla incelemiştir. GAP televizyonundan yayınlanan “Gide Gide GAP” ve “GAP’a Bakış” programlarından şu sonuçları çıkarmıştır. Gide Gide GAP programı mekansal olarak bile bölgeyi temsil etmekten uzak bir programken, GAP’a Bakış programının büyük bir kısmı bölgede gerçekleştirilmektedir. GAP’a Bakış programında bölgeye ilişkin sorunlar ağırlıkla ele alınmakta ve bu sorunların çözümüne öneriler getirilmektedir. Gide Gide GAP programında ise bölgeye ilişkin sorunlar hiç görülmemektedir. Sonuç olarak GAP televizyonunun modernleştirici öğeler içermediğini bölgesel bir kanal olmanın gereklerini yerine getirmediğini ve çoğulcu değil asimilasyonist bir içeriğe sahip olduğunu belirtmiştir.

Yaman (1993), “Televizyonla Uzaktan Öğretim” adlı çalışmasında örnek olarak Anadolu Üniversitesi Açık Öğretim Fakültesi’ni almış, eğitimin ancak iletişimle mümkün olduğu düşüncesinden yola çıkarak iletişimi, etkilerini ve televizyon iletişiminin etki ve önemini, televizyon eğitiminde uygulanan uzaktan öğretim sisteminin ve uzaktan öğretim ve eğitiminde televizyonun yararlarını, sınırlılıklarını ve gelişimine etki eden hususları açıklamıştır. Sonuç olarak; büyük kitleleri yönlendirmede görsel ve işitsel bir iletişim aracı olan televizyondan maksimum derecede çeşitli alanlarda uzaktan öğretim uygulamalarıyla yararlanabilmenin sağlam ve uzman bir kadroyla, kaliteli, programlı bir yayımla mümkün olacağını belirtmiştir.

Knight (1993), Hindistan'ın Tamil Nadu bölgesinin radyosu olan FEBA (Uzak Doğu Hindistan Haber Yayınları)'da yapılan kırsal kalkınma için ziraat ve endüstri programlarının incelendiği çalışmada belirtilen hususlara göre Tamil Nadu'da 20 milyon halk ziraat ve ilişkili aktivitelerle iç içedir. Radyo iletişim açısından bu derece büyük bir kalabalığa ulaşmada en etkili araç olmaktadır. Fakat radyoda geri beslemenin zayıf olması en büyük sorunlardan birisidir. Ziraat ve endüstri adıyla isimlendirilen radyo programı, Tamil dilinde Mart 1988'den bu güne kadar yayın yapmaktadır. Çiftçiler ve çiftçi kadınlara ulaşmak, öncelikli amaç olmaktadır. Programlar Tamil Nadu Ziraat Üniversitesi tarafından dinleyicilere son ziraat tekniklerini duyurmak için hazırlanmaktadır.

Erel (1994), çalışmada Kastamonu merkez ilçesinde ithal kültür ırkı süt ineği yetiştiricilerine yönelik yayım çalışmalarını değerlendirmiştir. Araştırmanın verileri ithal kültür ırkı süt ineği projesinden inek edinen 6 köydeki 105 yetiştirici ile bunlara yayım hizmeti veren yayım elemanlarından anket yoluyla toplanmıştır. Araştırmada süt inekçiliği ile ilgili faaliyetlerde etkili olan bilgi kaynakları belirlenerek, bu bilgi kaynakları içerisinde yayım elemanlarının payı ortaya konmuştur. Organizasyon ve yönetim hatalarının ithal kültür ırkı süt hayvancılığı projesinin gelişmesini ve yayım elemanlarının etkinliklerini sınırladığı belirlenmiştir. Araştırmacı bu problemlerin çözülmesi ve yetiştiricilerin iyi yönetim ve finansal olarak desteklenmesi durumunda projenin başarısının artabileceği tezini savunmuştur.

Güven (1994), Şanlıurfa ilinde kitle iletişim araçlarının tarımsal yayım çalışmalarına katkısını incelediği araştırma ile Şanlıurfa ilinde sulamaya açılacak alanlarda çiftçilerin yaş ve cinsiyet dağılımları, eğitim ve yaşam düzeyleri, yeni teknolojileri takip etme durumları, televizyondaki tarımsal programları izleme ve anlatılan yeniliklerin öğrenilme durumu, radyonun tarım ağırlıklı programlarının dinlenme düzeyi ve bütün bu faktörlerin tarımsal yayım çalışmalarına katkısını incelemiştir. Araştırmada elde edilen sonuçlara göre; yüksek eğitilmiş çiftçilerin tarımsal yeniliklere daha açık oldukları ve bunları daha fazla uyguladıkları, televizyondaki tarımsal programlardan yeni bir tarım tekniği öğrenme durumu üzerinde gelir düzeyinin, radyoda tarım programlarını dinlemenin, köyde düzenlenen tarımsal yayım çalışmalarına katılmanın, kendine ait araziye sahip olmanın, bitkisel ürün yetiştirmenin olumlu etkileri gözlenmiştir. Ayrıca televizyondaki tarımsal programlardan yeni bir tarım tekniği öğrenme üzerinde yayım çalışmalarıyla desteklenen çiftçilerin kitle iletişim araçlarından yararlanma düzeyinin etkili olduğu belirlenmiştir.

Gültekin (1995), "Televizyon Yoluyla Yaygın Çiftçi Eğitimi Projesine (YAYÇEP) Katılanların Projeden Beklentileri ve Programa İlişkin Görüşleri" adlı çalışmada genel olarak kırsal kesimde yaşayan yetişkinlerin mesleki eğitimlerinde televizyonun ne kadar etkili olabileceğini belirlemeye çalışmış, ayrıca YAYÇEP'in projeli yayın ilkeleri doğrultusunda değerlendirilmesini amaçlamıştır. Ankara ili Sincan ilçesinde 75 denek üzerinde anket uygulayarak yeniliklerin duyurulması aşamasında televizyonun etkili bir araç olarak kullanılabileceği, yeniliklerin duyurulması aşamasından sonraki aşamalarda ise yüzyüze iletişim kanallarının daha etkili olduğu belirlenmiştir. Araştırmaya göre Tarım İlçe Müdürlükleri proje süresince çiftçilere danışmanlık hizmeti verme sorumluluğunu üstlenmişse de çiftçilerle yayım elemanları arasında projeli eğitim yayınlarının gerektirdiği sıkı ilişki kurulamamıştır. Ayrıca YAYÇEP; proje yayınlarını etkin olarak izleyen, proje kitaplarını okuyan ilgili çiftçilerde davranış değişikliğine yol

açmıştır. Araştırma bulgularına göre; proje önerilerinden herhangi birini kendi işlerinde uyguladığını söyleyen çiftçilerin oranı % 78,7'dir. Ayrıca çiftçilerin % 55'i programlarda kendi bildiklerinden farklı şeyler söylendiğinde anlatılanları uyguladıklarını, % 41,67'si ise köye ziraatçi geldiğinde sorduklarını bildirmişlerdir. Çiftçilere göre; proje önerilerinin uygulanmama nedenleri arasındaki en önemli faktörün altyapı yetersizliği olduğu belirlenmiştir. Ayrıca sınava girme ve sınavlarda başarılı olma oranı düşüktür. Ayrıca YAYÇEP yayınlarının gelecek yıllarda da sürdürülebileceği ya da benzeri projelerin geliştirilebileceği gözönüne alınarak bu projelerin çiftçilere sunduğu sertifikanın yanısıra diploma yolunu da açan bir uygulamaya doğru ilerletilmesi düşünülebilir.

Van den Ban ve Hamkins (1996), görsel-işitsel araçların tarımsal yayım çalışmalarının etkinliğini artırdığını, tarımsal enformasyonun transfer işlevini geliştirdiğini ve çiftçileri değişime karşı harekete geçirici işlevlerinin olduğunu belirtmektedir. Ayrıca, dramatize edilmiş (oyunlaştırılmış) mesajlara çiftçilerin duygusal katılımının sağlanacağını ve bu tür mesajların çiftçilerin zihinlerinde daha kalıcı olacağını vurgulamaktadır. Ancak, bu tür yayınların ön testlerinin yapılarak, mesajların istenen yönde algılandığının belirlenmesi gerekmektedir (Demiryürek, 2001).

Mojtabaei (1997), çalışmasında İran İslam Cumhuriyeti'nde Batı Azarbaycan bölgesinin merkezi olan Urumiye ilinde yürütülen yaygın tarımsal eğitim çalışmalarının etkinliğini ortaya koymayı amaçlamıştır. Urumiye'ye bağlı ilçelerden birer ve merkez ilçeden iki olmak üzere toplam 5 köydeki tarım işletmesi sahiplerinin 84'ü ile anket yapılmıştır. Araştırma'da deneklerin sosyo-ekonomik niteliklerinin yanısıra, tarımsal yayım elemanları, radyo, televizyon, tarımsal fuar, kırsal tiyatrolara katılım ve yararlanma düzeyleri ortaya konulmuş ve yeni bir tarım tekniği öğrenme durumu ile çeşitli sosyo-ekonomik nitelikler arasındaki ilişkiler analiz edilmiştir. Araştırma bulgularına göre tüm deneklerin % 72,6'sı tarımsal yayım elemanı, % 60,7'si televizyon, % 46,4 'ü tarımsal fuar, % 41,7'si radyo, % 33,3'ü basılı tarımsal yayınlar % 22,6'sı kırsal tiyatrolardan yeni bir tarım tekniği öğrendiklerini belirtmişlerdir. İncelenen deneklerin yeni bir tarım tekniği öğrenme ile eğitim düzeyi, bitkisel üretim şekli, işletmede kayıt tutma, işletmede karar alma, kredi kullanma, şehire gidiş sıklığı ve gelir düzeyleri arasındaki ilişkiler genelde istatistiki açıdan önemli bulunmuştur.

Reddy (1997), Hindistan'ın Nizamabad Andhra Pradesh bölgesindeki 16 köyde, radyodan dinlenen tarımsal programlar sonunda, çiftçilerin davranışlarını incelemiştir. Bağımlı değişken olan dinleme davranışlarıyla, çiftlik büyüklüğü arasında yapılan analiz sonucunda çiftçilerin radyodan etkilendikleri, yayım aktivitesinin ve ekonomik durumun dinleme davranışı üzerinde önemli derecede etkili olduğu ortaya çıkmıştır.

Miah vd. (1998), çalışması ile ilgili verileri Bangladesh, Bugerhat bölgesi Monglethan çiftliğinden 1000 küçük çiftçinin kitle iletişiminden ne derece etkilendiklerini öğrenmek amacıyla 1993 yılında toplamıştır. Sonuç olarak çiftçilerin % 52'sinin kitle iletişiminden az etkilendiği geri kalan % 48'inin ise orta derece ile değişik iletişim kaynaklarından etkilendiklerini belirtmiştir. Küçük çiftçilerin gerekli bilgileri bölgelerinden sağlamayı tercih ettikleri bulunmuştur. Kaynakların yararlılığı ve güvenilirliği gibi faktörler çiftçilerin bilgiyi seçme kaynağını belirlemiştir.

TRT Kurumu (2000), “Bu Toprağın Sesi” programının izlenme durumu ile ilgili olarak 23 ilde 155 çiftçi üzerinde bir anket çalışması yapmıştır. Bu çalışmaya göre; çiftçilerin % 89’u programı izlediklerini, % 11’i ise izlemediğini belirtmiştir. Programı beğenmediği için izlemeyenlerin oranı % 3’tür. İzleyenlerin tamamı programı beğendiklerini belirtmişlerdir. Programı izleyenlerin % 51’i ilkokul mezunudur. Çiftçilerin % 58’i programın canlı yayınlanmasını, % 19’u bant yayını olmasını, % 14’ü ise farketmediğini belirtmişlerdir.

3. MATERYAL VE YÖNTEM

3.1. Araştırmada Kullanılan Materyal

Araştırmada TRT Kurumunca yayınlanan “Bu Toprağın Sesi” adlı programının çiftçi davranışları üzerine etkilerini araştırmak ve bu programı çiftçilere daha yararlı hale getirmek için çeşitli önerilerin geliştirilmesi amaçlanmış, deneklerin “Bu Toprağın Sesi” programından izledikleri yeni bir tarım tekniğini uygulama durumunun değerlendirilmesine çalışılmıştır. Araştırmada kullanılan materyal, seçilen deneklerden anket ile toplanan verilerden oluşmaktadır. Ayrıca konu ile ilgili olarak daha önce yapılan araştırmalar ve raporlardan yararlanılmıştır.

3.2. Araştırmada Kullanılan Yöntem

3.2.1. Köyler ve örnek işletmelerin seçiminde kullanılan yöntem

Bu araştırma Ankara ili Polatlı ilçesine bağlı köylerde yürütülmüştür. Polatlı ilçesinin seçilme nedeni ulaşımın kolay olması, zaman ve mali sınırlılıklardır. İlçeye bağlı 93 köy bulunmaktadır. Araştırmada Tarım Bakanlığı Polatlı İlçe Müdürlüğü ile işbirliği yapılarak, ilçeye bağlı köylerde çiftçilerin isimlerinin yer aldığı listeler Polatlı Ziraat Odasından temin edilmiştir. Köylerin belirlenmesinde, tarım arazisi potansiyeli kriter olarak dikkate alınmıştır. Bu amaçla ilçeyi sosyal, ekonomik ve tarımsal potansiyel açısından temsil edebilecek 10 köy araştırma alanı olarak tespit edilmiştir. Seçilen köyler; Müslim, Hıdırşeyh, Hisarlıkaya, Macunköy, Yenice, Sinanlı, Karakaya, Üçpınar, Malıköy ve Ilıca Köyleri’dir.

Köylerin seçiminden sonra anket uygulanacak denek sayısı saptanmıştır. Polatlı Ziraat Odası’ndan temin edilen listelerde yer alan üreticiler için işletme büyüklüklerine göre bir “frekans tablosu” düzenlenmiştir. İşletmelerin işletme arazisi varlıkları dağılımına uygun olarak, tabakalı tesadüfi örnekleme yöntemi ile 1-250 da ve 251-1000 da olmak üzere iki tabaka oluşturulmuştur. Toplam 1000 da ve daha küçük işletme büyüklüğü bulunan 684 üretici, elde edilen her tabakadan;

$$n = \frac{N \cdot \delta^2}{(N-1) \cdot D^2 + \delta^2}$$

n: anket uygulanacak örnek işletme sayısı

N: popülasyondaki toplam işletme sayısı

δ^2 : popülasyonun varyansı

D^2 : $(d/t)^2$ değeri olup “d”: popülasyon ortalamasında izin verilen hata miktarını $(X \cdot 0,10)$ ve “t” ise araştırmada öngörülen % 95 güven sınırına karşılık gelen t tablo değerini (1,96) ifade etmektedir.

formülü kullanılarak denek sayısı (n) 58 olarak saptanmıştır (Güneş ve Arıkan 1988).

3.2.2. Anketlerin uygulanması

Anketler Nisan 2000 tarihinde araştırmacı tarafından denekler ile yüz yüze görüşülerek doldurulmuştur. Anketlerin ön deneme çalışması daha önce Polatlı'ya bağlı Müslim köyünde 5 denek ile yapılmış ve buna göre anket formlarının amaç için yeterliliği değerlendirilerek gerekli düzeltmeler yapılmıştır.

3.2.3. Verilerin değerlendirilmesi

Anket uygulaması sonucunda 58 denekten derlenen veriler genel olarak gözden geçirilmiştir. Soruların yanıtları kodlanarak kod planı hazırlanmış ve kodlar bilgisayara girilmiştir. Deneklerin ortak niteliklerinin ortaya çıkarılabilmesi ve karşılaştırma yapılabilmesi için oransal dağılımlar ortaya konulmuştur. Analiz ve yorumların yapılmasında yalnız oransal karşılaştırmalar yanında "khi- kare" testinden yararlanılmıştır.

Böylece Deneklerin televizyon programından izledikleri yeni bir tarım tekniklerini kendi şletmelerinde uygulanma durumları ve ortak özellikleri ortaya konmaya çalışılmıştır.

Bu amaçla aşağıdaki formül kullanılmıştır;

$$\text{"Khi-Kare"} \chi^2 = \sum \frac{(f - f')^2}{f'}$$

f:Gözlenen frekans ve

f':Beklenen frekans değerini göstermektedir (Düzgüneş vd 1983).

Khi-kare testlerinden elde edilen değerlerin tablo kontrolleri % 90, % 95 ve % 99 güvenilirlik seviyelerinde yapılmıştır.

4. ARAŞTIRMA BÖLGESİNE İLİŞKİN GENEL BİLGİLER

4.1. Coğrafi Konum

Ankaranın yüz ölçümü bakımından en geniş ilçesi olan Polatlı, Ankara'nın 75 km. güneybatısında yer almaktadır. Doğusunda Haymana, kuzeyinde Ayaş ve batısında da Eskişehir iline bağlı Sivrihisar ilçesi topraklarıyla çevrilmiş olan ilçe, Ankara-Eskişehir karayolu ile Ankara-İstanbul demiryolu hattı üzerinde yer alır. İlçede 93 köy, 11 mahalle olup yüzölçümü 3.798 km²'dir. Yüzölçümünün % 74,8 'i tarıma elverişli arazi, % 25,2 si ise tarıma elverişsiz arazilerden oluşmaktadır. Polatlı ilçesinin denizden yüksekliği 875 m'dir. (Anonim 2000/a).

4.2. İklim ve Toprak Yapısı

Polatlı ilçesinde karasal iklimin kışları soğuk ve yağışlı, yazları sıcak ve kurak olan özelliği görülmektedir. Yıllık sıcaklık farkı çok fazladır. Ortalama yıllık sıcaklık dereceleri 11-12 °C 'dır. En sıcak aylar Temmuz ve Ağustos olup ortalama sıcaklık 22,6°C' dir. En düşük sıcaklık ise Ocak ve Şubat aylarında görülür ve sıcaklık ortalaması -20°C' dir.

Polatlı ilçesinin ortalama yıllık yağış miktarı 360 mm olup, en fazla yağış ilkbahar ve kış aylarında görülmektedir. En yağışlı aylar Mayıs ve Aralık olup en az yağış yaz aylarında düşmektedir. İlçede ilk donlar genellikle ekim ayında, son donlar ise nisan ayında görülmektedir. Yıllık donlu gün sayısı 81.9 dur. Ortalama donlu gün sayısı ise yılda 11,7 dur. Yıllık nispi nem ortalaması % 60, ortalama rüzgar hızı ise 2.5 m/sn'dir (Anonim 1999).

Tarıma elverişsiz arazilerin % 71,6'sı dalgalı, % 7,2'si dağlık, % 20'si ova ve % 1,2'si yayla karakterindedir. Toprak ise genel olarak verimlidir. İlçede doğal bitki örtüsünü step bitkileri oluşturmaktadır olup, bitkilerin büyük bölümü kurakçıl ve tuzcul özelliktedir.

4.3. Nüfus

1997 yılı nüfus sayımı sonuçlarına göre ilçenin toplam nüfusu 104.977 dir (Anonim 1997). Nüfusun 71.818 'i (% 68,42) merkezde, 33.159'u (% 31,58) köylerde yaşamaktadır. İlçenin nüfus yoğunluğu 28 kişidir (Anonim 2000/b).

4.4. Ulaşım ve Haberleşme

Polatlı ilçesi 75 km. asfalt karayolu ile Ankara'ya bağlıdır, Ankara'dan Eskişehir'e ve Afyon'a giden devlet karayolları ile İstanbul ve Erzurum demiryolu üzerindedir. Polatlı, çevresindeki Ankara'nın diğer ilçelerine de karayolları ile bağlıdır, ulaşım ve pazar açısından çok elverişli bir konuma sahiptir. 1892 yılında Ankara-İstanbul karayolu üzerinde Polatlı istasyonunun kurulmasıyla birlikte ekonomik yaşam canlanmaya başlamıştır. 1926 yılından sonra Polatlı'nın ilçe olmasıyla birlikte çevrede etkin bir ticaret merkezi haline gelişi söz konusudur.

Polatlı ile Ankara arasındaki ulaşım Polatlı Belediyesine ve özel sektöre ait otobüs ve minibüslerle sağlanmaktadır. İlçeye bağlı köylerin bir çoğuna Polatlı'dan bu köylere giden minibüslerle ulaşmak mümkün olmaktadır.

Polatlı, Ankara'ya yakın olması ve ilçede buğday borsasının olmasından dolayı büyük önem taşımaktadır. İlçenin bütün köyleri ile haberleşilmekte yılın hiçbir mevsiminde kapalı köy yolu bulunmamaktadır. Köylerin hepsinde telefon imkanı bulunmakta bununla ilgili altyapılarda tamamlanmaktadır.

4.5. Eğitim

Polatlı ilçesine bağlı köylerin tümünde ilkokul bulunmaktadır. Köylerde ve merkezde toplam 112 ilköğretim okulu bulunmaktadır. Polatlı ilçe merkezinde meslek liseleri dahil 6 lise ve iki özel lise bulunmaktadır.

İlçeye bağlı köylerde okur-yazarlık oranı düzenlenen okuma-yazma kampanyası ile 1999 yılı sonu itibariyle % 99,3 e yükselmiştir (Anonim 2000/c).

4.6. Elektrik ve İçme Suyu

Polatlı ilçesinde 2000 yılı itibariyle elektriksiz köy bulunmamaktadır. Köylerin tamamında elektrik hanelere kadar ulaşmaktadır.

Polatlı'ya bağlı köylerden Başköprü, Gençali, Ömerler ve Yeniköşeler 'de içme suyu açısından sıkıntı vardır. Bu köylere içme suyu sağlama çalışmaları ise Köy Hizmetleri Genel Müdürlüğü tarafından yürütülmektedir (Anonim 2000/b).

4.7. Tarımsal Yapı ve Üretim

4.7.1. Arazi varlığı, kullanımı ve ortalama arazi genişliği

Polatlı ilçesi toplam arazi varlığı 3.8 milyon dekadır. Arazi varlığının % 65,11'i tarım arazisi, % 17,15'i çayır mera arazisi,% 0,40'ı orman arazisi ve % 17,34'ü ise diğer arazi neveleridir (Çizelge 4.1).

İlçede tarım arazisinin % 95,06'sı tarla arazisi, % 4,86'sı sebze arazisi ve % 0,08'i ise meyve arazisinden oluşmaktadır (Çizelge 4.2).

İlçede işletmelerin büyüklüklerine göre dağılımı ülke geneline oranla farklılık göstermektedir. İlçede 17.600 tarım işletmesinin ortalama genişliği 140,17 dekadır. Ancak bir ailede birden fazla üretici belgesine sahip olan üretici bulunduğu dikkate alındığında, ilçedeki işletme sayısı ile tarımla uğraşan aile sayısı arasında önemli bir farklılığın bulunduğu ortaya çıkmaktadır. İlçede tarım işletmelerinin % 29,54'ü 100 dekardan daha az, % 61,93'ü 200 dekardan daha düşük, % 76,42'si 300 dekardan daha az, % 23,58'i ise 300 dekar ve daha fazla araziye sahiptir (Çizelge 4.3). İlçede 500 dekardan daha büyük araziye sahip işletmelerin oranı sadece % 7 'dir.

Çizelge 4.1. Polatlı ilçesinde arazi varlığı ve kullanımı

Arazi Nevileri	Miktar (Da)	Oran (%)
Tarım Arazisi	2.467.000	65,11
Çayır Mera Arazisi	650.000	17,15
Orman Arazisi	15.000	0,40
Diğer Araziler	657.000	17,34
TOPLAM	3.789.000	100,00

Kaynak: Anonim.2000/bTarım İlçe Müdürlüğü Kayıtları (Yayınlanmamış), Polatlı

Çizelge 4.2. Polatlı ilçesinde tarım arazisi kullanımı

Arazi Nevileri	Miktar (Da)	Oran (%)
Tarla Arazisi	2.345.000	95,06
Sebze Arazisi	120.000	4,86
Meyve Arazisi	2.000	0,08
TOPLAM	3.789.000	100,00

Kaynak: Anonim.2000/bTarım İlçe Müdürlüğü Kayıtları (Yayınlanmamış), Polatlı

Çizelge 4.3. Polatlı ilçesinde işletmelerin büyüklük gruplarına göre dağılım

İşletme Büyüklük Grupları	Miktar (Da)	Oran (%)
0-49	3.100	17,61
50-99	2.100	11,93
100-149	2.050	11,65
150-199	3.650	20,74
200-299	2.550	14,49
300+	4.150	23,58
TOPLAM	17.600	100,00
Ortalama İşletme Genişliği	140,17	-

Kaynak: Anonim.2000/bTarım İlçe Müdürlüğü Kayıtları (Yayınlanmamış), Polatlı

4.7.2. Bitkisel üretim

İlçede tarıma elverişli arazi miktarı 2.465 ha'dır. Tarıma elverişli arazinin 303 ha'ında sulu tarım, 2.162 ha'ında kuru tarım yapılmaktadır. (Anonim 200/b)

Çizelge 4.4. Polatlı ilçesinde bitkisel üretim yapılan alan, verim ve elde edilen üretim miktarı (Anonim 1999)

Ürün Cinsi	Ekiliş Alanı (000da)	Verim(Kg/da)	Elde edilen üretim miktarı TON
Buğday	1.100	325	357.500
Arpa	700	280	196.000
Yulaf	45	170	7.650
Çavdar	12.5	200	2.500
Nohut	20	75	1.500
Yeşil Mercimek	25	75	1.875
Soğan	40	5.000	200.000
Kimyon	21	60	1.260
Kavun	50	2.000	100.000
Karpuz	30	1.500	45.000
Ayçiçeği	12	120	1.440
Yonca	75	Yeşil Ot Kuru Ot	8.050 9.450
Şekerpancarı	71	4.750	337.250

İlçede yetiştirilen ürünlerin ekiliş alanı, verim miktarı ve elde edilen ürün miktarları Çizelge 4.4.' de verilmiştir. Çizelgeden de görüldüğü üzere ilçede ağırlıklı olarak hububat tarımı yapılmakta bunu baklagiller izlemektedir.

4.7.3. Hayvansal üretim

İlçe hayvan yetiştiriciliğine elverişli olup, geniş çaplı meralar bulunmaktadır. İlçede toplam 500,000 dekar mera ve 150.000 da çayır alanı bulunmaktadır. Ancak meraların halihazır durumlarının zayıf oluşu bazı mera alanlarının tarıma açılması, yem fiyatlarının yüksek oluşu, yetiştiricilerin bu işi profesyonelce yapmaması nedeni ile hayvan mevcudu ve hayvansal üretimde düşüşler olmuştur. Polatlı ilçesi hayvan varlığı çizelge 4.5.' de verilmiştir.

Çizelge 4.5. Polatlı ilçesi hayvan varlığı (1999) (Anonim 2000/b)

Cinsi	Miktar (Adet)
Büyükbaş hayvan adedi(Sığır-Manda)	21.003
Küçükbaş Hayvan (Koyun-Keçi)	121.470
Tavuk (Yumurta)	70.000
Tavuk (Broiler)	175.000
Hindi	11.500
Kaz	3.300
At	200
Merkep	600

Çizelgeden 4.5' de görüldüğü üzere ilçede 21.003 büyükbaş ve 121.470 küçükbaş hayvan bulunmaktadır. Çiftçi ailesi başına 1.98 büyükbaş ve 20 küçükbaş hayvan düşmektedir.

4.8. Tarım Tekniği ve Girdi Kullanımı

4.8.1. Makine kullanım durumu

1999 yılı itibariyle Polatlı ilçesi tarım alet ve makinaları varlığı Çizelge 5.3’de verilmiştir. İlçede 3.993 adet traktör ve 170 adet biçer döver bulunmaktadır.

Çizelge 4.6. Polatlı ilçesi tarım alet ve makinaları varlığı (1999) (Anonim 2000/b)

Cinsi	Adet
Traktör	3993
Biçerdöver	170
Mibzer	4000
Selektör	28
Pulluk	3995
Pülverizatör	3453

4.8.2. Gübre ve tohum kullanımı

İlçede tarımsal mekanizasyona önem verilmesi, kaliteli tohumluk kullanılması ve tarımsal faaliyetlerin tarım tekniğine uygun olarak yapılması ile tarımsal faaliyetlerde verimlilik yükseltilmiştir. Kimyasal gübre kullanımı 337 kg/ha’dır.(Anonim 2000/b)

4.9. Sulama Durumu ve Potansiyeli

Tarımsal üretimin artırılması için su kullanmanın, modern tarımın gereklerine göre düzenlenmesinin büyük önemi vardır. İlçedeki sulamanın yetersizliği ve nadasa fazla arazi bırakma nedeniyle tarımsal üretim ve gelir olumsuz etkilenmektedir. Polatlı ilçesinde toplam tarla arazisinin ancak 303.000 dekarında sulu tarım yapılabilmekte yani yaklaşık olarak tarıma elverişli arazinin % 12’si sulanabilmektedir. Sakarya Nehri, Ankara Çayı ve Porsuk Çayı’nın ilçe yakınlarından geçmesi yapılan sulu tarımın sınırlarını elektrikli sulama sistemleri sayesinde genişletmektedir. İlçede sulama gerek yeraltı suyundan gerekse Sakarya ve kollarından pompajla temin edilen su ile yağmurlama sulama sistemiyle yapılmaktadır (Tatlıdil 1989).

4.10. Tarımsal Kuruluşlar ve Tarımsal Yayım Çalışmaları

Polatlı Tarım İlçe Müdürlüğünde görev yapan personel sayısı 9 olup bunlar; 3 veteriner hekim, 3 ziraat mühendisi ve 2 veteriner ve sağlık teknisyeni’dir

İlçede bitkisel ve hayvansal üretimi artırmak ve katma değeri yüksek yeni ürünlerin tarımını geliştirmek amacıyla, İlçe Tarım Müdürlüğü tarafından ilçede uygun görülen alanlarda demonstratif amaçlı proje çalışmaları yapılmıştır.

Yapılan çalışmalar; Buğday üretimini geliştirme projesi; 10 köyde, 30 çiftçide 7000 dekar, arpa üretimini geliştirme projesi; 17 köyde, 30 çiftçide, 6000 dekar, ayçiçeği üretimi geliştirme projesi; 5 köyde, 10 çiftçide 1500 dekar, bağ bahçe üretimini geliştirme projesi; 6 köyde 10 çiftçide 44 dekar, mercimek üretimini geliştirme projesi; 5 köyde, 5 çiftçide, 25000 dekar şeklindedir (Anonim 2000/b).

5. ARAŞTIRMA BULGULARI

Bu araştırmada “Bu Toprağın Sesi” programının etkinliğini ortaya koymak amacıyla denekler; zirai mücadele konusunda yayınlanan programlarda anlatılan yeni bir tarım tekniğini işletmelerinde uygulayanlar ve uygulamayanlar olarak iki grupta ele alınmıştır. Zirai mücadele konusunun seçilmesinin nedeni; araştırma bölgesindeki tarımsal üretim durumuna en uygun konunun zirai mücadele olmasıdır. ”Bu Toprağın Sesi” programını izleyen ve yeni bir tarım tekniğini uygulayan deneklerin ortak özellikleri belirlenmeye çalışılmış ve programdan izledikleri yeni bir tarım tekniğini uygulayanlar ile uygulamayanların seçilen çeşitli değişkenlere göre durumları ortaya konularak bazı genellemeler yapılmıştır.

Araştırmada ele alınan değişkenler; sosyo-ekonomik özellikler, kitle iletişim araçlarından yararlanma, yayım servisi ve yakın uzak çevre ile ilişkiler, “Bu Toprağın Sesi” programından yararlanma’dır.

5.1. Sosyo-Ekonomik Özellikler

Kırsal kesimde yaşayan insanların sahip olduğu veya kiralayabildiği arazi, geliri, çalıştığı işler bu insanları değişik ilgi, değer ve davranışlara sahip belirli gruplara ayırabilen faktörlerdir. Yeniliklerin kabul edilmesi ve uygulamaya konulması, çiftçilerin yenilikler hakkında önceden sahip olduğu tecrübeye, eğitimine, sahip olduğu arazi ve diğer kaynakların miktarına bağlı olarak çiftçiden çiftçiye farklılık gösterir. Bu nedenle her grubun tarımsal yayım konusunda beklentileri ve istekleri farklıdır. Ayrıca tarımsal yayım yapan kuruluşların yayım yaklaşımını her grubun ilgisine göre yönlendirmesi gerekir. Bu nedenle araştırmanın bu bölümünde, deneklerin sosyo-ekonomik özelliklerini belirlemek amacıyla; yaş, eğitim düzeyi, arazi egenim biçimi, tarımsal üretim deseni, mekanizasyon düzeyi, köyde yönetime katılma, işletmede karar verme, tarım dışında çalışma ve gelir durumu gibi özellikler araştırılmıştır. Deneklerin sosyo-ekonomik özelliklerinin tanımlanması yanında, “Bu Toprağın Sesi” programını izleyerek yeni bir tarım tekniğini işletmelerinde uygulayanlarla uygulamayanlar bu özelliklerine göre karşılaştırılmıştır.

5.1.1. Yaş

Aynı yaşta olan kişiler genellikle benzer ilgi ve davranışlara sahiptir. Birçok toplumda yaşlı insanlara çok büyük saygı gösterilmekte ve tavsiyeleri dinlenilmektedir. Genç insanlar ise yaşlı olanlardan farklı olarak değişik değer davranış ve amaçlara sahiptirler.

Araştırmada yaş kriteri; değişik yaş gruplarının “Bu Toprağın Sesi” programından izledikleri yeni bir tarım tekniğini uygulama durumunu ve yaş kriterinin bu uygulama durumu üzerinde etkili olup olmadığını araştırmak için bir ölçüt olarak kullanılmıştır. Bu amaçla denekler yaş gruplarına ayrılmış, deneklerin yaşları ile programdan izledikleri yeni bir tarım tekniğini uygulama düzeyleri arasındaki ilişki Çizelge 5.1.’de verilmiştir.

Çizelge 5.1. Deneklerin yaş gruplarına göre dağılımı

Yaş	Tüm Denekler		Uygulayanlar		Uygulamayanlar	
	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%
25-35	9	15,5	4	18,1	5	13,9
36-45	18	31,0	6	27,3	12	33,3
46-55	15	25,9	6	27,3	9	25,0
56-65	16	27,6	6	27,3	10	27,8
Toplam	58	100,0	22	100,0	36	100,0

χ^2 hesap : 0,352 χ^2 Tablo değeri : 7,815

Çizelgeye göre; tüm deneklerin % 31'i 36-45 yaş grubunda olup, bunu % 27,6 ile 56-65 yaş grubu, % 25,9 ile 46-55 yaş grubu ve % 15,5 ile 25-35 yaş grubu denekler izlemektedir. Programdan izlenen yeni bir tarım tekniğini işletmelerinde uygulayan deneklerin % 45,5'i 25-45 yaş grubunda ve % 54,5'i ise 46 ve daha yukarı yaş grubundadır. İzlenen programları uygulamayan deneklerin % 47,2'si 25-45 yaş grubunda ve % 52,8'i ise 46 ve daha yukarı yaş gruplarındadır. Çizelge 5.1'den de anlaşıldığı üzere tüm denekler ile, uygulayanlar ve uygulamayanlar grubundaki deneklerin yaşları arasında belirgin bir farklılık yoktur.

Yapılan khi-kare analizi sonucu; deneklerin “Bu Toprağın Sesi” programından izledikleri yeni bir tarım tekniğini işletmelerinde uygulama düzeyi ile deneklerin yaşları arasındaki ilişkinin (%90 önem düzeyinde) **önemsiz** olduğu bulunmuştur. Bu sonuca göre; deneklerin “Bu Toprağın Sesi” programından izledikleri yeni bir tarım tekniğini uygulama durumu üzerinde yaş kriterinin önemli bir etkisinin olmadığı söylenebilir.

Tarımsal yeniliklerin yayılması ve benimsenmesi ile deneklerin yaşları arasındaki ilişkiyi inceleyen araştırmalarda farklı bulgular elde edilmiştir:

Demiryürek (1993), Televizyon ile Yaygın Çiftçi Eğitimi Projesine katılan çiftçiler üzerinde yaptığı araştırmada; proje önerilerini uygulayanların, uygulamayanlara oranla daha ileri yaşta kimseler olduğunu, ayrıca uygulayanlar grubunda yaş ilerledikçe uygulayan sayısının arttığını belirtmiştir.

Ceylan (1988), sosyo-ekonomik faktörlerden yaş açısından televizyondaki tarımsal programlardan yeni bir tarım tekniği öğrenme durumunu ele aldığı anda; yaş ile öğrenme arasında bir ilişki olmadığını belirtmiştir.

Tatlıdil (1989), Yağmurlama sulama teknolojisinin yayılması ve benimsenmesi üzerine yaptığı araştırmada, yağmurlama sulama yöntemini benimseme ile yaş arasındaki ilişkinin anlamlı olduğunu ve bu yöntemi erken benimseyen üreticilerin daha yaşlı kimseler olduğunu belirtmiştir.

Schramm (1965) araştırmasında; yeniliklerin benimsenmesinde yaş faktörünün önemli olduğunu, genç nüfusun (15-45) yenilikleri yaşlı olanlara göre daha çabuk benimsediğini belirtmiştir.

TRT'nin anket sonuçlarına göre(2000); “Bu Toprağın Sesi” programını izleyen deneklerin % 37'si 30-40 yaş, % 24'ü 40-50 yaş, % 19'u 20-30 yaş, % 19'u 50 yaş ve üzerindeki bireylerden oluşmaktadır.

Rogers (1983)'a göre, dünyada yaş ile yenilikleri benimseme davranışı arasındaki ilişkiyi saptamaya yönelik yapılan 228 araştırmanın % 48'i bu konuda hiçbir ilişkinin bulunmadığını, % 33'ü erken benimseyenlerin daha yaşlı ve % 19'u daha genç kimseler olduğunu göstermektedir.

5.1.2. Cinsiyet

Araştırmada anket uygulanan deneklerin % 100'ünü erkekler oluşturmuştur. Türkiye'de tarımsal yayım genellikle erkekler üzerinde yoğunlaşmaktadır. Çünkü gelenek ve inançlara göre erkek yayım teknisyeni erkek çiftçiler ile görüşmekte kadınlar ikinci planda kalmaktadır. Bu nedenlerden dolayı kadınların ön plana çıkması ve çiftçilik faaliyetlerini yürütmesi imkansız hale gelmektedir.

Aziz (1982), cinsiyet ile televizyondan yararlanma arasındaki ilişkiyi araştırdığı çalışmasında, kadınların köye yönelik radyo ve televizyon programlarını izleme, öğrenme ve uygulama oranlarının erkeklere oranla daha düşük olduğunu saptamıştır. Güven (1994) ise bu durumun yöredeki insanların örf ve adetleri ile ilgili olduğunu belirtmiştir. Demiryürek (1993)'e göre ülkemizdeki tarımsal yayım çalışmalarının genelde erkek çiftçilere yönelik olması ve geleneksel aile yapısı içinde kadının erkekten sonra gelmesi, bu tür çalışmalara kadın çiftçilerin pek ilgi duymaması ve katılmamalarıyla sonuçlanmaktadır.

5.1.3. Eğitim düzeyi

Kırsal alanda teknoloji kullanımını etkileyen birçok etmen bulunmaktadır. Bunlardan üreticilerin eğitim düzeyi ön plana çıkmaktadır. Çünkü, eğitim düzeyi yüksek olan üreticiler, eğitim düzeyi düşük veya eğitimsiz olanlara göre, yeni ve modern teknolojilerden daha erken dönemlerde haberdar olmaktadır. Bu çiftçiler, yeni teknolojilere daha fazla yönelmekte, işletmelerinde uygulamak için daha fazla istek duymakta teknolojinin kullanımına ilişkin teknik konuları daha kolay anlayabilmekte ve bunların kullanımı sonucu kendilerine sağlayabileceği faydaları daha rahat kavrayabilmektedirler (Cinemre ve Ark.1996).

Deneklerin eğitim düzeyleri ile "Bu Toprağın Sesi" programından izledikleri yeni bir tarım tekniğini uygulama durumu arasındaki ilişkiler çizelge 5.2.'de verilmiştir.

Çizelge 5.2. Aile başkanının eğitim durumu

Eğitim Düzeyi	Tüm Denekler		Uygulayanlar		Uygulamayanlar	
	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%
Okur-Yazar Değil	1	1,7	0	0,0	1	2,8
İlkokul	51	87,9	16	72,7	35	97,2
Ortaokul	4	6,9	4	18,2	0	0,0
Lise	2	3,5	2	9,1	0	0,0
Toplam	58	100,0	22	100,0	36	100,0

χ^2 hesap: 11,361 χ^2 Tablo değeri: 11,341

Çizelgede görüldüğü gibi, deneklerin sadece % 1,7'si okur-yazar olmayan, % 87,9'u ilkökul mezunu, % 10,4'ü de ortaokul ve lise mezunu bireylerdir. Programdan izledikleri yeni bir tarım tekniğini işletmelerinde uygulayanların tamamı ilkökul ve üzeri eğitim almışlardır. Programdan izledikleri yeni bir tarım tekniğini işletmelerinde

uygulamayan deneklerin ise % 2,8'i okur yazar olmayan, % 97,2'si sadece ilkokul mezunu bireylerdir. Buna göre deneklerden ortaokul ve lise mezunu olanların tamamı, programdan izledikleri yeni bir tarım tekniğini uygulayan bireylerdir.

Yapılan Khi-kare analizi sonucu deneklerin eğitim düzeyleri ile programdan izledikleri yeni bir tarım tekniğini uygulama durumları arasında istatistiksel yönden (%99 güven aralığı) **önemli** bir ilişkinin olduğunu ortaya koymaktadır. Araştırmanın bu bulgusu, programdan izledikleri yeni bir tarım tekniğini uygulayan deneklerin, uygulamayan deneklere oranla daha eğitilmiş olduğu ve bu bireylerin eğitim düzeylerinin yüksek olması ile deneklerin yeniliklere açık ve anlatılanları anlayabilen bir bilinç düzeyine ulaşmış olmaları ile açıklanabilir.

Araştırma bulguları, TRT (2000)'nin 23 ilde 155 denek üzerinde yapmış olduğu anket çalışmasının sonuçları ile benzerlik göstermektedir. TRT'nin anket sonuçlarına göre; "Bu Toprağın Sesi" programını izleyen deneklerin % 51'i ilkokul, % 19'u lise ve % 30'u ise üniversite mezunudur.

Eğitim düzeyi ile tarımdaki yenilikleri benimseme davranışı arasındaki ilişkiyi inceleyen araştırmacıların saptadığı sonuçlar birbirinden farklılık göstermektedir.

Rogers (1983), eğitim seviyesi ve tarımdaki teknolojik yeniliklerin benimsenmesi konularında yapılan 275 deneysel araştırmanın % 74'ünde eğitim seviyesi ile benimseme davranışı arasında olumlu bir bağıntının saptandığını belirtmiştir.

Güven (1994), çiftçilerin eğitim düzeyleri ile televizyondaki tarım programlarından yeni bir tarım tekniğini öğrenmeleri arasındaki ilişkinin önemli olduğunu bulmuştur.

Taluğ (1974), tarımdaki yenilikleri benimseme zamanı ile eğitim seviyesi arasındaki ilişkinin önemli olduğunu, ele alınan tarımsal yeniliği erken benimseyenlerin % 88'inin ilkokul mezunlarından oluştuğunu ve bu oranın diğer gruplarda daha düşük düzeyde olduğunu belirtmiştir.

Tatlıldil (1989), araştırmasında yağmurlama sulama yöntemini erken benimseyenler ile geç benimseyenlerin eğitim düzeyi bakımından aralarında fark olmadığını ortaya koymuştur.

5.1.4. Aile bireylerinin eğitim durumu

Denekler, işletmeleri ile ilgili karar verirken ailelerine de danışabildiklerinden, deneklerin eğitim durumlarının yanında, ailelerindeki bireylerinde eğitim durumlarının programdan izledikleri yeni bir tarım tekniğini uygulama durumu üzerinde etkili olabileceği düşünülerek, deneklerin aile bireylerinin eğitim durumları araştırma kapsamında ele alınarak incelenmiştir.

Çizelge 5.3'de görüldüğü üzere aile bireylerinin % 1,9'u okur yazar olmayan, % 74,4'u ilkokul, % 23,7'si ise ilkokul üstü eğitim görmüş bireylerden oluşmaktadır. Deneklerin aile bireylerinin eğitim düzeyleri ile programdan izledikleri yeni bir tarım tekniğini uygulama durumu arasındaki ilişki (%90 güven aralığında) **önemsiz** bulunmuştur. Araştırmanın bu bulgusu sonucu; deneklerin "Bu Toprağın Sesi" programından

izledikleri yeni bir tarım tekniğini uygulama durumu üzerinde deneklerin aile bireylerinin eğitim durumu etkili değildir denilebilir.

Çizelge 5.3. İncelenen işletmelerdeki aile bireylerinin eğitim durumlarına göre dağılımları

Aile Bireylerinin Eğitim Durumu	Tüm Denekler		Uygulayanlar		Uygulamayanlar	
	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%
Okur-Yazar değil	5	1,9	1	0,9	4	2,7
İlkokul	188	74,4	76	72,4	112	75,7
Ortaokul	34	13,5	12	11,4	22	14,9
Lise	23	9	16	15,3	7	4,7
Yüksekokul	3	1,2	0	0	3	2
Toplam	253	100,0	105	100,0	148	100,0

χ^2 hesap : 4,312 χ^2 tablo değeri: 7,779

Tatlıdil (1978), Konya ili Ereğli ilçesinde yaptığı araştırmada; çiftçilerin aile bireylerinin eğitim düzeyi ile köy kalkınma kooperatiflerini benimseme davranışı arasında olumlu bir bağıntı olduğunu ve aradaki ilişkinin istatistiksel yönden önemli olduğunu belirtmiştir.

Demiryürek (1993), araştırmasında çiftçilerin ailelerinin eğitim düzeylerinin, YAYÇEP proje önerilerini uygulama davranışı üzerinde olumlu bir etki yaptığını ve bu araştırma bulgusunun çiftçilerin proje önerilerini uygulama kararı verirken, eğitilmiş aile bireylerince destekleneceği görüşü ile açıklanabileceğini belirtmiştir.

5.1.5. Ailedeki birey sayısı

Deneklerin % 89,7'sinin aileleri 2-7 bireyden oluşmaktadır. Ailesinde 8 ve daha fazla birey bulunan deneklerin oranı ise % 10,3'tür(Çizelge 5.4). Araştırma bölgesinde aile başına düşen ortalama nüfus 4,8 kişidir. Deneklerin ailelerindeki birey sayısı ile "Bu Toprağın Sesi" programından izledikleri yeni bir tarım tekniğini uygulamaları arasındaki ilişkinin **önemsiz** (%90 güven aralığında) olduğu saptanmıştır. Deneklerinin ailelerindeki birey sayısının "Bu Toprağın Sesi" programından izledikleri yeni bir tarım tekniğini uygulama durumları üzerinde herhangi bir etkisi yoktur.

Çizelge 5.4. Deneklerin ailelerinin birey sayısı

Ailedeki Birey Sayısı	Tüm Çiftçiler		Uygulayanlar		Uygulamayanlar	
	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%
2-4	24	41,4	10	45,5	14	38,9
5-7	28	48,3	8	36,4	20	55,5
8-10	5	8,6	3	13,6	2	5,6
11+	1	1,7	1	4,5	0	0,0
Toplam	58	100,0	22	61,1	36	100,0

χ^2 hesap : 3,855 χ^2 tablo değeri: 6,251

5.1.6. Arazi egenim biçimi

Arazi kullanımındaki farklılıklar halkın yayım tavsiyelerini alma kabiliyet ve isteklerini etkileyebilir. Örneğin; ortakçılık prensibine göre ekilen arazilerde çiftçi arazide ürettiği ürünün sabit bir miktarını arazi sahibine vermektedir. Bu durumda çiftçi, eğer faydanın büyük bir kısmı arazi sahibine gidecekse yeni uygulamaları benimsemede isteksiz davranacaktır. Bir kiracı araziye parmaklıkla çevirmek veya sulama pompası inşa etmek suretiyle geliştirmek isteyebilir, ancak arazi sahibinin bu gelişmenin bedelini ödemeyeceğinden korkarak bu gibi işlemleri yapmamaya karar verebilir (Oakley and Garforth 1984).

Araştırmanın bu bölümünde arazi kullanımındaki farklılıkların yani kiracılık ve ortakçılık ile arazi işleme, mülk arazi ve işletme arazisi varlıkları gibi etmenlerin deneklerin “Bu Toprağın Sesi” programından izledikleri yeni bir tarım tekniğini uygulama durumu üzerindeki etkileri incelenmiştir.

5.1.6.1. Mülk arazi genişliği

Ülkemizde tarım işletmelerinin sayıca büyük çoğunluğunun mülk arazileri üzerinde faaliyetlerini yürütmektedirler. Dışarıdan arazi tutmayan işletmelerin oranı 1970 tarım sayımında % 85,8, 1991 tarım sayımında ise % 92,57 olarak tespit edilmiştir (Aksoy vd 1988). Toprağın egenim biçimi bu işle uğraşan çiftçi üzerinde büyük rol oynar. Araziye sahip olan çiftçi, mülkiyeti başkasına ait olan işletmelerde çalışan çiftçiden daha verimli olmaktadır (Erkuş vd. 1995).

Araştırmada incelenen bütün deneklerin ortalama mülk arazi genişlikleri 149,8 da olup, bu değer programdan izledikleri yeni bir tarım tekniğini uygulayanlar grubunda 182,5 da ve uygulamayanlar grubunda ise 120,1 da ile daha düşüktür.

Çizelge 5.5'e göre mülk arazi genişliği dağılımında tüm deneklerin mülk araziye sahip olduğu ve bunlardan % 87,9 unun 1-250 da, % 12,1 inin ise 251 da ve daha fazla araziye sahip oldukları görülmüştür. Deneklerin % 58,6'sının mülk arazi genişliği 101-250 da arasındadır. 1-250 da araziye sahip deneklerden; programdan izledikleri tarım tekniklerini uygulayan ve uygulamayanların oranları birbirine yakın olmasına karşın 251 da ve üstü araziye sahip olan deneklerin % 22,7'sinin programdan öğrendikleri tarım tekniklerini uyguladığı, % 5,6'sının ise uygulamadığı görülmektedir. Bu sonuca göre; mülk arazi miktarı 251 dekar ve daha fazla olan deneklerin yeni bir tarım tekniğini uygulama düzeyinin uygulamayanların 4 katı olduğu ve mülk arazi varlığı geniş olan deneklerin yenilikleri benimseme eğilimlerinin güçlü olduğu söylenebilir.

Deneklerin mülk arazi genişliği ile “Bu Toprağın Sesi” programından izlenen yeni bir tarım tekniğini işletmelerinde uygulama durumu arasındaki ilişki (%90 güven aralığında) **önemli** bulunmuştur.

Çizelge 5.5. İncelenen işletmelerdeki mülk arazi dağılımı

Mülk Arazi Genişlikleri (da)	Tüm Çiftçiler		Uygulayanlar		Uygulamayanlar	
	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%
1-50	8	13,8	5	22,7	3	8,3
51-100	9	15,5	2	9,1	7	19,4
101-250	34	58,6	10	45,5	24	66,7
251 - +	7	12,1	5	22,7	2	5,6
Toplam	58	100,0	22	100,0	36	100,0

χ^2 hesap: 7,369 χ^2 tablo değeri: 6,251

Güven (1994), televizyondaki tarımsal programlardan yeni bir tarım tekniği öğrenme durumuna etki eden faktörlerden biri olarak deneklerin mülk arazi genişliklerini ele almış ve mülk arazi genişliği ile televizyondan yeni bir tarım tekniği öğrenme arasındaki ilişkinin önemli olduğunu belirtmiştir.

Ceylan (1987), Ankara'nın Çubuk ilçesinde yaptığı araştırmada; yeni bir tarım tekniği öğrenme ile mülk arazi genişliği arasında istatistiki olarak anlamlı bir ilişki bulunmadığını belirtmiştir.

Demiryürek (1993), araştırmasında; çiftçilerin mülk arazi genişliği açısından YAYÇEP proje önerilerini uygulayanlar ile uygulamayanlar arasında farkın olmadığını ve mülk arazi genişliği ile proje önerilerini uygulama durumu arasında yapılan istatistiki analiz sonucu bu ilişkinin önemsiz olduğunu bulmuştur.

5.1.6.2. Kiracılık durumu

Toprak sahibi ile kiracı arasında düzenlenen, kiracının toprağı işleyip semerelerini almasını ve buna karşılık toprak sahibine önceden kararlaştırılan nakdi veya aynı veya hem nakdi hem aynı belirli bir miktarı kira olarak ödemesini öngören sözleşmeye dayanan işletme şekline kiracılık denir. Kiracılıkla işletme biçiminde işletmecinin toprak üzerinde mülkiyet hakkı bulunmamaktadır (Aksoy 1984).

Deneklerin "Bu Toprağın Sesi" programında izledikleri yeni bir tarım tekniğini uygulama durumu ile kiraya arazi tutma durumu arasındaki ilişki çizelge 5.5'de incelenmiştir. Buna göre deneklerin % 32,8'inin kiraya arazi tuttuğu, % 67,2'sinin ise kiraya arazi tutmadığı görülmüştür. Uygulayanlar grubunda kiraya arazi tutanların oranı % 27,3 ve uygulamayanlarda ise bu oran % 36,1 dir.

Çizelge 5.6. Deneklerin kiraya arazi tutma durumlarına göre dağılımı

Kiraya Arazi Tutma Durumu	Tüm Çiftçiler		Uygulayanlar		Uygulamayanlar	
	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%
Tutan	19	32,8	6	27,3	13	36,1
Tutmayan	39	67,2	16	72,7	23	63,9
Toplam	58	100,0	22	100,0	36	100,0

χ^2 hesap: 3,205 χ^2 tablo değeri: 3,841

Yapılan Khi-kare analizi sonucu "Bu Toprağın Sesi" programından izlenen yeni bir tarım tekniğini uygulama durumu ile kiraya arazi tutma durumu arasındaki ilişkinin (%90 güven aralığında) önemsiz bulunduğunu göstermektedir. Bu sonuç deneklerin

“Bu Toprağın Sesi” programından izledikleri yeni bir tarım tekniğini uygulama durumu üzerinde, kira ile arazi işletmenin etkisinin olmadığını göstermektedir.

Demiryürek (1993), YAYÇEP Projesine katılan çiftçilerin proje önerilerini uygulama durumu ile kiraya arazi tutma durumu arasındaki ilişkinin önemsiz olduğunu belirtmiştir.

Mojtabaei (1997), İran İslam Cumhuriyeti’nin Urumiye ilinde yürüttüğü çalışmasında kiraya arazi tutma oranının kırsal tiyatrodan ve basılı tarımsal yayınlardan yeni bir tarım tekniği öğrenenlerde daha yüksek olduğunu ancak yeni tarım tekniği öğrenme ile kiraya arazi tutma durumu arasındaki ilişkinin önemsiz olduğunu belirtmiştir.

Ceylan (1987)’in bu konudaki araştırma bulgularına göre; televizyondaki tarımsal programlardan yeni bir tarım tekniği öğrenenlerde kiraya arazi tutma oranı, öğrenmeyenler grubundaki kiraya arazi tutma oranının yaklaşık iki katıdır. Buna göre; televizyondaki tarımsal programlardan yeni bir tarım tekniği öğrenenler daha fazla kiraya arazi tutmaktadırlar.

5.1.6.3. Ortakçılık durumu

Toprağın işlenmesi sonucu elde edilecek ürünün belirli bir oranda toprak sahibi ile toprağa işleyen arasında paylaşılmasını öngören sözleşmeye dayanan işletme şekli ortakçılık olarak adlandırılmaktadır (Aksoy 1984).

Araştırma bölgesinde deneklerin % 12,1’inin ortağa arazi tuttuğu, % 87,9’unun ise ortağa arazi tutmadığı belirlenmiştir (Çizelge 5.7). Ortağa arazi tutanların oranı; uygulayanlar grubunda % 9,1 ve uygulamayanlar grubunda ise % 13,9’dur. “Bu Toprağın Sesi” programından izlenen yeni bir tarım tekniğini işletmede uygulama durumu ile ortağa arazi tutma durumu arasındaki ilişki, yapılan Khi-kare analizi sonucunda (%90 güven aralığında) **önemsiz** bulunmuştur. Araştırmanın bu bulgusu; deneklerin “Bu Toprağın Sesi” programından izledikleri yeni bir tarım tekniğini uygulama durumu üzerinde, ortakçılık yoluyla arazi işletmenin etkisinin olmadığını göstermektedir.

Çizelge 5.7. Deneklerin ortağa arazi tutma durumuna göre dağılımları

Ortağa Arazi Tutma Durumu	Tüm Çiftçiler		Uygulayanlar		Uygulamayanlar	
	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%
Tutan	7	12,1	2	9,1	5	13,9
Tutmayan	51	87,9	20	90,9	31	86,1
Toplam	58	100,0	22	100,0	36	100,0

χ^2 hesap:0,017 χ^2 tablo değeri: 2,706

Demiryürek (1993), YAYÇEP önerilerini uygulama durumu üzerinde, çiftçilerin ortağa arazi tutma durumunun bir etkisinin bulunmadığını, Ceylan(1987) ise araştırmasında televizyondaki tarımsal programlardan yeni bir tarım tekniği öğrenenlerin daha fazla ortağa arazi tuttıklarını belirtmiştir.

5.1.6.4. İşletme arazisi genişliği

Çiftçilerin sahip oldukları tarım işletmesinin ekonomik bir büyüklükte olması tarımsal yenilikleri ve uygulamaları izleyebilmeleri açısından önem taşımaktadır (Çetinkaya1991).

İşletme arazisi; deneklerin sahip oldukları mülk arazi varlığına, ortağa ve kiraya tutulan arazi eklenmiş ve bu değerden ortağa ve kiraya verilen arazi çıkarılarak bulunmuştur.

Araştırmada ortalama işletme arazisi genişliği 220,1 da olarak bulunmuştur. Programdan izlenen tarım tekniklerini uygulayan deneklerin ortalama işletme arazisi genişliği 255,4 da uygulamayan deneklerin ise 198,5 dekadır. Deneklerin işletme arazisi genişliklerine göre dağılımları çizelge 5.8.'de verilmiştir.

Çizelge 5.8. Deneklerin işletme arazisi genişliklerine göre dağılımları

İşletme Arazisi Genişlikleri	Tüm Çiftçiler		Uygulayanlar		Uygulamayanlar	
	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%
1-50	5	8,7	2	9,1	3	8,3
51-100	10	17,2	3	13,6	7	19,4
101-250	29	50,0	9	40,9	20	55,6
251-500	10	17,2	6	27,3	4	11,1
501-1000	4	6,9	2	9,1	2	5,6
Toplam	58	100,0	22	100,0	36	100,0

χ^2 hesap: 3,976 χ^2 tablo değeri: 7,779

Çizelgeye göre; deneklerin % 75'8'i 1-250 da, % 24,2'si 251-1000 da işletme arazi varlığına sahiptir. Deneklerin yarısının işletme arazisi 101-250 da genişliğindedir. Programdan izledikleri yeni bir tarım tekniğini uygulayan deneklerin % 63,6'sının, uygulamayan deneklerin ise % 83,3'ünün işletme arazisi genişliği 1-250 dekadır. 251-1000 da işletme arazisi genişliğine sahip deneklerin % 36,4'ü programdan izledikleri yeni bir tarım tekniğini uygulamış % 16,7'si ise uygulamamıştır. Buna göre 251-1000 da işletme arazisi genişliğine sahip deneklerden programdan izledikleri yeni bir tarım tekniğini uygulayanların oranı uygulamayanların oranının iki katından daha fazladır.

Deneklerin işletme arazisi genişlikleri ile "Bu Toprağın Sesi" programından izledikleri yeni bir tarım tekniğini uygulama durumu arasındaki ilişkinin, yapılan Khi-kare analizi sonucu (% 90 güven aralığında) **önemsiz** olduğu belirlenmiştir. Araştırma bulgusu sonucu olarak işletme büyüklüğünün; "Bu Toprağın Sesi" programından izlenen yeni bir tarım tekniğini uygulama durumu üzerinde etkili bir faktör olmadığı saptanmıştır.

Tatlıdil (1989), Ankara'nın Polatlı ilçesinde yaptığı araştırmasında yağmurlama sulama yöntemini erken benimseyen çiftçilerin ortalama işletme büyüklüklerinin, geç benimseyenlerin ortalama işletme büyüklüğünün yaklaşık 1,5 katı olduğunu ve bunun araştırma bölgesinde yağmurlama sulama yöntemini erken benimseyen çiftçilerin daha geniş işletmelere sahip olduklarını gösterdiğini belirtmiştir.

Ceylan (1987)'a göre televizyondaki tarımsal programlardan yeni bir tarım tekniği öğrenme ile sahip olunan işletme arazisi genişliği arasındaki ilişki anlamlı olup, öğrenenler daha geniş işletme arazisine sahip bulunmaktadırlar.

Demiryürek (1993), YAYÇEP'ne katılan çiftçilerin işletme arazisi genişlikleri ile proje önerilerini uygulama durumu arasındaki ilişkiyi belirlemek amacıyla yaptığı istatistiksel test sonucu, bu ilişkinin önemsiz olduğunu bulmuştur.

Rogers and Shoemaker (1971)'a göre; yapılan birçok araştırmada işletme büyüklüğünün tarımsal yenilikleri benimseme davranışını etkileyen bir etmen olduğu genellikle kabul edilmektedir. Tarım üreticilerinin, yeniliklere karşı davranışları ile işletme büyüklükleri arasındaki bağıntıyı inceleyen 227 araştırmadan % 67'sinde yani 152 araştırmada, önemli bir bağıntı bulunurken % 33'ünde ise önemli bir bağıntı bulunmamıştır (Demiryürek1993).

5.1.7. Tarımsal üretim

5.1.7.1. Üretim deseni

Araştırma bölgesinde deneklerin işletmelerinde yetiştirdikleri ürünler; buğday, arpa, şekerpancarı, ayçiçeği, domates, kavun ve karpuzdur. Çizelge 5.9'a göre deneklerin tamamı buğday, % 82,8'i arpa, % 41,4'ü şekerpancarı, % 22,4'ü kavun ve karpuz, % 15,4'ü ayçiçeği ve % 3,4'ü domates yetiştirmektedir(Çizelge 5.9.).

Çizelge 5.9. Deneklerin işletmelerinde yetiştirdikleri ürünlere göre dağılımı

Ürünler	Yetiştiren		Yetiştirmeyen		Toplam	
	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%
Buğday	58	100,0	0	0,0	58	100,0
Arpa	48	82,8	10	17,2	58	100,0
Şekerpancarı	24	41,4	34	58,6	58	100,0
Ayçiçeği	9	15,6	49	84,4	58	100,0
Domates	2	3,4	56	96,6	58	100,0
Kavun ve Karpuz	13	22,4	45	77,6	58	100,0

Deneklerin programdan izledikleri tarım tekniklerini uygulama durumu ile bitkisel üretim deseni arasındaki ilişki çizelge 5.10'da düzenlenmiştir. Buna göre deneklerin % 46,6'sı sadece hububat (buğday ve arpa) ve % 53,4'ü ise hububat yanında diğer ürünleri de yetiştirmektedir.

Hububat yanında diğer ürünleri yetiştiren deneklerin oranı, uygulayanlar grubunda % 54,5 ve uygulamayanlar grubunda ise % 52,8 dir. Yapılan Khi-kare analizi sonucu; deneklerin "Bu Toprağın Sesi" programından izledikleri yeni bir tarım tekniğini uygulama durumu ile bitkisel üretim faaliyetlerinin seçimi arasındaki ilişki (% 90 güven aralığında) **önemsiz** bulunmuştur. Deneklerin üretim deseni ile "Bu Toprağın Sesi" programından izledikleri yeni bir tarım tekniği uygulama arasında bir ilişki bulunmamaktadır.

Çizelge 5.10. Deneklerin üretim desenine göre dağılımları

Üretim Faaliyetleri	Tüm Çiftçiler		Uygulayanlar		Uygulamayanlar	
	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%
Hububat *	27	46,6	10	45,5	17	47,2
Hububat + Diğer**	31	53,4	12	54,5	19	52,8
Toplam	58	100,0	22	100,0	36	100,0

χ^2 hesap: 0,020 χ^2 tablo değeri: 2,706

* Hububat : buğday ve arpa

** Diğerleri : şekerpancarı, domates, ayçiçeği, kavun ve karpuz.

5.1.7.2. Hayvan varlığı

Araştırmada; deneklere önce hayvan varlığına sahip olup olmadıkları ve işletmelerinde hayvan varsa bunların, sayısı, ırkları sorulmuştur. Hayvan varlığına sahip olan deneklerin hepsinin sığır sahibi olduğu ve sadece koyunu olan denegin bulunmadığı belirlenmiştir.

5.1.7.2.1. Büyükbaş hayvan varlığı

1991 yılı Genel Tarım Sayımı sonuçlarına göre Türkiye'deki işletmelerin % 90,65'inde 10 baştan daha az ve % 7,76'sında ise 10-20 baş sığır varlığı bulunmaktadır (Anonim 1994).

Araştırma bölgesinde; deneklerin % 39,7'si 1-3 baş, % 22,4'ü 4-6 baş ve % 8,6'sı 7-10 baş sığır varlığına sahiptir. Deneklerin % 29,3'ünün işletmelerinde hayvan bulunmamaktadır (Çizelge 5.11).

Çizelge 5.11. Deneklerin sahip oldukları sığır sayısı

Sığır Sayısı	İşletme Sayısı	%
Yok	17	29,3
1-3	23	39,7
4-6	13	22,4
7-10	5	8,6
Toplam	58	100,0

Deneklerin % 70,7'si büyükbaş hayvan varlığına sahiptir. Sığır varlığı ırk yönünden değerlendirildiğinde deneklerin % 34,5'inin hayvanı yerli, % 25,9'unun kültür, % 10,3'ünün ise melez sığira sahip olduğu belirlenmiştir.

Çizelge 5.12. Deneklerin sahip oldukları sığır varlıklarına ve ırklarına göre dağılımları

Sığır Varlığı	Sığır Irkı						Toplam	
	Kültür		Melez		Yerli			
	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%
Var	15	25,9	6	10,3	20	34,5	41	70,7
Yok	43	74,1	52	89,7	38	65,5	17	29,3
Toplam	58	100,0	58	100,0	58	100,0	58	100,0

Çizelge 5.13’de deneklerin sahip oldukları hayvan varlığına göre dağılımı verilmiştir. “Bu Toprağın Sesi” programından izledikleri yeni bir tarım tekniğini uygulayan deneklerin % 81,8’i ve uygulamayanların ise % 63,9’u hayvan varlığına sahiptir. Programdan izledikleri yeni bir tarım tekniğini uygulayan deneklerin hayvan varlığı daha fazladır. Deneklerin programdan izledikleri yeni bir tarım tekniğini uygulama durumu ile hayvan varlığı arasındaki ilişki incelendiğinde, yapılan Khi-kare analizi sonucu bu ilişkinin (%90 güven aralığında) **önemli** olduğu belirlenmiştir. Araştırmadaki bu bulgu sonucunda; “Bu Toprağın Sesi” programından izledikleri yeni bir tarım tekniğini uygulayanların uygulamayanlara oranla bitkisel üretimin yanında işletmelerinde görece olarak daha fazla hayvansal üretime yer verdiği ve entansif üretim yapan deneklerin yenilikleri daha kolay benimseyebildikleri söylenebilir.

5.13. Deneklerin sahip oldukları hayvan varlığına göre dağılımı

Hayvan Varlığı	Tüm Çiftçiler		Uygulayanlar		Uygulamayanlar	
	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%
Yok	17	29,3	4	18,2	13	36,1
Var	41	70,7	18	81,8	23	63,9
Toplam	58	100,0	22	100,0	36	100,0

χ^2 hesap: 3,292 χ^2 tablo değeri: 2,706

5.1.7.2.2. Küçükbaş hayvan varlığı

Araştırma bölgesinde koyun yetiştiriciliğinin sığır yetiştiriciliğine oranla az sayıdaki denekler tarafından yapıldığı belirlenmiştir.

Çizelge 5.14’de deneklerin sahip oldukları koyun varlığına ve ırklarına göre dağılımı verilmiştir. Buna göre deneklerin sadece % 8,6’sının koyunu bulunmaktadır. Koyun varlığının % 6,9’unu merinos ve % 1,7’sini ise yerli ırklar oluşturmaktadır.

Çizelge 5.14 .Deneklerin sahip oldukları koyun varlığına göre dağılımı

Koyun Varlığı	Koyun ırkı				Toplam	
	Merinos		Yerli			
	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%
Var	4	6,9	1	1,7	5	8,6
Yok	54	93,1	57	98,3	53	91,4
Toplam	58	100,0	58	100,0	58	100,0

5.1.8. Mekanizasyon düzeyi

Teknik gelişmenin önemli bir göstergesi kabul edilebilen mekanizasyon düzeyi denildiğinde, genellikle makine varlığı ve özellikle traktör sayısı akla gelmektedir (Aksoy vd. 1988). Tarımsal üretimin gelişmesi, verimliliğin artırılması ve tarım tekniklerinin uygulanmasında tarımsal alet ve ekipmanların yeterlilik düzeyi önemli bir faktördür (Göktürk1993).

Araştırma alanında deneklerin mekanizasyon düzeyini belirlemek amacıyla sahip oldukları alet-makine varlıkları sorulmuş ve bulunan sonuçlar Çizelge 5.15’da verilmiştir.

Buna göre; deneklerin % 82,8’i traktör ve pulluk, % 79,3’ü mibzer, % 69’u diskaro, römork, holder ve kazayağı, % 3,4’ü biçerdöver ve % 53,4’ü ise pülverizatör sahibidir.

Çizelge 5.15. Deneklerin sahip oldukları alet ve makine türlerine göre dağılımı

Alet ve Makine Türleri	Sahip Olan İşletmeler		Sahip Olmayan İşletmeler		Tüm Denekler	
	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%
Traktör	48	82,8	10	17,2	58	100,0
Pulluk	48	82,8	10	17,2	58	100,0
Mibzer	46	79,3	12	20,7	58	100,0
Pülverizatör	31	53,4	27	46,6	58	100,0
Biçerdöver	2	3,4	56	96,6	58	100,0
Diskaro	40	69,0	18	31,0	58	100,0
Römork	40	69,0	18	31,0	58	100,0
Holder	40	69,0	18	31,0	58	100,0
Kazayağı	40	69,0	18	31,0	58	100,0

Deneklerin traktör varlığı ve “Bu Toprağın Sesi” programından izledikleri yeni bir tarım tekniğini uygulama durumuna göre dağılımları ise Çizelge 5.16’de gösterilmektedir. Buna göre deneklerin % 82,8’i traktöre sahiptir. Bu oran uygulayanlar grubunda % 86,4 ve uygulamayanlar grubunda ise % 80,6 ile birbirine yakın bulunmuştur. İncelenen işletmelerde deneklerin traktör varlığına sahip olma durumları ile izledikleri programlardaki yeni bir tarım tekniğini işletmede uygulama durumları arasındaki ilişki (%90 güven aralığında) **önemsiz** bulunmuştur. Traktör varlığının tarımsal faaliyet açısından öneminin büyük olmasına karşın, deneklerin “Bu Toprağın Sesi” programından izledikleri yeni bir tarım tekniğini uygulamaları ile traktöre sahip olmaları arasında bir ilişki bulunmamaktadır.

Çizelge 5.16. Deneklerin traktör varlığı

Traktör Varlığı	Tüm Çiftçiler		Uygulayanlar		Uygulamayanlar	
	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%
Yok	10	17,2	3	13,6	7	19,4
Var	48	82,8	19	86,4	29	80,6
Toplam	58	100,0	22	100,0	36	100,0

χ^2 hesap: 0,044 χ^2 tablo değeri: 2,706

Ceylan (1987), araştırmasında traktör varlığının tarımsal faaliyet açısından öneminin büyük olmasına karşın, televizyondaki tarımsal programlardan yararlanma ile traktöre sahip olma arasında bir ilişki olmadığını belirtmiştir. Ceylan'a göre traktör alımının günümüzde yüksek alım gücü gerektirmesi ve bu nedenle traktör kiralama yoluna gidilmesi gibi nedenler yeni tarım tekniklerinin öğrenilmesinde ve uygulanmasında salt kişiye bağlı olmayan unsurlardır. Bireysel bir nitelik taşıyan yeni tarım tekniklerini benimseme sürecinde sözkonusu birey dışında oluşan sosyal ve ekonomik koşullar, televizyondaki tarımsal programlardan yeni bir tarım tekniği öğrenme ile traktör varlığı arasında anlamlı bir ilişki bulunmamasına neden olarak gösterilebilir.

Demiryürek (1993), ise makinalaşma düzeyi açısından YAYÇEP önerilerini uygulayanlar ile uygulamayanlar arasındaki ilişkinin önemsiz olmasına neden olarak araştırma kapsamındaki çiftçilerin çoğunun makinalaşma düzeylerinin birbirlerine yakın ve bölgedeki diğer çiftçilere oranla daha yüksek olmasının gösterilebileceğini belirtmiştir.

5.1.9. Deneklerin tarım dışı çalışmaları

Deneklerin sadece tarımda çalışarak mı yoksa tarım dışında başka işlerle de uğraştığında mı yeniliklere daha açık olduğu ve tarım dışı çalışanların "Bu Toprağın Sesi" programından izledikleri yeni bir tarım tekniğini uygulama durumu üzerindeki etkisini araştırmak amacıyla Çizelge 5.17 oluşturulmuştur.

Çizelge'ye göre deneklerin % 22,4'ü ikinci mesleğe sahiptir. Aile başkanlarının ikinci meslekleri % 12,1 ile serbest (şöför, bakkal, tornacı, nakliyatçı), % 8.6 ile işçi ve % 1.7 ile memur olarak sıralanmaktadır. Yeni bir tarım tekniğini işletmelerinde uygulayan deneklerin % 31,8'i tarım dışı mesleğe sahipken, uygulamayanlarda tarım dışı mesleğe sahip olanların oranı % 16,7'dir.

Çizelge 5.17. Deneklerin tarım dışında çalışmalarına göre dağılımı

Meslek Durumu	Tüm Çiftçiler		Uygulayanlar		Uygulamayanlar	
	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%
Yok	45	77,6	15	68,2	30	83,3
İşçilik	5	8,6	4	18,2	1	2,8
Memur	1	1,7	0	0,0	1	2,8
Serbest	7	12,1	3	13,6	4	11,1
Toplam	58	100,0	22	100,0	36	100,0

χ^2 hesap: 4,898 χ^2 tablo değeri: 6,251

Tarım dışı meslek sahibi olma ile programdan izlenen yeni bir tarım tekniğini işletmede uygulama düzeyleri arasındaki ilişki yapılan Khi-kare analizi sonucunda (%90 güven

aralığında) **önemsiz** bulunmuştur. Başka bir ifadeyle “Bu Toprağın Sesi” programını izleyenlerin yeni bir tarım tekniğini uygulama durumu üzerinde tarım dışı meslek sahibi olma etkili değildir. Bu bulgu, Demiryürek (1993) tarafından yapılan çalışmada, YAYÇEP önerilerinin uygulanma durumu üzerinde tarım dışı mesleğe sahip olmanın tarımsal konulara yönelmeyi engellemediği yönündeki değerlendirme ile paralellik göstermektedir.

5.1.10. Tarım dışı gelir

Kırsal alanda modern tarımsal teknolojilerin yayılması ve benimsenmesinde çiftçilerin gelir düzeyi kadar, bu gelirin kaynaklarına göre dağılımı da önem taşımaktadır (Tatlıdil 1989). Bu nedenle araştırmada deneklere tarım dışı gelirlerinin olup olmadığı sorulmuş ve bu soruya alınan yanıtlarla Çizelge 5.18’da düzenlenmiştir.

Çizelge 5.18’a göre deneklerin % 25,8’inin tarım dışı gelire sahip olduğu görülmektedir. Bu oran programdan izlediklerini uygulayanlar grubunda % 36,4 ve uygulamayanlar grubunda ise % 19,5’tir. Deneklerin programdan izlenen yeni bir tarım tekniğini uygulama durumu ile tarım dışı gelir durumu arasındaki ilişki yapılan Khi-kare analizi sonucunda istatistiki olarak (% 90 güven aralığında) **önemsiz** bulunmuştur. Bir önceki bölümde (çizelge 5.17) tarım dışı meslek sahibi olanların oranı % 22,4 ve bu bölümde ise tarım dışı gelir kaynağı olanların oranı %25,9 olarak belirlenmiştir. Bu iki bulgu arasındaki farkı deneklerin kira gelirleri oluşturmaktadır. Deneklerin tarım dışı meslekten, tarım dışı gelir elde etme durumunun “Bu Toprağın sesi” programından izledikleri yeni bir tarım tekniğini uygulama üzerinde etkili olmadığı saptanmıştır.

Çizelge 5.18. Deneklerin tarım dışı gelir kaynakları

Tarım Dışı Gelir Kaynakları	Tüm Çiftçiler		Uygulayanlar		Uygulamayanlar	
	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%
Yok	43	74,1	14	63,6	29	80,6
Var *	15	25,9	8	36,4	7	19,4
Toplam	58	100,0	22	100,0	36	100,0

χ^2 hesap: 1,607 χ^2 tablo değeri: 4,605

* memur, emekli, işçi, serbest, kira gelirleri

Tatlıdil (1989), yağmurlama sulama yöntemini erken benimseyen çiftçilerle geç benimseyen çiftçiler arasında tarım dışı gelir açısından fark olmadığını belirlenmiştir.

Demiryürek(1993), yaptığı istatistiksel test sonucu, çiftçilerin YAYÇEP önerilerini uygulama durumu ile tarım dışı gelir durumu arasındaki ilişkinin önemsiz olduğunu belirtmiştir.

5.1.11. Gelir düzeyi

Bireyi içinde yaşadığı toplumun diğer üyelerine oranla yenilikçi kimse olarak nitelendirmenin veya yenilikçi olmanın bazı ön koşulları bulunmaktadır. Bunlar arasında, karmaşık teknik bilgileri anlama ve uygulama yeteneği, arasra kârlı olmayan bir yeniliği benimsemeden dolayı olası bir kaybı giderebilmek için yeterli mali kaynaklara sahip olma sayılabilir (Tatlıdil 1989). Bu varsayımdan hareketle “Bu

Toprağın Sesi” programından izlenen tarım tekniklerini uygulamada etkili olan etmenleri araştırmak için gelir düzeyi bir ölçüt olarak ele alınmıştır. Konu ile ilgili olarak daha önce yapılan çalışmalar da göz önüne alınarak (Ceylan 1987, Demiryürek 1993, Çetinkaya 1991), deneklerin yıllık gelirlerine ilişkin beyanlarının yanlış olabileceği varsayılmış ve bu bakımdan deneklerin kendi gelir düzeylerini daha iyi belirleyebilecekleri düşünülerek, deneklere “Köy halkı gelirlerine göre düşük, orta, yüksek olmak üzere 3 gruba ayrılrsa siz hangi gruba girerdiniz? ” sorusu yöneltilmiştir.

Deneklerin % 56,9’u orta, % 25,9’u düşük ve % 17,2’si köylerinde yüksek gelir düzeyine sahip olduklarını belirtmişlerdir (Çizelge 5.19). Gelir düzeyi yüksek olan deneklerin % 31,8’inin programdan izledikleri tarım tekniklerini uygulayanlar grubunda ve % 8,3’ünün ise uygulamayanlar grubunda yer aldığı görülmektedir. Gelir düzeyi yüksek olan denekler grubunda yer alan ve “Bu Toprağın Sesi” programından izledikleri yeni bir tarım tekniğini uygulayan denekler, uygulamayan deneklerden yaklaşık 4 kat daha fazladır. Gelir düzeyi düşük olanların ise % 13,6’sı uygulayanlar grubunda ve % 33,3 ü ise uygulamayanlar grubunda yer almaktadır.

Yapılan Khi-kare analizi sonucunda, “Bu Toprağın Sesi” programından izledikleri yeni bir tarım tekniğini uygulama durumu ile gelir düzeyi arasındaki ilişkinin (%90 güven aralığında) **önemli** olduğu saptanmıştır. Araştırmanın bu bulgusuna göre; gelir düzeyinin deneklerin “Bu Toprağın Sesi” programından izledikleri yeni bir tarım tekniğini uygulama durumu üzerinde etkili bir faktör olduğu, modern tarım tekniklerinin uygulanmasında yüksek gelirli çiftçilerin riskleri daha kolay göze aldıkları, yeni teknolojileri işletmelerinde uygulamak için daha fazla istek duydukları ve bu yolla üretim kaynaklarını daha etkin kullanabilecekleri söylenebilir.

Çizelge 5.19. Deneklerin gelir düzeyi

Gelir Düzeyi	Tüm Çiftçiler		Uygulayanlar		Uygulamayanlar	
	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%
Yüksek	10	17,2	7	31,8	3	8,3
Orta	33	56,9	12	54,6	21	58,4
Düşük	15	25,9	3	13,6	12	33,3
Toplam	58	100,0	22	100,0	36	100,0

χ^2 hesap: 6,088 χ^2 tablo değeri: 4,605

Araştırmanın bu bulgusu, daha önce yapılan bazı araştırmaların bulguları (Tatlıdil (1989), Mojtabaei (1997), Rogers (1983), Ceylan (1988), Demiryürek (1993) ve Güven (1994)) ile paralellik göstermektedir.

Leonard vd. (1953) araştırmasında; yüksek, orta, düşük gelir gruplarının radyodan yenilikleri benimseme durumunu incelediği araştırmasında; yenilikleri benimseyen ve orta düzey gelire sahip deneklerin en çok, yüksek gelir grubuna sahip deneklerin ise en az radyo dinlediğini saptamıştır.

5.1.12. Köyde yönetime katılma

Her toplumda toplumun diğer bireyleri yararına karar veren ve saygı duyulan kişiler mevcut olup bu kişiler toplum bireylerinin tavır ve davranışlarına etkide bulunabilir ve yaygın çalışmalarının başarılı olmasında etkili olabilirler.

Kırsal topluluklarda daha yüksek sosyal statüye sahip bireyler toplum dışından gelen mesajlarla, toplumun diğer bireyelerine göre daha doğrudan ve daha fazla karşılaşmalar (Rogers 1969). İçinde bulunduğu toplum tarafından sevilip sayılarak köy yönetimine seçilen bireyelerin; yeniliklerin yayılması sürecinde önemli bir aracı olmalarına ek olarak kamu tarafından yürütülen çalışmalarda, kamu ile kırsal toplum arasında iletişim de kurmaktadır (Erel 1994). Bu nedenlerden dolayı deneklerin köy yönetimine katılma durumları araştırılmış ve buna ilişkin sonuçlar Çizelge 5.20’de verilmiştir.

Çizelge 5.20’de deneklerin % 24,1’inin köy yönetimine katıldığı ve % 75,9’unun ise köy yönetimine katılmadığı görülmektedir. Köyde yönetime katılan ve programdan izledikleri yeni bir tarım tekniğini uygulayan deneklerin oranı % 22,8, uygulamayan deneklerin oranı ise % 25’dir. Yapılan Khi-kare analizi sonucunda, köyde yönetime katılma durumu ile programdan izlenen yeni bir tarım tekniğini uygulama durumu arasındaki ilişkinin (%90 güven aralığında) **önemsiz** olduğu saptanmıştır. Araştırmancın bu bulgusuna göre; köyde yönetime katılmanın “Bu Toprağın Sesi” programından yeni bir tarım tekniği uygulama durumu ile bir ilişkisi yoktur.

Çizelge 5.20. Deneklerin köyde yönetime katılma ölçütüne göre dağılımı

Yönetime Katılma Durumu	Tüm Çiftçiler		Uygulayanlar		Uygulamayanlar	
	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%
Muhtar	3	5,2	1	4,6	2	5,5
Aza	9	15,5	3	13,6	6	16,7
Köy Derneği	2	3,4	1	4,6	1	2,8
Yok	44	75,9	17	77,2	27	75,0
Toplam	58	100,0	22	100,0	36	100,0

Khi-kare hesap: 1,731 Tablo değeri: 6,251

Güven (1994) köyde yönetime katılımın televizyondaki tarımsal programlardan yeni bir tarım tekniği öğrenme üzerinde herhangi bir etkisinin olmadığını belirtmiştir.

Taluğ (1982) MEYSEB tarımsal yayım çalışmalarının değerlendirilmesine yönelik yaptığı araştırmasında ise başarılı formenlik ile köy yönetiminde görev alma arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki bulmuştur.

5.1.13. İşletmede karar verme

Deneklerin işletmeleri ile ilgili kararları verirken başvurdukları bilgi kaynaklarının, yeni bir tarım tekniği uygulama üzerindeki etkisini belirlemek amacı ile elde edilen veriler Çizelge 5.21.’de sunulmuştur. Araştırma kapsamında deneklerin işletmelerinde karar verirken başvurdukları bilgi kaynakları olarak aile bireyleri, komşu ve akrabalar, köyün ileri gelenleri ele alınmıştır.

Çizelge 5.21’de sunulan bulgulara göre, deneklerin % 77,6’sının işletmeleri ile ilgili konularda kararları kendilerinin verdikleri belirlenmiştir. Deneklerin % 22,4’ü ise işletmeleri ile ilgili durumlarda diğer bilgi kaynaklarına başvurmaktadır. İşletme ile ilgili kararlarını kendileri veren deneklerin programdan yeni bir tarım tekniği uygulama durumuna bakıldığında ise uygulayanların oranının % 68,2 ve uygulamayanların oranı ise % 83,3 olduğu görülmektedir. Yapılan istatistiki analize göre, işletmede karar verme

davranışı ile deneklerin programdan izledikleri yeni bir tarım tekniğini uygulama durumu arasındaki ilişki (% 90 güven aralığında) **önemsizdir**.

Çizelge 5.21. Deneklerin işletmede karar vermeye göre dağılımı

İşletme İle İlgili Kararlar	Tüm Çiftçiler		Uygulayanlar		Uygulamayanlar	
	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%
Kendisi	45	77,6	15	68,2	30	83,3
Diğer bilgi kaynakları	13	22,4	7	31,8	6	16,7
Toplam	58	100,0	22	100,0	36	100,0

χ^2 hesap: 1,037 χ^2 tablo değeri: 2,706

Bu konuda yapılan çalışmalarda değişik sonuçlar bulunmuştur. Örneğin, Ceylan (1988), televizyondaki tarımsal programlardan yeni bir tarım tekniği öğrenme ile işletmede karar verme arasında, istatistiksel yönden anlamda bir ilişkinin olmadığını belirlemiştir.

Mojtabaei (1997)'ın İran İslam Cumhuriyetinde yaygın tarımsal eğitim üzerine yaptığı araştırmada tüm denekler içinde işletme kararlarının kendisi tarafından alındığını belirtenlerin oranı % 51,1, kararların babası tarafından alındığını belirtenlerin oranı % 27,4, aile büyükleri tarafından alındığını belirtenlerin oranı % 2,4 ve ailede ortaklaşa karar alındığını ifade edenlerin oranı ise % 13,1 olarak saptanmıştır. Mojtabaei araştırmasında deneklerin işletmede karar alma ile yayım elemanından ve tarımsal fuarlardan yeni bir tarım tekniği öğrenme durumu arasındaki ilişkileri istatistiksel yönden önemli, işletmede karar alma durumu ile radyo ve televizyondaki tarımsal programlardan, basılı tarımsal yayınlardan, kırsal tiyatrolardan yeni bir tarım tekniği öğrenme arasındaki ilişkileri ise önemsiz bulmuştur.

5.1.14. Sonuç

Araştırmanın bu bölümünde deneklerin sosyo-ekonomik özellikleri ile “Bu Toprağın Sesi” programından izledikleri yeni bir tarım tekniğini işletmelerinde uygulama durumu arasındaki istatistiksel ilişkiler birlikte değerlendirilmiştir (Çizelge 5.22).

Başlıca sosyo-ekonomik özelliklerden; eğitim düzeyi, mülk arazi genişliği, işletme arazisi genişliği, büyükbaş hayvan varlığı, gelir düzeyi ile programdan izlenen yeni bir tarım tekniğini uygulama durumu arasındaki ilişkiler istatistiksel olarak önemli bulunmuştur. Buna karşılık yaş, kiracılık ile arazi işleme durumu, ortakçılık ile arazi işleme durumu, mekanizasyon düzeyi, tarım dışı meslek durumu, köyde yönetime katılma, işletmede karar verme, ailedeki birey sayısı ile programdan izlenen yeni bir tarım tekniğini uygulama durumu arasındaki ilişkiler istatistiksel olarak önemsizdir. Araştırma sonuçlarına aşağıda ayrıntılı olarak yer verilmiştir (Çizelge 5.22).

Çizelge 5.22. Deneklerin sosyo-ekonomik özellikleri ile “Bu Toprağın Sesi” programından izledikleri yeni bir tarım tekniğini uygulama durumu arasındaki ilişkiler

Sosyo - Ekonomik Özellikler	χ^2 Hesap Değeri	χ^2 Tablo			Serbestlik Derecesi	Sonuç
		%90	%95	%99		
Yaş	0,352		7,815		3	Önemsiz
Eğitim Düzeyi	11,361			11,341	3	Önemli
Mülk Arazi Genişliği	7,369	6,251			3	Önemli
Kiracılık Durumu	3,205		3,841		1	Önemsiz
Ortakçılık Durumu	0,017	2,706			1	Önemsiz
İşletme Arazisi Genişliği	3,976	7,779			4	Önemsiz
Bitkisel Üretim Durumu	0,020	2,706			1	Önemsiz
Büyükbaş Hayvan Varlığı	3,292	2,706			1	Önemli
Mekanizasyon Düzeyi	0,044	2,706			1	Önemsiz
Tarım Dışı Meslek Durumu	4,898	6,251			3	Önemsiz
Tarım Dışı Gelir Durumu	1,607	4,605			2	Önemsiz
Gelir Düzeyi	6,088	4,605			2	Önemli
Köyde Yönetime Katılma	1,731	6,251			3	Önemsiz
İşletmede Karar Verme	1,037	2,706			1	Önemsiz
Ailedeki Birey Sayısı	3,855	6,251			3	Önemsiz

1) Yaş kriterinin deneklerin “Bu Toprağın Sesi” programından izledikleri yeni bir tarım tekniğini uygulama durumu üzerinde herhangi bir etkisinin olmadığı saptanmıştır. Deneklerin tamamının yaşları ile programdan izledikleri yeni bir tarım tekniğini uygulayanlar ve uygulamayanların yaşları arasında belirgin bir farklılık yoktur.

2) Anket uygulanan deneklerin tamamını erkekler oluşturmuştur. Konu hakkında yapılan benzer araştırmalara bakıldığında Türkiye’de kadınların köye yönelik radyo ve televizyon programlarını izleme, öğrenme ve uygulama oranlarının erkeklere nazaran daha düşük olduğu, bunun nedeninin ise geleneksel aile yapısındaki örf ve adetlere dayandırıldığı görülmüştür.

3) Eğitim düzeyinin “Bu Toprağın Sesi” programından izlenen yeni bir tarım tekniğini uygulama durumu üzerinde etkili olduğu saptanmıştır. Programdan izledikleri yeni bir tarım tekniğini işletmelerinde uygulayanların tamamı ilkokul ve üzeri eğitim almışlardır. Ayrıca deneklerden ortaokul ve lise mezunu olanların tamamı programdan izledikleri yeni bir tarım tekniğini uygulamıştır. Araştırma bulgularına göre; programdan izledikleri yeni bir tarım tekniğini uygulayan deneklerin uygulamayanlara göre daha eğitilmiş olduğu, eğitilmiş çiftçilerin modern çiftçilik yöntemlerinin öğrenilmesi ve uygulanmasında daha avantajlı ve mesajlara açık olabileceği, bu sayede üretim kaynaklarını daha etkin kullanabileceği tarımsal sorunlarına çözüm üretebileceği söylenebilir.

4) Deneklerin aile bireylerinin eğitim durumunun “Bu Toprağın Sesi” programından izledikleri yeni bir tarım tekniğini uygulama durumu üzerinde etkili bir faktör olmadığı saptanmıştır.

5) Deneklerin ailelerindeki birey sayısı, ”Bu Toprağın Sesi” programından izledikleri yeni bir tarım tekniğini uygulama durumu üzerinde etkili bir faktör değildir .

6) Mülk araziye sahip olmanın “Bu Toprağın Sesi” programından izlenen yeni bir tarım tekniğini uygulama durumu üzerinde etkili olduğu saptanmıştır. Tüm deneklerin ortalama mülk arazi genişlikleri 149,8 da olarak bulunmuştur. Yeni bir tarım tekniğini uygulayanlar grubunda mülk arazi genişliği (182,5), uygulamayanlar grubundaki mülk arazi genişliğinin(120,1) birbuçuk katıdır. Mülk arazi miktarı 251 dekar ve daha fazla olan deneklerin yeni bir tarım tekniğini uygulama düzeyinin uygulamayanların 4 katı olduğu saptanmıştır. Araştırma bulgusuna göre; deneklerin mülk araziye sahip olma durumunun “Bu Toprağın Sesi” programından izledikleri yeni bir tarım tekniğini uygulama durumu üzerinde etkili olduğu ve mülk arazisi geniş olan deneklerin yenilikleri benimseme eğilimlerinin güçlü olduğu söylenebilir.

7) Araştırma sonuçlarına göre; kiraya ve ortağa arazi tutma durumunun deneklerin “Bu Toprağın Sesi” programından izledikleri yeni bir tarım tekniğini uygulama durumu üzerinde etkili bir faktör olmadığı saptanmıştır. Kiraya arazi tutan deneklerin oranı % 32,8 iken ortağa arazi tutanların oranı ise % 12,1’dir.

8) Araştırma bulgularına göre; deneklerin ortalama işletme arazisi büyüklüğü 220,1 da’dır. Deneklerin işletme arazisi genişliği “Bu Toprağın Sesi” programından izledikleri yeni bir tarım tekniğini uygulamaları üzerinde etkili bir faktör olmadığı ancak arazi genişliği 251-1000 da arasında olan deneklerin yeni tarım tekniklerini daha fazla uyguladığı saptanmıştır.

9) Deneklerin işletmelerinde yetiştirdikleri ürünler buğday, arpa, şekerpancarı, ayçiçeği, domates kavun ve karpuzdur. Yapılan Khi-kare analizi sonucu, deneklerin bitkisel üretim durumu ile programdan izledikleri yeni bir tarım tekniğini uygulama durumu arasındaki ilişkinin önemsiz olduğu saptanmıştır.

10) Araştırma bulgularına göre deneklerin % 70,7’sinin hayvan varlığına sahip olduğu, deneklerin “Bu Toprağın Sesi” programından izledikleri yeni bir tarım tekniğini uygulama durumu ile hayvan varlığı arasındaki ilişkinin önemli olduğu bulunmuştur. Hayvan varlığı faktörünün yeni bir tarım tekniğini uygulama üzerinde etkili olması

bulgusu sonucunda; yeni bir tarım tekniği uygulayan deneklerin, uygulamayan deneklere göre bitkisel üretim yanında daha fazla hayvansal üretim yaptığı ve entansif üretim yenilikleri benimsemede etkili olduğu söylenebilir.

11) Deneklerin işletmelerindeki mekanizasyon düzeyi ile programdan izledikleri yeni bir tarım tekniğini uygulama durumu arasında önemli bir ilişkinin olmadığı saptanmıştır.

12) Tarım dışı meslek durumu ile programdan izlenen yeni bir tarım tekniğinin işletmede uygulanma durumu arasında önemli bir ilişki bulunmamaktadır.

13) Deneklerin programdan izlediği yeni bir tarım tekniğini uygulama durumu ile tarım dışı gelire sahip olma durumu arasındaki ilişki önemsizdir.

15) Deneklerin % 56,9'u orta, % 25,9'u düşük ve % 17,2'si yüksek gelir düzeyine sahiptir. Yüksek gelir düzeyine sahip deneklerden, programdan izledikleri yeni bir tarım tekniğini uygulayanlar uygulamayanların yaklaşık 4 katıdır. Gelir düzeyi ile "Bu Toprağın Sesi" programından izlenen yeni bir tarım tekniğini uygulama durumu arasındaki ilişki yapılan khi-kare analizi sonucunda önemli bulunmuştur. Araştırmanın bu bulgusu sonucunda; gelir düzeyinin yeni bir tarım tekniğini uygulama durumu üzerinde etkili bir faktör olduğu, modern tarım tekniklerinin uygulanmasında yüksek gelirli çiftçilerin riskleri daha kolay göze aldıkları, yeni teknolojileri işletmelerinde uygulamak için daha fazla istek duydukları ve bu yolla üretim kaynaklarını daha etkin kullanabilecekleri söylenebilir.

16) Deneklerin % 24,1'inin köy yönetimine katıldığı ve köyde yönetime katılma durumunun deneklerin programdan izledikleri yeni bir tarım tekniğini uygulamaları ile bir ilişkisinin olmadığı saptanmıştır.

17) Deneklerin işletmeleri ile ilgili konularda karar verirken başkalarında fikrini alabilecekleri düşüncesinden yola çıkararak başvurdukları bilgi kaynakları ile yeni bir tarım tekniğini uygulamaları arasındaki ilişki araştırılmıştır. Araştırma kapsamında deneklerin işletmelerinde karar verirken başvurdukları bilgi kaynakları olarak aile bireyleri, , köyün ileri gelenleri, teknik elemanlar, komşu ve akrabalar ele alınmıştır. Araştırma sonuçlarına göre; deneklerin işletmeleri ile ilgili kararları verirken başvurdukları bilgi kaynakları ile yeni bir tarım tekniği uygulama durumu arasında bir ilişkinin olmadığı ve deneklerin çoğunun işletmeleri ile ilgili kararları kendilerinin verdiği belirlenmiştir.

5.2. Haberleşme Davranışları

Rogers (1983)'a göre kırsal alanda yaşayan bireylerin yeni tarım tekniklerine ilişkin mesajlardan yararlanmalarında bireylerin haberleşme davranışları önem kazanmaktadır. İçinde yaşadığı toplum dışından gelen mesajlarla daha fazla karşılaşan birey bunun doğal sonucu olarak yeni tarım tekniklerine ait mesajlardaki daha fazla karşılaşmaktadır.

Yeni tarım tekniklerinin topluma girmesi, yayılması ve benimsenmesinde bireylerin haberleşme davranışları önem kazanmaktadır. Araştırmada bireylerin içinde yaşadıkları toplumun dışı ile haberleşme davranışlarının ölçütü olarak; kitle iletişim araçlarından yararlanma, yayım elemanları ve yakın-uzak çevre ile ilişkiler ele alınmıştır.

5.2.1. Kitle iletişim araçlarından yararlanma

Bilgi ve fikirlerin, büyük ve dağınık bir kitleye, bu amaç için geliştirilmiş araçlarla iletilmesine kitle iletişimi denir. Kitle iletişimi günümüzde çok önem kazanmış bir iletişim biçimidir (Taluğ ve Tatlıdil 1993). Kitle iletişimi araçlarının haber verme, eğlendirme, eğitim ve kültür aktarma gibi işlevleri vardır (Oskay 1971).

Kitle iletişim araçlarından yararlanabilme imkanı ne kadar genişse, toplumun gelişmesini ilerletmek ve hızlandırmak, hayat tarzını değiştirmek, kültür düzeyini yükseltmek, çağdaş yaşama ayak uydurabilmek şansı bir o kadar fazladır. Kitle iletişim araçlarından en iyi şekilde yararlanabilmek toplumun kültür düzeyine uygun, daha önceden saptanmış amaçlara ve halkın ihtiyaçlarına zevkine yönelik, bilinçli programlar sunmakla olanaklı olmaktadır (Yaman 1993).

1940'lı yıllardan bu yana radyodan ve 1950'lerden beri televizyondan toplumların değişen koşulları içinde, bazen temel eğitimin eksikliklerini gidermede, kimi ileri toplumlarda ise daha yüksek düzeyde eğitim olanakları sağlamak için ya da mesleki gelişim amacıyla yararlanılmaktadır (Gültekin 1993).

Kitle haberleşme araçlarının tarımsal yayımda kullanılmasının en önemli nedenlerinden biri yüksek hız ve düşük maliyetle bilginin geniş bir alana iletilmesidir. Radyo ve televizyon programlarının hazırlanması ve iletilmesi çok masraflı gibi görülse de, maliyet programların ulaştığı milyonlarca kişiye bölündüğünde, bilgi sağlamanın en ucuz yolu olduğu anlaşılmaktadır. Her çiftçi için bir saatlik radyo ve televizyon yayımının maliyeti, yayım elemanı ile yapılacak bir saatlik konuşmanın maliyetinin yüzde birinden de azdır. Ancak kitle iletişim araçları yayım elemanının yaptığı bütün görevleri yerine getiremez. Bu araçlar kişisel tavsiye ve destek te bulunamaz. Pratik beceri öğretmez ve sorulan sorulara ani cevaplar veremez (Oakley and Garforth 1985).

Kitle iletişim araçları yoluyla yapılan tarımsal eğitim programlarının başarılı olabilmesi için yayım programlarında yayım elemanları, üniversiteler, tarımsal kuruluş ve enstitüler işbirliği içerisinde olmalıdır (Waller 1950).

Rogers (1983)'a göre bir toplumda yeni teknolojileri erken benimseyenler, geç benimseyenlere oranla kitle haberleşme araçlarından daha fazla yararlanmaktadır. Bu konuda yapılan 80 deneysel araştırmanın % 69'u bu genellemeyi desteklemektedir.

Araştırmanın bu bölümünde; deneklerin “Bu Toprağın Sesi” programından izledikleri yeni bir tarım tekniğini uygulama durumu üzerinde kitle iletişim araçlarından yararlanmanın etkisini incelemek amacıyla deneklerin radyo, televizyon, gazete, ve tarımsal konularla ilgili basılı yayınlardan yararlanma durumları değerlendirilmiştir.

5.2.1.1. Radyodan yararlanma

Radyo çiftçiler için hem eğitici, hem de eğlendirici nitelikte bir kitle iletişim aracıdır. Kitle iletişim araçları içinde TV yanında yığınlara en çok açılmış olanı kuşkusuz radyodur. Radyo, kitap, gazete ve dergiden farklı olarak okur yazarlığı gerektirmemesiyle etkin kitle iletişim araçlarından biridir. Radyonun yığınlara ulaşma yönünde önemli bir engeli bulunan yazılı kitle iletişim araçlarına oranla daha yaygın bir biçimde izlenen bir iletişim aracı olduğu görülmektedir. Radyonun etkinliği dinleme sıklığı ve dinlenen program türüne göre anlamlı değişimler göstermektedir (Taşcı 1993). Ülkemizde biri Ankara’da ve diğeri İstanbul’da olmak üzere, 1927 yılında yayına başlayan ve 10 yıl süreyle bir anonim ortaklık olarak yönetilen radyo istasyonlarının bu dönemde kırsal kesime yönelik yayınına rastlanılmamaktadır. Türkiye radyolarında kırsal kesime yönelik ilk yayınlar 1936-1940 yılları arasında başlamış; 1941 yılında yayına giren ve 10 yıl süreyle haftanın her günü 10’ar dakika yayınlanan Ziraat Takvimi Saati adlı program ilk düzenli köy yayını olarak ortaya çıkmıştır. 1959 yılında günlük olarak hazırlanıp yayınlanmaya başlayan Günaydın programı TRT’nin kurulmasından beri sürdürülen en uzun radyo programı olarak bugün de yayın hayatına devam etmektedir. Hafta içi hergün 6.05-7.00 arasında yapılan Günaydın programının yanısıra bölgesel radyolarda haftada beşgün Yöremizden programı bölgesel olarak yayınlanmaktadır (Gültekin 1995).

5.2.1.1.1. Radyo dinleme sıklığı

Radyoyu sık ve düzenli dinleyen deneklerin radyodan gelen mesajlardan daha çok yararlanabilecekleri düşüncesiyle “Bu Toprağın Sesi” programından izlenen yeni bir tarım tekniğini uygulama durumu ile radyo dinleme sıklığı arasındaki ilişkiyi araştırmak amacıyla deneklere ne sıklıkta radyo dinledikleri sorulmuş ve alınan yanıtlara göre Çizelge 5.23 oluşturulmuştur.

Çizelge 5.23 Deneklerin radyo dinleme sıklığına göre dağılımı

Dinleme Sıklığı	Tüm Çiftçiler		Uygulayanlar		Uygulamayanlar	
	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%
Hergün	17	29,3	9	40,9	8	22,2
Haftada 3-4 Kez	9	15,5	5	22,7	4	11,1
Zaman Buldukça	13	22,5	1	4,5	12	33,3
Nadiren	5	8,6	2	9,1	3	8,4
Dinlemeyen	14	24,1	5	22,8	9	25,0
Toplam	58	100,0	22	100,0	36	100,0

χ^2 hesap: 6,800 χ^2 tablo değeri: 6,251

Araştırmaya katılan deneklerin % 24,1’inin radyo dinlemediği saptanmıştır. Deneklerin radyo dinlememe nedeni; televizyon programlarının yeterli olması ve radyo dinlemeye gerek duyulmaması (% 12,1), radyolarının olmaması (% 6,9) ve zamanlarının olmaması (% 5,2) olarak saptanmıştır.

“Bu Toprağın Sesi” programından izledikleri yeni bir tarım tekniğini uygulayan deneklerin % 40,9’u hergün radyo dinlerken, bu oran uygulamayanlarda % 22,2’dir. Yapılan khi-kare analizi sonucu deneklerin radyo dinleme sıklığı ile programdan izledikleri yeni bir tarım tekniğini uygulama durumu arasındaki ilişki (%90 güven aralığında) **önemli** bulunmuştur. Araştırmanın bu bulgusuna göre ; deneklerin radyo dinleme sıklığı ile “ Bu Toprağın Sesi ” programından izledikleri yeni bir tarım tekniğini uygulama durumu birbiri ile ilişkilidir.

Aziz (1982)’in Ankara’nın üç köyünde yaptığı araştırmanın sonuçlarına göre hergün radyo dinleyenlerin oranı % 53,5’tir. Aziz’in araştırmasında radyo dinlemeyen denek yoktur.

Tatlıdil (1989), yağmurlama sulama teknolojisinin yayılması ve benimsenmesi konulu araştırmasında; yeniliği erken benimseyenlerin % 72’sinin, geç benimseyenlerin ise % 69,2’sinin hergün radyo programlarını dinlediklerini belirtmiştir.

Demiryürek (1993)’in Ankara’nın Gölbaşı ilçesinde ve köylerinde yaptığı araştırmaya göre; çiftçilerin % 49,3’ü hergün radyo dinlemekte, % 18,7’si hiç radyo dinlememektedir. YAYÇEP önerilerini uygulama durumu ile çiftçilerin radyo dinleme sıklıkları arasında yapılan istatistiksel test sonucu, bu ilişkinin önemli olduğu bulunmuştur.

Ceylan (1988), araştırmasında çiftçilerin % 73’ünün hergün radyo dinlediklerini, % 10’unun ise hiç radyo dinlemediğini bulmuştur. Araştırmacı televizyondaki tarım programlarından yeni bir tarım tekniğini öğrenme ile radyo dinleme sıklığı arasındaki ilişkinin istatistiksel olarak önemsiz olduğunu belirtmiştir.

Yukarıda sunulan araştırma sonuçlarından radyo dinleme sıklığının giderek azaldığı görülmektedir. Bu durumun gerekçesi olarak televizyonun çok yaygınlaşmış bir iletişim aracı olması ve televizyon kanallarındaki çeşitlilik gösterilebilir.

5.2.1.1.2. Radyo dinleme nedeni

Araştırmada deneklerin yeni bir tarım tekniğini uygulama durumu araştırıldığından yeni tarım tekniklerini uygulayan ve uygulamayan deneklerin radyo dinleme nedenleri veya hangi amaçla radyo dinlediklerinin önemli olabileceği varsayılmış ve bu amaçla radyo dinleme nedenleri incelenmiştir (Çizelge 5.24).

Deneklerin radyoyu dinleme nedenlerine göre göstermiş oldukları dağılımdan; % 31’inin haber almak için, radyodan yararlandığı görülmektedir. Birşeyler öğrenmek için radyo dinlediklerini belirten deneklerin oranı ise % 3,4 olup bu oran oldukça düşüktür. Eğlence ve hoş vakit geçirmek için radyo dinlediklerini söyleyenlerin oranı % 13,8, hem haber hem de eğlence için radyo dinleyen deneklerin oranı % 19, hem haber hem de öğrenme için radyo dinlediğini belirten deneklerin oranı ise % 8,6’dır.

Çizelge 5.24. Deneklerin radyo dinleme nedenlerine göre dağılımları

Radyo Dinleme Nedenleri	Tüm Çiftçiler	
	Sayı	%
Dinlemeyenler	14	24,2
Haber Almak İçin	18	31
Eğlence ve Hoş Vakit Geçirmek İçin	8	13,8
Birşeyler Öğrenmek İçin	2	3,4
Haber ve Öğrenme İçin	5	8,6
Haber ve Eğlence İçin	11	19
Toplam	58	100,0

Ceylan (1988) araştırmasında, radyo dinleme nedenleri içinde birinci sırayı % 46 ile haber için dinlemenin aldığını, daha sonra hem eğlence ve hem de birşey öğrenmek için radyo dinleme oranının % 27 ve vakit geçirmek için radyo dinlemenin ise % 14 olduğunu belirtmektedir.

Gültekin (1993), Ankara'nın Sincan ilçesinde 75 çiftçi üzerinde yaptığı çalışmada, en önemli radyo dinleme nedenleri olarak haber edinme (% 46,7), birşeyler öğrenme (% 24), ve eğlenme (% 29,3)' yi tespit etmiştir.

Demiryürek (1993) araştırmasında, çiftçilerin radyo dinleme amaçlarının başında % 22,67 ile haber edinmenin geldiğini belirtmektedir. Daha sonra sırası ile deneklerin % 21,33'ünün haber edinmek ve eğlenmek, % 17,33'ünün haber edinmek ve birşeyler öğrenmek ve % 13,34'ünün ise haber edinmek, birşeyler öğrenmek ve eğlenmek amacıyla radyo dinlediklerini bulmuştur.

5.2.1.1.3. En çok dinlenen radyo programları

Deneklerin radyoda dinlemeyi tercih ettikleri program türlerini belirlemek amacıyla deneklere her bir programı dinleme durumları sorulmuştur.

Deneklerin sırasıyla radyoda en çok dinledikleri program türleri; haberler (% 74,1), müzik eğlence programları (% 55,2), din ve ahlak programları (% 48,3), köy programları (% 32,8), eğitim kültür programları (% 24,1), ve spor programları (% 19) olarak sıralanmaktadır (Çizelge 5.25). Deneklerin en çok dinledikleri radyo programlarında birinci sırayı haber, ikinci sırayı müzik programlarının alması durumu ile, radyo dinleme amaçlarında (Bkz. Çizelge 5.24.) birinci sırayı haber alma amacının, ikinci sırayı eğlence ve hoş vakit geçirmenin alması durumları birbirine paralellik göstermektedir. Yani denekler hangi amaçla radyo dinliyorsa o amaçla ilgili programları izlemektedirler.

Çizelge 5.25. Deneklerin radyoda en çok dinledikleri program türleri

Radyoda Dinlenen Program Türleri	Dinleyenler		Dinlemeyenler		Toplam	
	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%
Haberler	43	74,1	15	25,9	58	100,0
Müzik	32	55,2	26	44,8	58	100,0
Spor	11	19,0	47	81,0	58	100,0
Eğitim-Kültür	28	48,3	30	51,7	58	100,0
Din Ahlak	14	24,1	44	75,9	58	100,0
Tarım Programları	19	32,8	39	67,2	58	100,0

Güven (1994), araştırmasında radyo dinlerken en çok tercih edilen programın haber (% 27,27) olduğunu bunu din ve köy programlarının takip ettiğini belirtmiştir.

Demiryürek (1993), ise araştırmasında tüm çiftçilerin radyoda en çok haber programlarını dinlediklerini (% 74,67), bunu tarım(% 42,67) ve müzik eğlence programlarının takip ettiğini belirtmiştir

5.2.1.1.4. Radyodan tarım programı dinleme durumu

Araştırmada deneklerin televizyonda yayınlanan “Bu Toprağın Sesi” programından yeni bir tarım tekniğini uygulama durumu incelendiğinden, aynı zamanda radyodaki tarım programlarını dinleme durumlarının da incelenmesinin, ek bilgi kaynaklarının ve haberleşme davranışlarının belirlenmesi açısından faydalı olacağı düşünülmüş ve alınan sonuçlar Çizelge 5.26’da değerlendirilmiştir.

Çizelge 5.26. Deneklerin radyodan tarım programı dinleme durumu

Tarım Programlarını Dinleme Durumu	Tüm Çiftçiler		Uygulayanlar		Uygulamayanlar	
	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%
Dinleyen	19	32,8	11	50,0	8	22,2
Dinlemeyen	39	67,2	11	50,0	28	77,8
Toplam	58	100	22	100	36	100

χ^2 hesap: 3,605 χ^2 tablo değeri: 2,706

Çizelge 5.26’ye göre deneklerin % 32,8’inin radyoda yayınlanan tarım programlarını dinledikleri görülmektedir. “Bu Toprağın Sesi” programından izledikleri yeni bir tarım tekniğini uygulayan deneklerin %50’si, uygulamayan deneklerin ise %22,2’si yani uygulayan ve radyodaki tarım programlarını dinleyenlerin yaklaşık yarısı oranındaki denekler radyodaki tarım programlarını dinlediğini belirtmiştir.

Yapılan Khi-kare analizi sonucu deneklerin programdan izledikleri yeni bir tarım tekniğini uygulama durumu ile radyodaki tarım programlarını dinleme durumu arasındaki ilişkinin (%90 güven aralığında) **önemli** olduğu bulunmuştur. Bu sonuca göre deneklerin “Bu Toprağın Sesi” programından izledikleri yeni bir tarım tekniğini uygulama durumu ile radyodaki tarım programlarını dinleme durumu arasında önemli bir ilişkinin olduğu ve yeni bir tarım tekniği uygulayan deneklerin radyodaki tarım programlarını daha fazla dinledikleri belirtilebilir.

Tarımda yenilikleri benimseme davranışı konusu hakkında araştırma yapan; Taluğ (1982), Güven (1994), Demiryürek (1993)'in bulgularında tarımsal yenilikleri benimseme durumu ile radyodan tarım programı dinleme durumu arasındaki ilişkiyi önemli bulmuştur.

5.2.1.2. Televizyondan yararlanma

Özellikle 20. yüzyılda dünyada yaşanan toplumsal, ekonomik ve teknolojik gelişmeler, eğitim alanındaki gelişmelerin zorunlu ve gerekli olduğu gerçeğini ortaya çıkarmıştır. Gelişen teknoloji, kitle iletişim aracı olarak televizyonu ve zamanla onun geleneksel eğitim araçlarına alternatif olarak kullanılmasına neden olmuştur. Kitle iletişim araçlarından televizyon, birçok diğer amaçların yanısıra, kitle eğitiminde kullanılarak bu alanda vazgeçilmez temel araçlardan biri olmuştur.

Eğitim alanında televizyonun öneminin artması, pek çok ülkenin bu konuya eğilmesini sağlamıştır. Yapılan bir araştırma sonucuna göre(Aziz 1982); öğretmenli öğretim ve televizyonla öğretim uygulamalarının, öğretmenli uygulama yönünde, bazı avantajların ve farklılıkların olmasına karşın, bilgi aktarma açısından eş değer olduğu saptanmıştır. Bu durum televizyonun eğitimdeki rolünü ortaya koymaktadır.

Televizyon aracılığıyla istenilen mesajlar, aynı anda geniş bir hedef kitleye birey başına daha düşük maliyetle ulaştırılabilir. Ancak tarımsal yayım çalışmalarına ayrılan kaynak ve yatırımların sınırlı ölçüde kalması, yeterli sayı ve nitelikte yayım elemanı bulunmaması ve kırsal nüfusun genel nüfus içindeki payının yüksek olması; yayım çalışmalarının kapsamını sınırlamaktadır. Tarımsal yayım çalışmalarının daha geniş kitlelere ulaşabilmesi için çiftçi eğitiminde televizyondan önemli ölçüde yararlanılabilmektedir. Araştırmacılar televizyonun tarımsal yayım çalışmalarının etkinliğini artırdığını, bilgi-transfer işlemini geliştirdiğini ve çiftçileri değişime karşı harekete geçirme gibi önemli bir fonksiyonu olduğunu belirtmektedirler.

İlk düzenli televizyon yayını 1936 yılında İngiltere’de 1939-1941 yıllarında ABD’de ve 1939 yılında SSCB (Rusya)’de gerçekleştirilmiştir (Meder 1991). Türkiye’de ilk televizyon yayınları deneme niteliğinde TRT Ankara Televizyonu tarafından 31 Ocak 1968’de başlatılmış ve farklı kesimlerle birlikte çiftçilerin eğitimine yönelik televizyon programları da bu tarihten beri süregelmiştir. Bu programlar sayesinde çiftçiler, kendi çevreleri dışındaki tarımsal gelişmelerden daha hızlı ve daha kolay haberdar olabilmektedir. Kırsal kesimde yaşayanların bilgi gereksinimlerinin teknolojik gelişmelere ve değişen sosyo-ekonomik koşullara bağlı olarak artması ve çeşitlenmesi, televizyonu bu gereksinimlerin karşılanmasına yönelik önemli bir araç konumuna getirmiştir.

Araştırmanın bu bölümünde deneklerin televizyondan yararlanma durumlarını incelemek amacıyla onlara ne sıklıkta ve ne amaçla televizyon izledikleri ve en çok izledikleri televizyon programı türleri sorulmuş ve alınan cevaplar üç başlık halinde değerlendirilmiştir.

5.2.1.2.1. Televizyon izleme sıklığı

Araştırma bölgesinde hiç televizyonu olmayan denek bulunmazken, deneklerin % 89,7'si hergün, % 1,7'si haftada birkez, % 8,6'sı ise zaman buldukça televizyon izlediklerini belirtmişlerdir (Çizelge 5.27). “Bu Toprağın Sesi” programından izledikleri yeni bir tarım tekniğini uygulayanlar grubunda hergün televizyon izleyenlerin oranı % 95,5 uygulamayanlar grubunda ise % 86,1'dir.

Programdan izledikleri yeni bir tarım tekniğini uygulayan ve uygulamayanların oranı hergün televizyon izleme sıklığı açısından birbirlerine yakındır. Bu nedenle televizyon izleme sıklığı ile deneklerin programdan izledikleri yeni bir tarım tekniğini uygulama durumu arasında yapılan Khi-kare analiz sonucu bu ilişkinin (% 90 güven aralığında) **önemsiz** olduğu belirlenmiştir. Buna neden olarak kırsal kesimdeki insanların çoğunun sosyal alanda, eğlence ve haberleşme alanındaki büyük eksikliğini televizyon izleme yoluyla kapatmaya çalışması ve televizyon izlemenin bir alışkanlık halini alması gösterilebilir.

Çizelge 5.27. Deneklerin televizyon izleme sıklığı

İzleme Sıklığı	Tüm Çiftçiler		Uygulayanlar		Uygulamayanlar	
	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%
Hergün	52	89,7	21	95,5	31	86,1
Haftada Birkaç Kez	1	1,7	0	0,0	1	2,8
Zaman Buldukça	5	8,6	1	4,5	4	11,1
Toplam	58	100,0	22	100,0	36	100,0

χ^2 hesap: 1,427 χ^2 tablo değeri: 4,605

Tatlıdil (1989), araştırmasında Polatlı ilçesinde yağmurlama sulama yöntemini erken benimseyenlerle geç benimseyenler arasında televizyonu izleme sıklığı bakımından fark bulunmadığını belirtmiştir.

Demiryürek (1993), televizyon izleme sıklığı ile çiftçilerin proje önerilerini uygulama durumu arasında yapılan istatistiksel test sonucu; aradaki bu ilişkinin önemsiz olduğunu belirtmiştir.

Mojtabaei (1997), İran İslam Cumhuriyeti'nde yaptığı araştırmada; tüm deneklerin % 69'unun, televizyondaki tarımsal programlardan yeni bir tarım tekniği öğrenen deneklerin ise % 82,3'ünün hergün televizyon izlediklerini belirtmiştir. Öğrenmeyenler grubunda hergün televizyon izleme oranı ise % 48,5'tir. Ayrıca televizyon izleme sıklığı ile deneklerin televizyondaki tarımsal programlardan yeni bir tarım tekniği öğrenme durumu arasındaki ilişkinin yapılan istatistiksel test sonucu önemli olduğu saptanmıştır.

5.2.1.2.2. Televizyon izleme nedeni

Araştırma bulgularına göre, deneklerin televizyon izleme nedenleri Çizelge 5.28'da verilmiştir. Buna göre deneklerin en önemli televizyon izleme nedenleri; % 13,8 haber alma, % 3,5 birşeyler öğrenme, % 13,8 haber alma+eğlenme, % 24,1 haber alma ve birşeyler öğrenme, % 44,8 ile haber alma, birşeyler öğrenme ve eğlenmedir. Deneklerin televizyon izleme nedenleri ile “Bu Toprağın Sesi” programından yeni bir tarım tekniğini uygulama durumu arasında yapılan khi-kare analizi sonucu bu ilişki **önemsiz**

bulunmuştur. Bir önceki bölümde de belirtildiği üzere kırsal kesimdeki insanların sosyal alanda, haberleşme ve eğlence alanındaki tüm eksikliklerini televizyondan karşılamaya çalışması sonucu en yüksek olarak haber alma+birşeyler öğrenme+eğlenme amaçlı televizyon izleme oranı bulunmuştur.

Çizelge 5.28. Deneklerin televizyon izleme amaçlarına göre dağılımları

İzleme Nedenleri	Tüm Çiftçiler		Uygulayanlar		Uygulamayanlar	
	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%
Haber Alma	8	13,8	3	13,6	5	13,9
Birşeyler Öğrenmek	2	3,5	0	0	2	5,5
Haber Alma+Eğlenmek	8	13,8	2	9,1	6	16,7
Haber Alma+Birşeyler Öğrenmek	14	24,1	5	22,7	9	25
Haber Almak+Birşeyler Öğrenmek+Eğlenmek	26	44,8	12	54,6	14	38,9
Toplam	58	100,0	22	100,0	36	100,0

Demiryürek (1993), araştırmasında çiftçilerin televizyon izleme amaçlarının % 60 ile haber edinmek, birşeyler öğrenmek ve eğlenmek, % 24 ile haber edinmek ve birşeyler öğrenmek olduğunu belirtmiştir. Araştırmada ayrıca televizyon izlemede tüm çiftçilerin öncelikli amacının haber edinmek olduğu ve yapılan Khi-kare analizi sonucu, çiftçilerin proje önerilerini uygulama durumu ile televizyon izleme amaçları arasındaki ilişkinin önemli olduğu vurgulanmıştır.

Ceylan (1988)'in araştırmasında televizyonu izleme nedeni olarak birinci sırayı haber alma, ikinci sırayı öğrenme, üçüncü sırayı ise eğlenme ve vakit geçirme almaktadır. Araştırmada televizyondaki tarımsal programlardan yeni bir tarım tekniğini öğrenme ile televizyon izleme nedenleri arasındaki ilişki istatistiksel olarak önemsiz bulunmuştur.

Gültekin (1995), Ankara'nın Sincan ilçesine bağlı 12 köyden YAYÇEP'e katılan çiftçiler üzerinde yaptığı araştırmada en önemli televizyon izleme nedenlerini haber edinme(% 46,7), birşeyler öğrenme(% 24) ve eğlenme(% 29,3) olarak belirtmiştir.

5.2.1.2.3. En çok izlenen televizyon programı türleri

Televizyon programlarının izlenme nedeni ile izlenen programların türünün aynı olması doğaldır. Eğer birey televizyonu haber alma amacı ile izliyorsa en fazla izlediği programlarda haber programları olacaktır (Ceylan1988).

Deneklerin televizyonda en çok izledikleri program türlerini belirlemek amacıyla sorulan sorulara alınan yanıtlar Çizelge 5.29'da değerlendirilmiştir. Araştırma, "Bu Toprağın Sesi" programını izleyen denekler ile yürütüldüğünden tarım programlarını izleyen deneklerin oranı %100'dür. Deneklerin televizyonda en çok izledikleri programlar; haberler (%100), din-ahlak (% 51,7), eğitim ve kültür (% 53,4), film ve diziler (% 41,4), müzik-eğlence (% 32,8) ve spor (% 27,6) programlarıdır.

Çizelge 5.29. Deneklerin televizyonda en çok izledikleri program türlerine göre dağılımı

Televizyonda İzlenen Program Türleri	İzleyenler		İzlemeyenler		Toplam	
	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%
Haber	58	100	0	0	58	100,0
Eğitim-Kültür	31	53,4	27	46,6	58	100,0
Film ve Diziler	24	41,4	34	58,6	58	100,0
Tarım	58	100	0	0	58	100,0
Spor	16	27,6	42	72,4	58	100,0
Din-Ahlak	30	51,7	28	48,3	58	100,0
Müzik-Eğlence	19	32,8	39	67,2	58	100,0

Demiryürek (1993)'in araştırmasına göre; çiftçilerin televizyonda izledikleri programların başında haber (% 98,67), tarım (% 96), eğitim ve kültür (% 54,67), sinema-dizi (% 53,33), müzik-eğlence (% 42,67) programları gelmektedir.

Ceylan (1988), araştırmasında en fazla izlenen televizyon programları türlerinin başında haberler gelmektedir. Bunu film ve diziler % 16,9 ile ikinci sırada, köye yönelik programlar ise % 16 ile üçüncü sırada izlemektedir.

TRT Kurumu (2000)'nun 23 ilde yaptığı anket sonuçlarına göre; çiftçilerin en çok izledikleri programlar sırasıyla; eğitim-kültür programları (% 36), belgesel programlar (% 23), eğitim-kültür ve belgesel programlar (% 20), müzik-eğlence (% 3), diziler (% 2), filmler (% 1) ve diğer (% 15) programlardır.

5.2.1.3. Gazete okuma sıklığı

Oakley and Garforth (1985), gazetelerin kırsal alanda yaygın olarak bulunmadığını ancak, yerel liderlerin sık sık gazete okuduklarını belirtmektedirler. Ayrıca; gazetelerin tarımla ilgili konularda, düzenli olarak çıkan yazılarla, yeni fikirlerden haberdar etme ve halka diğer grup ve toplumların neler yaptıkları hakkında bilgi verme açısından çok faydalı olduklarını vurgulamaktadırlar. Bu nedenle araştırma bölgesinde deneklere ne sıklıkta gazete okudukları sorulmuştur. Çizelge 5.30'a göre deneklerin % 36,2'si hiç gazete okumamakta, % 12,1'i hergün bir gazete okumaktadır. Programdan izlediklerini uygulayan deneklerin % 9,1'i hergün gazete okurken, uygulamayanların ise % 13,1'i hergün gazete okumaktadır. Yapılan Khi-kare analizine göre; programdan izlenenleri uygulama durumu ile gazete okuma sıklığı arasındaki ilişkinin (%90 güven aralığında) **önemsiz** olduğu saptanmıştır.

Araştırmanın bu bulgusu kırsal alanda ulaşım olanaklarının sınırlı olması, düzenli gazete bulma olanağının az olması, gazetelerde tarımla ilgili konulara pek yer verilmemesinden ve hergün televizyon izleme oranının % 89,7 olması dikkate alınarak (Bkz Bölüm 5.2.1.2.1.); olup bitenleri televizyondan öğrendikleri için gazete okumaya gerek duymamalarından kaynaklanabilir.

Çizelge 5.30. Deneklerin gazete okuma sıklığına göre dağılımı

Gazete Okuma Sıklıkları	Tüm Çiftçiler		Uygulayanlar		Uygulamayanlar	
	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%
Hergün	7	12,1	2	9,1	5	13,9
2-3 günde bir	5	8,6	1	4,5	4	11,1
Haftada Bir	6	10,3	3	13,6	3	8,3
Elime Geçtikçe	19	32,8	9	40,9	10	27,8
Hiç Okumam	21	36,2	7	31,8	14	38,9
Toplam	58	100,0	22	100,0	36	100,0

χ^2 hesap:2,222 χ^2 tablo değeri: 7,779

Tatlıdil (1989), Polatlı ilçesinde yağmurlama sulama yöntemini erken benimseyen çiftçilerin geç benimseyenlere oranla daha fazla gazete okumakta olduklarını ortaya çıkarmıştır.

Çetinkaya (1991), araştırmasında hergün gazete okuyanların oranını % 35,48, hiç gazete okumayanların oranını ise % 21,51 olarak bulmuştur. Araştırmada önderlik işlevinde etkili olduğu varsayılan özelliklere göre incelenen ve ortak nitelikleri ortaya konan seçilmiş çiftçi olma ile gazete okuma sıklığı arasındaki ilişkiyi incelemek amacıyla yapılan analizde istatistiksel anlamda bir fark bulunamamıştır.

5.2.1.4. Tarımsal konularla ilgili basılı yayınları izleme

Bülten ve broşürler; kesin, açık ve özlü bilgileri resimli ve şekilli olarak ifade eden basılı iletişim araçlarıdır. Bu tür yayınlar; çiftçinin istediği anda başvurabileceği kaynaklar olmaları nedeniyle, yayım mesajlarını iletmede etkili ve kalıcı araç oldukları kabul edilmektedir (Taluğ 1982).

Televizyon ve radyonun kitle iletişim araçları içindeki pek çok üstünlüğüne karşın, basılı araçların da diğer kitle iletişim araçlarına göre üstünlükleri bulunmaktadır. Basılı yayınlarda, okuyucu metnin görünümünü kontrol eder yani istediği yeri hızlı istediği yeri yavaş okur, daha sonra nezaman isterse o zaman okuyabilir, istediği zaman okumayı bırakabilir, gerektiğinde her zaman tekrar kullanılabilir. Yeni tarım tekniklerini benimseme davranışı ile tarımsal konularla ilgili basılı yayınları izleme durumu arasında bir ilişki olup olmadığını araştırmak amacıyla deneklere tarımsal konularla ilgili basılı yayın izleme durumları sorulmuş ve alınan cevaplar değerlendirilerek Çizelge 5.31 oluşturulmuştur.

Çizelge 5.31. Deneklerin tarımsal konularla ilgili basılı yayınları izlemesi

Basılı Yayın Takip Etme	Tüm Çiftçiler		Uygulayanlar		Uygulamayanlar	
	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%
Okumuyor	50	86,2	16	72,7	34	94,4
Okuyor	8	13,8	6	27,3	2	5,6
Toplam	58	100	22	100	36	100

χ^2 hesap: 3,944 χ^2 tablo değeri: 3,841

Çizelge 5.31.'ye göre deneklerin % 86,2'si bir basılı yayın izlememekte ve % 13,8'i ise basılı yayınları izlemektedir. "Bu Toprağın Sesi" programından izledikleri yeni bir tarım tekniğini uygulayanlar grubunda basılı yayınları izleyenlerin oranı % 27,3 ve

uygulamayanlar grubunda basılı yayınları izleyenlerin oranı ise % 5,6'dır. Yapılan istatistiksel analiz sonucuna göre, deneklerin programdan izledikleri yeni bir tarım tekniğini uygulama durumu ile tarımla ilgili kitap ve dergileri izleme arasında (%90 güven aralığında) **önemli** bir ilişki bulunmamaktadır.

Buna göre programdan izledikleri yeni bir tarım tekniğini uygulayanların tarımla ilgili kitap ve dergileri daha fazla okuduğu ve yararlandığı sonucuna varılabilir. Programdan izlediklerini uygulayan deneklerin uygulamayanlara göre daha eğitilmiş olması bulgusu (Bkz. Bölüm 6.1.2.) araştırmanın bu bulgusunu desteklemektedir. Yani daha eğitilmiş denekler tarımsal konularda diğer bilgi kaynakları yanında tarımla ilgili kitap ve dergileri daha fazla okumaktadır.

Mojtabaei (1997), yaptığı çalışmada deneklerin tarımla ilgili dergileri okuması ile basılı tarımsal yayınlardan yeni bir tarım tekniği öğrenme durumu arasındaki ilişkiyi % 95 önem seviyesinde anlamlı bulunmuştur.

Demiryürek (1993), ise çalışmasında; tarımla ilgili kitap ve dergileri okuyan çiftçilerden YAYÇEP önerilerini uygulayanların oranının uygulamayanların oranından yaklaşık 2,2 kat daha fazla olduğunu, buna göre proje önerilerini uygulayan çiftçilerin uygulamayanlara göre daha fazla tarımla ilgili kitap ve dergi okuduklarını belirtmiştir.

5.2.2. Yayım elemanları yakın-uzak çevre ile ilişkiler

Televizyon yayınlarının tekrarlanma olanağı olmadığı zamanlarda bireyler üzerinde kalıcılığı azdır ve izlendikten bir süre sonra unutulmaktadır. Ayrıca televizyonda yansımının geç alınması bireylerin kafasına takılabilecek soruları anında cevaplandırılmasını olanaklı kılmamaktadır. Televizyon yoluyla tarımsal yayımın, karar verme ve uygulama aşamalarında etkili olabilmesi için, bireysel yayım hizmeti ve basılı materyaller ile desteklenmesi gerekir.

Çiftçilerin televizyon yayınları yoluyla haberdar oldukları tarım tekniklerini işletmelerinde uygulayabilmeleri için yayım elemanlarınca desteklenmeleri gerekmektedir. Kitle haberleşme araçlarının yüz-yüze temas ile desteklenmesi halinde aşırı bir pedagojik ve ikna edicilik özelliği kazandığı sosyal bilimcilerin en yaygın ortak görüşlerindedir (Oskay1971).

Araştırmada deneklerin "Bu Toprağın Sesi" programından izledikleri zirai mücadele konusundaki yeni tarım tekniklerini uygulama durumu araştırıldığından; deneklerin kafalarına takılan soruları çözmeleri için zirai mücadele konusunda başvurabilecekleri bilgi kaynaklarının nereler olduğu ve hangilerinin etkili olduğunu belirlemek için deneklere il ve ilçe merkezine, zirai ilaç bayiielerine, tarım müdürlüklerine ne sıklıkta gittikleri ayrıca deneklerin yayım elemanları ile olan ilişkilerini incelemek amacıyla sorular sorulmuş ve alınan yanıtlar bu bölümde değerlendirilmiştir.

5.2.2.1. İlçe Tarım Müdürlüğü teknik elemanlarının köye geliş sıklığı

Tarımsal Yayım; yeni tarımsal teknoloji ve araştırma sonuçlarının çiftçi kitlelerine tanıtılması ve benimsetilmesi girişimlerini içerir (Varol 1991). Çiftçilerin televizyon

yayınları yoluyla haberdar oldukları tarım tekniklerini işletmelerinde uygulayabilmeleri için yayım elemanlarınca desteklenmeleri gerekir.

Cinemre vd. (1996)'na göre; Tarım ve Köyişleri Bakanlığı ve bağlı kuruluşlarının elindeki kaynak ve personelin, ülkemiz aktif nüfusunun yaklaşık yarısını oluşturan kırsal kesimde yaşayanlara yönelik tarımsal yayım çalışmalarını yürütmekte yeterli olduğu söylenemez. Bu yüzden yayım çalışmaları dar bir çerçevede yürütülmekte ve sınırlı sayıda çiftçi bu çalışmalardan yararlanabilmektedir.

Araştırmanın bu bölümünde İlçe Tarım Müdürlüğü teknik elemanlarının köye geliş sıklığı ile deneklerin "Bu Toprağın Sesi" programından izledikleri yeni bir tarım tekniğini uygulama durumu arasındaki ilişki incelenmiştir (Çizelge 5.32).

Çizelge 5.32. Deneklerin İlçe Tarım Müdürlüğü teknik elemanlarının köye geliş sıklığına göre dağılımı

Teknik Elemanların Köye Geliş Sıklığı	Tüm Çiftçiler		Uygulayanlar		Uygulamayanlar	
	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%
Hiç	15	25,9	5	22,7	10	27,8
Yılda Birkaç Kez	43	74,1	17	77,3	26	72,2
Toplam	58	100,0	22	100,0	36	100,0

χ^2 hesap: 0,014 χ^2 tablo değeri: 2,706

Çizelge 5.32'e göre deneklerin % 74,1'i İlçe Tarım Müdürlüğü teknik elemanlarının köye yılda birkaç kez geldiğini ve % 25,9'u ise köye hiç teknik elemanın gelmediğini belirtmiştir. "Bu Toprağın Sesi" programından izledikleri yeni bir tarım tekniğini uygulayanların %77,3'ü ve uygulamayanların ise %72,2'si İlçe Tarım Müdürlüğünden teknik elemanların köye yılda birkaç kez geldiğini belirtmişlerdir. Yapılan Khi-kare analizi sonucu programdan izledikleri yeni bir tarım tekniğini uygulama durumu ile İlçe Tarım Müdürlüğü teknik elemanlarının köye geliş sıklığı arasındaki ilişki (% 90 güven aralığında) **önemsiz** bulunmuştur.

Araştırma bulgularından İlçe Tarım Müdürlüğü elemanlarının köylere en fazla yılda birkaç kez gittikleri anlaşılmaktadır. Tarım İlçe Müdürlüğü teknik elemanlarının köyleri yeterince ziyaret edememelerinin nedenleri arasında; Polatlı İlçe Tarım Müdürlüğünde çalışan teknik eleman sayısının yetersiz olması ve sorumluluk alanındaki çiftçi sayısının çok fazla olması gelmektedir. Polatlıda 93 köy ve kırsal kesimde yaşayan nüfus 33.159 kişi olmasına karşın, İlçe Tarım Müdürlüğü'nde çalışan teknik eleman sayısı 8'dir (Anonim 2000/b). Bu rakamlara göre; bir teknik elemanın sorumluluğuna 11,6 köy ve 4.144 kişi düşmektedir. Ulaşım ve araç-ekipman yetersizliği, ekonomik ve sosyal sorunlar da teknik eleman yetersizliğine eklenince köylere hizmet götürmek imkansızlaşmaktadır.

Demiryürek (1993)'e göre; İlçe Tarım Müdürlüğü'nün elindeki kaynakların yetersiz olması, yayım elemanlarının çiftçileri köyde düzenli ve yeterli olarak ziyaret etmelerini ve onlara yardımcı olmalarını olumsuz yönde etkilemektedir. Çünkü televizyon yolu ile çiftçilere gelen mesajların, tarım işletmelerinde uygulanabilmesi için yayım elemanları ile çiftçilerin yüz yüze iletişim kurmaları gerektiği, uygulamada çıkabilecek sorunları çiftçilerin ancak yayım elemanlarının yardımı ile çözebilecekleri şüphesizdir.

5.2.2.2. İlçe Tarım Müdürlüğü teknik elemanları ile tarımsal sorunları konuşma

Yüz-yüze iletişimin, tarımsal yenilikleri benimsemedeki önemi göz önüne alınarak deneklere, İlçe Tarım Müdürlüğü teknik elemanları ile tarımsal sorunlarını konuşma sıklıkları sorulmuş ve alınan cevaplar Çizelge 5.33.'de değerlendirilmiştir.

Çizelge 5.33'e göre deneklerin % 70,7'si tarımsal sorunlarını İlçe Tarım Müdürlüğü teknik elemanları ile konuştuklarını belirtmişlerdir. Tarımsal sorunları İlçe Tarım Müdürlüğü teknik elemanları ile konuştuklarını belirten deneklerin oranı uygulayanlar grubunda %90,9, uygulamayanlar grubunda %58,3'dür.

Çizelge 5.33. Deneklerin tarım ilçe teknik elemanları ile tarımsal sorunları konuşma sıklığına göre dağılımları

İlçe Tarım Müdürlüğü Teknik Elemanları ile Tarımsal Sorunları Konuşma Sıklığı	Tüm Çiftçiler		Uygulayanlar		Uygulamayanlar	
	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%
Konuşmam	17	29,3	2	9,1	15	41,7
Konuşurum	41	70,7	20	90,9	21	58,3
Toplam	58	100,0	22	100,0	36	100,0

χ^2 hesap: 5,510 χ^2 tablo değeri: 3,841

Yapılan Khi-kare analizi sonucu deneklerin “Bu Toprağın Sesi” programından izledikleri yeni bir tarım tekniğini uygulama durumu ile İlçe Tarım Müdürlüğü teknik elemanları ile tarımsal sorunları konuşma sıklığı arasındaki ilişki (% 95 güven aralığında) **önemli** bulunmuştur. Araştırmadaki bu bulguya göre; tarımsal sorunlarını teknik elemanlarla konuşan deneklerin yeni tarım tekniklerini daha kolay benimseyip uyguladığı ve yüz-yüze iletişimin yenilikleri benimseme aşamasında etkili olduğunu söyleyebiliriz.

5.2.2.3. Polatlı'ya gidiş sıklığı

Deneklerin Polatlı'ya gidiş sıklıkları ile programdan izlenen yeni bir tarım tekniğini uygulama durumu arasındaki ilişkiyi incelemek amacıyla ne sıklıkta ilçe merkezine gittikleri sorulmuş ve alınan cevaplar Çizelge 5.34'de değerlendirilmiştir. Buna göre bütün deneklerin Polatlı'ya gidiş sıklıkları incelendiğinde, Polatlı'ya hergün gidenlerin oranı % 12,1, haftada birkaç kez gidenlerin oranı % 50, ayda birkaç kez gidenlerin oranı % 34,5 ve yılda birkaç kez gidenlerin oranı ise % 3,4 olarak belirlenmiştir. Hergün Polatlı'ya giden deneklerden programdan izledikleri yeni bir tarım tekniğini uygulayanların oranı % 18,2 ve uygulamayanların oranı ise % 8,3'tür. Polatlı'ya haftada birkaç kez giden deneklerin oranı ise uygulayan ve uygulamayanlar grubunda % 50' dir.

Polatlı'ya gidiş sıklığı ile “Bu Toprağın Sesi” programından yeni bir tarım tekniğini uygulama durumu arasındaki ilişki (%90 güven aralığında) **önemsiz** bulunmuştur. Deneklerin Polatlı'ya gidiş sıklığı ile yeni bir tarım tekniğini uygulama durumu arasında bir ilişki yoktur.

Çizelge 5.34. Deneklerin Polatlı'ya gidiş sıklıklarının dağılımı

Polatlı'ya Gitme Sıklığı	Tüm Çiftçiler		Uygulayanlar		Uygulamayanlar	
	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%
Hergün	7	12,1	4	18,2	3	8,3
Haftada Birkaç Kez	29	50	11	50	18	50
Ayda Birkaçkez	20	34,5	6	27,2	14	38,9
Yılda Birkaçkez	2	3,4	1	4,5	1	2,8
Toplam	58	100,0	22	100,0	36	100,0

χ^2 hesap: 3,515 χ^2 tablo değeri: 6,251

Tatlıdil (1989), Polatlı'ya gidiş sıklığı ile yağmurlama sulama yöntemini benimseme açısından ele alınan grup arasında istatistiki anlamda önemli bir farkın bulunmadığını belirtmiştir.

Demiryürek (1993), çiftçilerin Gölbaşına gidiş sıklıklarının, YAYÇEP önerilerinin uygulanma durumu üzerinde etkisinin olmadığını belirtmiştir.

Ceylan (1988), televizyondaki tarımsal programlardan yeni bir tarım tekniğini öğrenme durumu ile Çubuk'a gidiş sıklığı arasındaki ilişkiyi yaptığı istatistiki analiz sonucu önemli bulmuştur.

5.2.2.4. İlçe Tarım Müdürlüğünü ziyaret etme sıklığı

İlçe Tarım Müdürlüğündeki teknik elemanların köylere ziyareti çok sınırlı olduğundan dolayı (Bölüm 5.2.2.1), deneklere bir teknik elemanın bilgisine ihtiyaç duyduklarında, bilgiye ulaşım ulaşılmadıklarını araştırmak amacıyla İlçe Tarım Müdürlüğü'ne ne sıklıkta gittikleri sorulmuş ve alınan cevaplar Çizelge 5.35'de verilmiştir.

Çizelge 5.35. Deneklerin Polatlı Tarım İlçe Müdürlüğünü ziyaret etme sıklığına göre dağılımı

Tarım İlçe Müdürlüğüne Gitme Sıklığı	Tüm Çiftçiler		Uygulayanlar		Uygulamayanlar	
	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%
İlçeye Her Gittiğinde	7	12,0	4	18,2	3	8,3
İşi olduğunda	40	69,0	15	68,2	25	69,5
Hiç Ziyaret Etmez	11	19,0	3	13,6	8	22,2
Toplam	58	100,0	22	100,0	36	100,0

χ^2 hesap: 1,631 χ^2 tablo değeri: 4,605

Çizelge 5.34.'e göre deneklerin % 69'u işi düştükçe, % 19'u hiç ve % 12,1'i ise ilçe merkezine her gidişinde İlçe Tarım Müdürlüğü'ne uğradıklarını belirtmişlerdir. Programdan izledikleri yeni bir tarım tekniğini uygulayanların % 18,2'sinin, uygulamayanların % 8,3'ünün her gidişinde Tarım İlçe Müdürlüğünü ziyaret ettikleri saptanmıştır. Yapılan Khi-kare analizi sonucu deneklerin programdan izledikleri yeni bir tarım tekniğini uygulama durumu ile Polatlı İlçe Tarım Müdürlüğünü ziyaret etme sıklığı arasındaki ilişki (%90 güven aralığında) **önemsiz** bulunmuştur.

5.2.2.5. Ankara'ya gidiş sıklığı

Deneklerin Ankara'ya gidiş sıklıkları ile programdan izlenen yeni bir tarım tekniğini uygulama durumu arasındaki ilişkiyi incelemek amacıyla deneklere ne sıklıkta Ankara'ya gittikleri sorulmuş ve alınan cevaplar Çizelge 5.36'de değerlendirilmiştir.

Çizelge 5.36'ye göre bütün deneklerin % 5,2'si hergün, % 8,6'sı haftada bir kez, % 32,8'i ayda birkaç kez ve % 53,4'ü ise yılda birkaç kez Ankara'ya gittiklerini belirtmiştir. Programdan izledikleri yeni bir tarım tekniğini uygulayanlardan haftada birkaç kez Ankara'ya giden deneklerin oranı % 9,1 uygulamayanlarda ise oranı ise % 8,3'tür. Ayda birkaç kez Ankara'ya gidenlerin oranı uygulayanlar grubunda % 36,4 ve uygulamayanlar grubunda ise % 30,6'dır.

Çizelge 5.36. Deneklerin Ankara'ya gidiş sıklıklarının dağılımı

Ankara'ya Gitme Sıklığı	Tüm Çiftçiler		Uygulayanlar		Uygulamayanlar	
	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%
Hergün	3	5,2	1	4,5	2	5,5
Haftada Birkaç Kez	5	8,6	2	9,1	3	8,3
Ayda Birkaç Kez	19	32,8	8	36,4	11	30,6
Yılda Birkaç Kez	31	53,4	11	50	20	55,6
Toplam	58	100,0	22	100,0	36	100,0

χ^2 hesap: 0,255 χ^2 tablo değeri: 6,251

Yapılan istatistiksel test sonucu; Ankara'ya gidiş sıklığı ile "Bu Toprağın Sesi" programından izlenen yeni bir tarım tekniğini uygulama durumu arasındaki ilişki (% 90 güven aralığında) **önemsiz** bulunmuştur.

Demiryürek (1993), YAYÇEP proje önerilerini uygulama durumu üzerinde çiftçilerin Ankara'ya gidiş sıklıklarının etkisinin olmadığını belirtmiştir.

Tatlıdil (1989), araştırmasında ele aldığı tarımsal yeniliği erken benimseyenlerle geç benimseyenler arasında Ankara'ya gidiş sıklığı özelliği açısından istatistiksel olarak anlamlı bir farkın bulunduğunu saptamıştır

Ceylan (1988), televizyondaki tarımsal programlardan yeni bir tarım tekniğini öğrenme durumu ile Ankara'ya gidiş sıklığı arasındaki ilişkiyi istatistiksel yönden önemli bulmuştur.

5.2.2.6. Tarım İl Müdürlüğünü ziyaret etme

Deneklerin sorunlarını çözmek için başvurabilecekleri ve yüz-yüze iletişim ile bilgi alabilecekleri bir yer olan Tarım İl Müdürlüğü'ne Ankara'ya gittiklerinde başvurup başvurmadıklarını incelemek için, Tarım İl Müdürlüğü'ne gitme sıklıkları sorulmuş ve alınan cevaplar Çizelge 5.37'de değerlendirilmiştir.

Deneklerin % 77,6'sı Tarım İl Müdürlüğüne hiç gitmediğini ve % 20,7'si ise işleri düştükçe gittiklerini belirtmiştir (Çizelge 5.37). "Bu Toprağın Sesi" programından izledikleri yeni bir tarım tekniğini uygulayanların % 86,4'ü Tarım İl Müdürlüğünü hiç ziyaret etmezken, bu oran uygulamayanlarda % 72,2 olarak saptanmıştır.

Çizelge 5.37. Deneklerin Tarım İl Müdürlüğünü ziyaret etme sıklığına göre dağılımı

Tarım İl Müdürlüğüne Gitme Sıklığı	Tüm Çiftçiler		Uygulayanlar		Uygulamayanlar	
	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%
Her Gidişimde	1	1,7	1	4,5	0	0,0
İşim Düşükçe	12	20,7	2	9,1	10	27,8
Hiç Ziyaret Etmem	45	77,6	19	86,4	26	72,2
Toplam	58	100	22	100	36	100

χ^2 hesap: 4,293 χ^2 tablo değeri: 4,605

Yapılan Khi-kare sonucu, deneklerin programdan izledikleri yeni bir tarım tekniğini uygulama durumu ile Tarım İl Müdürlüğü'nü ziyaret etme sıklığı arasındaki ilişki (% 90 güven aralığında) **önemsiz** bulunmuştur.

5.2.2.7. Polatlıda tarımsal ilaç bayisini ziyaret etme

Araştırmanın bu bölümünde deneklerin “Bu Toprağın Sesi” programından izledikleri zirai mücadele konusundaki yeni bir tarım tekniğini uygulama durumu ile Polatlıda tarımsal ilaç bayilerine ziyaret etme sıklıkları arasındaki ilişkiler incelenmiştir.

Çizelge 5.38'a göre; deneklerin % 13,8'i polatlı tarımsal ilaç bayilerine hiç gitmediklerini, % 82,8'si ise sadece işi düşüğünde gittiklerini ve %3,4'ü ise her gidişlerinde uğradıklarını belirtmişlerdir. Programdan izledikleri yeni bir tarım tekniğini uygulayanların % 4,5'i Polatlı'ya'ya her gidişinde tarımsal ilaç bayisine uğradıklarını belirtmişlerdir. Uygulamayan deneklerde bu oran ise % 2,8 olarak saptanmıştır.

Çizelge 5.38. Deneklerin Polatlı zirai ilaç bayini ziyaret etme sıklığına göre dağılımı

Polatlı Zirai İlaç Bayine Gitme Sıklığı	Tüm Çiftçiler		Uygulayanlar		Uygulamayanlar	
	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%
Her Gidişimde	2	3,4	1	4,5	1	2,8
İşim Düşükçe	48	82,8	18	81,8	30	83,3
Hiç Ziyaret Etmem	8	13,8	3	13,6	5	13,9
Toplam	58	100	22	100	36	100

χ^2 hesap:0,128 χ^2 tablo değeri: 4,605

Programdan izledikleri yeni bir tarım tekniğini uygulama durumu ile Polatlı tarımsal ilaç bayisini ziyaret etme sıklığı arasında yapılan istatistiksel analiz sonucu, söz konusu ilişki (% 90 güven aralığında) **önemsiz** bulunmuştur.

5.2.2.8. Ankara tarımsal ilaç bayisini ziyaret etme

Araştırma bulgularına göre; deneklerin % 81'i Ankara tarımsal ilaç bayilerine hiç gitmemekte ve % 17,2'si ise sadece işi düşüğünde gitmektedir. Programdan izledikleri yeni bir tarım tekniğini uygulayanların % 4,5'i Ankara'ya her gidişinde tarımsal ilaç bayilerine uğramadıklarını belirtmişlerdir. Deneklerin “Bu Toprağın Sesi” programından izledikleri yeni bir tarım tekniğini uygulama durumu ile Ankara tarımsal

ilaç bayisini ziyaret etme sıklığı arasındaki ilişki (% 90 güven aralığında) **önemsiz** bulunmuştur.

Çizelge 5.39. Deneklerin Ankara tarımsal ilaç bayisini ziyaret etme sıklığına göre dağılımı

Ankara Zirai İlaç Bayisine Gitme Sıklığı	Tüm Çiftçiler		Uygulayanlar		Uygulamayanlar	
	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%
Her Gidişimde	1	1,7	1	4,5	0	0,0
İşim Düşükçe	10	17,3	3	13,7	7	19,4
Hiç Ziyaret Etmem	47	81,0	18	81,8	29	80,6
Toplam	58	100	22	100	36	100

χ^2 hesap: 1,906 χ^2 tablo değeri: 4,605

5.2.2.9. Köyde düzenlenen tarımsal yayım çalışmaları

Tarımsal yayım eğitime dayalı bir süreç olmakla birlikte, bu eğitim üç yönden temel eğitimden farklıdır. Herşeyden önce yayım eğitiminde uygulama ön plandadır, zorlama yoktur ve bu eğitimin kişide davranış değişikliği yaratması gerekir. Eğitimin etkinliği kırsal alandaki statik yapıyı dinamik yapıya dönüştürmesi ile ölçülecektir. Eğitim sonucunda üreticiler ekonomik ve sosyal durumlarını geliştirebileceklerine inanmalı ve bilgiyi talep eder hale gelmelidirler (Cinemre vd.1996).

Araştırma bölgesinde yayım çalışmalarını düzenleyen kuruluşları kamu ve özel kuruluşlar olarak ikiye ayırabiliriz. Çiftçi eğitim çalışmaları büyük ölçüde kamu kuruluşları tarafından yürütülmektedir. Kar amaçlı özel kuruluşların ise yayım çalışmaları çok sınırlıdır. Tarımsal girdilerin pazarlanması ile uğraşan özel şirketler tohum, ilaç, makina vb. girdileri üreticilere tanıtmak ve pazarlanmasını gerçekleştirmek amacıyla demonstrasyon çalışmaları yapmaktadır.

Tarımsal yayım hizmeti gelişmekte olan ülkelerde geleneksel olarak kamu sektörü tarafından sunulmaktadır. Swanson vd. (1990) tarafından yapılan araştırmada; dünyadaki yayım hizmetinin % 81'inin kamu sektörü, % 5'inin özel sektör, % 12'sinin kar amacı güzetmeyen kuruluşlar ve % 2'sinin diğer organizasyonlar tarafından yapıldığı belirlenmiştir (Budak 1996).

“Bu Toprağın Sesi” programından izlenen yeni bir tarım tekniğini uygulama durumu ile köyde düzenlenen tarımsal yayım çalışmalarına katılım durumu arasındaki ilişkiyi incelemek amacıyla; deneklere öncelikle köylerinde herhangi bir konuda tarımsal yayım çalışmasının yapılıp yapılmadığı sorulmuş ve alınan cevaplarda % 46,9'unun köyünde çeşitli tarımsal yayım çalışmalarının düzenlendiği ve % 53,1'inin köyünde ise düzenlenmediği belirlenmiştir. Daha sonra ise deneklere köylerinde düzenlenen herhangi bir tarımsal yayım çalışmasına katılıp katılmadıkları sorulmuş ve buna göre Çizelge 5.40 oluşturulmuştur.

Çizelge 5.40'e göre deneklerin % 70,7'si köyde düzenlenen tarımsal yayım çalışmalarına katılmadıklarını ve % 29,3'ü ise katıldıklarını belirtmişlerdir. Tarımsal yayım çalışmalarına katılan denek sayısının az olması bölüm 5.41'de belirtildiği üzere, ilçedeki köylerde çiftçilere yönelik tarımsal yayım çalışmalarının yetersiz olmasından kaynaklanmaktadır. Köyde düzenlenen tarımsal yayım çalışmalarına katılıp, “Bu

Toprağın Sesi” programından izledikleri yeni bir tarım tekniğini uygulayanların oranı % 45,5 iken, uygulamayanların oranı % 19,4 olarak saptanmıştır.

Çizelge 5.40. Deneklerin köyde düzenlenen tarımsal yayım çalışmalarına katılma durumu

Tarımsal Yayım Çalışmalarına Katılma Durumu	Tüm Çiftçiler		Uygulayanlar		Uygulamayanlar	
	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%
Hayır	41	70,7	12	54,5	29	80,6
Evet	17	29,3	10	45,5	7	19,4
Toplam	58	100,0	22	100,0	36	100,0

χ^2 hesap: 3,292 χ^2 tablo değeri: 2,706

Yapılan Khi-kare analizi sonucuna göre köyde düzenlenen tarımsal eğitim çalışmalarına katılım ile programdan izlenen yeni bir tarım tekniğini uygulama arasındaki ilişki (%90 güven aralığında) **önemlidir**. Araştırmanın bu bulgusu köyde düzenlenen yayım çalışmalarına katılım ile tarımsal teknolojileri benimseme ve kullanma arasında olumlu bir ilişki bulunduğunu göstermektedir.

Çizelge 5.41’e göre deneklerin katıldıkları eğitim faaliyeti türleri % 22,4 ile toplantı, % 12,1 ile demostrasyon ve % 8,6 ile tarla, bahçe, sera denemesidir. Zirai mücadele alanında yapılan eğitim faaliyeti konuları ise; kimil ve süne mücadelesi ile ilaç tanıtımıdır.

Çizelge 5.41. Deneklerin katıldıkları yayım faaliyeti türlerine göre dağılımı

Yayım Faaliyeti Türü	Katılan		Katılmayan		Toplam	
	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%
Demostrasyon	7	12,1	51	87,9	58	100,0
Toplantı	13	22,4	45	77,6	58	100,0
Tarla, Bahçe, Sera denemesi	5	8,6	53	91,4	58	100,0

Demiryürek (1993)’in araştırmasına göre köyde çiftçilerin en çok katıldıkları yayım çalışması video gösterisidir (% 54,28). Daha sonra % 32,86 ile demostrasyonlar gelmektedir. Çiftçilerin köyde düzenlenen toplantı (% 7,14), kurs (% 2,86) ve tarla günlerine (% 2,86) ise katılımlarının düşük olduğu görülmektedir. Yapılan istatistikî analiz sonucu, çiftçilerin proje önerilerini uygulama durumu ile köyde düzenlenen yayım çalışmalarına katılım durumu arasındaki ilişkinin **önemsiz** olduğu bulunmuştur.

Güven (1994), Şanlıurfa ilinde yaptığı çalışmada deneklerin % 29,9’unun köyde düzenlenen tarımsal yayım çalışmalarına katıldığını, % 70,91’inin ise katılmadığını belirtmiştir. Deneklerin köyde düzenlenen tarımsal yayım çalışmalarına katılma durumu ile televizyondaki tarımsal programlardan yeni bir tarım tekniği öğrenme arasındaki ilişkinin önemli olduğu bulunmuştur.

5.2.3. Sonuç

Araştırmanın bu bölümünde deneklerin kitle iletişim araçlarından yararlanma durumları, yayım elemanları, yakın-uzak çevre ile ilişkileri incelenmiştir. Bu ilişkilerin istatistiki açıdan değerlendirmeleri Çizelge 5.42 'de verilmiştir.

Çizelgeye göre deneklerin “Bu Toprağın Sesi” programından izledikleri yeni bir tarım tekniğini uygulama durumu ile radyo dinleme sıklığı, radyodan tarım programlarını dinleme, tarımla ilgili basılı yayın okuma, tarım ilçe müdürlüğü teknik elemanları ile köyde tarımsal sorunlarını konuşma, köyde düzenlenen tarımsal yayım faaliyetlerine katılma durumları arasında istatistiksel yönden önemli ilişki olduğu saptanmıştır. “Bu Toprağın Sesi” programından izlenen yeni bir tarım tekniğini uygulama durumu ile televizyon izleme sıklığı, televizyon izleme amaçları, gazete okuma sıklığı, Tarım İlçe Müdürlüğü teknik elemanlarının köye geliş sıklığı, Tarım İlçe Müdürlüğüne gitme sıklığı, Tarım İl Müdürlüğüne gitme sıklığı, Ankara ve Polatlı zirai ilaç bayine gitme sıklığı, Ankara ve Polatlı'ya gitme sıklığı arasındaki ilişki ise önemsiz bulunmuştur.

Çizelge 5.42. Deneklerin kitle iletişim araçları, yakın-uzak çevre ile ilişkiler ile “Bu Toprağın Sesi” programından izledikleri yeni bir tarım tekniğini uygulama durumu arasındaki ilişkiler

Kitle iletişim Araçları, Yakın-Uzak Çevre ile İlişkiler	χ^2 Hesap Değeri	χ^2 tablo değeri		Serbestlik Derecesi	Sonuç
		% 90	% 95		
Radyo dinleme sıklığı	6,800	6,251		3	Önemli
Radyodan tarım programı dinleme durumu	3,605	2,706		1	Önemli
Televizyon izleme sıklığı	1,427	4,605		2	Önemsiz
Televizyon izleme amaçları	2,567	7,779		4	Önemsiz
Gazete okuma sıklığı	2,222	7,779		4	Önemsiz
Tarımla ilgili basılı yayın okuma	3,944		3,841	1	Önemli
Tarım ilçe müdürlüğü teknik elemanlarının köye geliş sıklığı	0,014	2,706		1	Önemsiz
Tarım ilçe müdürlüğü teknik elemanları ile köyde tarımsal sorunlarını görüşme durumu	5,510		3,841	1	Önemli
Tarım İlçe Müdürlüğüne gitme sıklığı	1,631	4,605		2	Önemsiz
Tarım İl Müdürlüğüne gitme sıklığı	4,293	4,605		2	Önemsiz
Ankara zirai ilaç bayine gitme sıklığı	1,906	4,605		2	Önemsiz
Polatlı zirai ilaç bayine gitme sıklığı	0,128	4,605		2	Önemsiz
Köyde düzenlenen tarımsal yayım faaliyetlerine katılma durumu	3,292	2,706		1	Önemli
Polatlı'ya gitme sıklığı	3,515	6,251		3	Önemsiz
Ankara'ya gitme sıklığı	0,255	6,251		3	Önemsiz

Deneklerin kitle iletişim araçları arasındaki ilişkiler ile ilgili araştırma bulguları kısaca aşağıdaki maddeler halinde özetlenmiştir :

1) Kırsal kesime yönelik eğitimde kitle iletişim araçları önemli rol oynar. Özellikle radyo ve televizyon çok geniş dinleyici ve seyirci kitlelerine yönelen araçlar olarak her yaştan insanı etkileyebilmektedirler. Deneklerin radyo ve televizyondan yararlanma durumlarını incelemek amacıyla onlara radyo ve televizyon dinleme/izleme sıklıkları, radyo televizyon dinleme/izleme amaçları ve en çok dinledikleri/izledikleri programlar sorulmuştur. Araştırma bulgularına göre; programdan izledikleri yeni bir tarım tekniğini

uygulayan deneklerin % 40,9'u hergün radyo dinlediğini belirtirken bu oran uygulamayanlar grubunda yaklaşık yarısı (% 22,2) kadardır. Deneklerin radyo dinleme sıklığı ile programdan izledikleri yeni bir tarım tekniğini uygulama durumu arasındaki ilişki önemlidir. Araştırmanın bu bulgusu sonucunda; radyonun düzenli ve sık dinlenmesinin deneklerin yeniliklerden haberdar olmalarına, yeniliklere açık olmalarına ve onları daha kolay benimsemelerine yardımcı olabileceği söylenebilir.

2) Araştırma bulgularına göre radyo dinleme amacı ile en çok dinlenen radyo programları birbirine paraleldir. Denekler sırasıyla en çok; haber alma, haber+eğlence, eğlence+hoş vakit geçirmek, haber+öğrenme+birşeyler öğrenmek amacıyla radyo dinlediklerini belirtmişlerdir. Deneklere en çok dinledikleri radyo programları sorulduğunda ise dinleme amaçlarında olduğu gibi çoğunun haber dinlediği ortaya çıkmıştır. Haberden sonra en çok dinlenen radyo programları ve sırasıyla; müzik eğitim-kültür, köy programları, din-ahlak ve spor dur.

3) Radyodan tarım programlarını dinleme durumu ile "Bu Toprağın Sesi" programından izlenen yeni bir tarım tekniğini uygulama durumu arasındaki ilişkinin önemli olduğu belirlenmiştir. Radyodan tarım programlarını dinleyen ve "Bu Toprağın Sesi" programından izledikleri yeni bir tarım tekniğini uygulayan deneklerin oranı uygulamayanların iki katıdır.

4) Araştırma bulgularına göre; deneklerin hepsinin televizyonu vardır. Deneklerin % 89,7'si hergün televizyon izlemektedir. Televizyon izleme sıklığı ile deneklerin programdan izledikleri yeni bir tarım tekniğini uygulama durumu arasındaki ilişkinin önemsiz olduğu saptanmıştır. Buna neden olarak televizyon izlemenin günlük hayatımızda bir alışkanlık haline gelmesi gösterilebilir.

5) Televizyon izleme amacı ile "Bu Toprağın Sesi" programından izlenen yeni bir tarım tekniğini uygulama durumu arasındaki ilişki önemsizdir. Deneklerin en önemli televizyon izleme nedenleri sırasıyla; haber alma, birşeyler öğrenme, haberalma+eğlence, haber alma+birşeyler öğrenme, haber alma+birşeyler öğrenme+eğlence'dir.

6) Deneklere en fazla izledikleri programlar sorulmuş ve haber programlarını tüm deneklerin izlediği anlaşılmıştır. Araştırma "Bu Toprağın Sesi" programını izleyen denekler üzerinde yapıldığından dolayı tarım programlarını izleme oranı % 100 olarak bulunmuştur. Araştırma bulgularına göre tarım ve haber programlarından sonra en çok izlenen programlar ve izlenme oranları sırasıyla; eğitim-kültür, din-ahlak, film ve diziler, müzik-eğlence ve spor'dur. Deneklerin televizyon izleme amaçları ile televizyonda izledikleri programlar radyoda olduğu gibi yine paraleldir.

7) Araştırmada gazete okuma durumu ile programdan izlenen yeni bir tarım tekniğini uygulama durumu arasındaki ilişki önemsiz bulunmuştur. Araştırmanın bu bulgusu; kırsal alanda ulaşım olanaklarının sınırlı olması, düzenli gazete bulma olanağının az olması, gazetelerde tarımla ilgili konulara pek yer verilmemesinden ve deneklerin olup bitenleri televizyondan öğrendikleri için gazete okumaya gerek duymamalarından kaynaklanabilir.

8) Tarımsal konularla ilgili basılı yayınları takip etme durumu ile programdan izlenen yeni bir tarım tekniğini uygulama durumu arasındaki ilişki önemlidir. Araştırma bulgularına göre; basılı yayınları takip eden deneklerden, yeni bir tarım tekniğini uygulayanların oranı uygulamayanların oranının 5 katıdır. Bu sonuca göre; programdan izledikleri yeni bir tarım tekniğini uygulayan deneklerin tarımla ilgili kitap ve dergileri daha fazla okuduğu ve yararlandığı söylenebilir.

9) Tarım İlçe Müdürlüğü teknik elemanlarının köye geliş sıklığı ile programdan izlenen yeni bir tarım tekniğini uygulama durumu arasındaki ilişki önemsizdir. Deneklerin % 74,1'i Tarım İlçe Müdürlüğü Teknik elemanlarının köye yılda birkaç kez geldiğini belirtirken, % 25,9'u hiç gelmediğini belirtmişlerdir. Araştırmanın bu bulgusu; Tarım İlçe Müdürlüğüne köylere yeterli hizmet götürmemesinden kaynaklanmaktadır. Bunun nedenleri arasında Polatlı Tarım İlçe Müdürlüğünde çalışan teknik eleman sayısının yetersiz olması, sorumluluğu altındaki çiftçi sayısının çok fazla olması, ulaşım, araç-ekipman yetersizliği, ekonomik ve sosyal sorunlar sayılabilir.

10) Deneklerin Tarım İlçe Müdürlüğü teknik elemanları ile tarımsal sorunları konuşma durumu ile programdan izlenen yeni bir tarım tekniğini uygulama durumu arasındaki ilişkinin önemli olduğu saptanmıştır. “Bu Toprağın Sesi” programından izledikleri yeni bir tarım tekniğini uygulayan deneklerin % 90,9'u uygulamayan deneklerin ise % 58,3'ü sorunlarını teknik elemanlarla konuştuklarını belirtmiştir. Araştırmanın bu bulgusu sonucu, deneklerin yeni bir tarım tekniğini benimserken ek bilgi kaynaklarına ihtiyaçlarının olduğunu, bu bilgi ihtiyaçlarını teknik elemanlarla yüzyüze iletişim sonucu gidermeye çalıştıklarını söyleyebiliriz.

11) Deneklerin Tarım İlçe Müdürlüğüne, Tarım İl Müdürlüğüne, Ankara zirai ilaç bayisine ve Polatlı zirai ilaç bayisine gidiş sıklığı ile programdan izledikleri yeni bir tarım tekniğini uygulama durumu arasındaki ilişki önemsizdir.

12) Köyde düzenlenen eğitim faaliyetlerine katılma durumu ile programdan izlenen yeni bir tarım tekniğini uygulama durumu arasındaki ilişki önemlidir. Eğitim ile ilgili olan direkt ve dolaylı sorulara verilen cevapların analizine baktığımızda daha düzenli radyo dinleyen, tarımla ilgili basılı yayınları takip eden, teknik elemanlarla sorunlarını görüşen danışan, köyde düzenlenen tarımsal faaliyetlere katılan deneklerin tarımsal teknolojileri daha kolay benimsediği ve uyguladığını söyleyebiliriz.

13) Deneklerin Polatlı'ya ve Ankara'ya gidiş sıklıkları ile “Bu Toprağın Sesi” programından izledikleri yeni bir tarım tekniğini uygulama durumu arasındaki ilişki önemsizdir .

5.4. “Bu Toprağın Sesi” Programından Yararlanma

5.4.1. “Bu Toprağın Sesi” programı ‘nın tarihçesi

Türkiye’de ilk televizyon yayınları deneme niteliğinde TRT Ankara Televizyonu tarafından 31 Ocak 1968’de başlatıldı. İzleyici kümeleri içerisinde özellikle eğitilmesine öncelik verilen köylü için, 1968-1969 yıllarında projeye dayalı bir eğitsel yayın uygulaması yapılmıştır. “Köye ve Köyden Kente” adı ile yapılan bu eğitsel program dizisinde, televizyon yayınları dışındaki saatlerde (öğleden sonra) izleme merkezleri kurularak Ankara’nın 5 köyünde köye seslenen yayınlar izlenmiş, sonuçlar değerlendirilmiştir (Gültekin 1993).

TRT televizyon yayınlarında başlangıçta 1982 yılına kadar olan sürede köye yönelik olarak yapılan programlardan bazıları şunlardır: Köye yönelik ilk televizyon programı “Karaoğlan Köyüne Özel Yayın” adı ile 1969 sonbaharında başlamış ve İmece, Dağarcık, Köye, Köy Odası, Köye ve Köyden Kente, Köy Meydanı, Tarım Sohbeti, Köy Kahvesi gibi adlarla sürmüştür (Gültekin 1993).

Köy yayınları içinde süreklilik gösteren bir dizi olarak 1977 – 1980 yılları arasında 50 program olarak planlanıp yayınlanan “Köy Kahvesi” verilebilir. Program dizisinde izleyicinin toplumsal ve ekonomik özellikleri göz önünde bulundurularak, endüstriye dayalı tarımın daha verimli duruma getirilmesi özellikle toplumun geri kalmış yörelerine bu konuda aydınlatıcı bilgiler verilmesi temel alınmıştır. Biçim olarak kırsal kesim insanının kendine özdeşleştirebileceği bir yöntem ile hazırlanan bu programlar o dönemde ilgiyle izlenmiştir. Köy Kahvesi programının içinde belgesel nitelikli tarımsal konular, kooperatifçilik konuları, köyün toplumsal sorunlarının ve ilişkilerinin işlendiği “Anadolu’ya” adlı program ise, “Köy Kahvesi” ile dönüşümlü olarak yayınlanmıştır. Kırsal kesim kadınının sorunlarına eğilen “Kadın Ana” ve sağlık konularında bilgiler veren “Sağlık Sohbeti” adlı bölümlerde bu program içinde yer almıştır (Gültekin 1993). 1982 yılından 1990 yılına kadar TRT televizyon yayınlarında yer alan köy programları “Bizim Eller”, “Akşamın Getirdikleri”, “Tarımda Yeni Buluşlar”, “Anadolu’dan Görünüm” gibi adlarla sürmüştür. Bu programlarda ziraatle uğraşanlara pratik bilgiler vermek yada bilgilerini yenilemek amaçlanmıştır. Yine 1989 ‘dan bu yana TV2 ‘nin boş kalan saatlerinde yayına giren GAP Televizyonu’ndan kırsal kesime yönelik çeşitli bilgilendirici yayınlar yapılmaktadır. 1991 yılından itibaren ise YAYÇEP uygulamaya girmiştir. YAYÇEP’in önce “Bu Toprağın Sesi” programında çeşitli defalar tanıtımı yapılmış, daha sonra da program yayına konmuştur.

1988 yılında “Akşama Doğru”, 1989 yılında “Köyümüz Kasabamız”, “Köyümüzden Mektup Var”, 1991 yılında “Gün Doğarken” isimli programlarla başlangıcı yapılan ve 4.4.1991’den itibaren “Bu Toprağın Sesi” ismiyle yayın hayatına devam eden program nisan 2001 tarihinde tam on yaşına basmıştır. Program on yıl boyunca aralıksız devam etmiş ve 1927 bölüm yayınlanmıştır. Bu Toprağın Sesi programının hedef kitlesi genel anlamda tüm Türkiye özel anlamda ise ağırlıklı olarak kırsal kesimde yaşayanlar ve tarım sektöründen geçimini sağlayan bütün kesimlerdir. Programın konusu; kırsal kesimi ve kentlerde yaşayan kırsal kökenlileri ilgilendiren ekonomik, sosyal, sağlık, eğitim, altyapı ve kültürel konular, tarımsal konular, tarih, doğa, çevre, ormancılık konuları, halkoyunları, el sanatları, program içeriğine uygun çeşitli müzik-eğlence

programları, drama ve yarışmalar, tartışma, haber ve açikoturumlar'dır. Programın amaçları aşağıdaki gibi özetlenebilir (Anonim 2001):

- Hedef kitlenin sosyal, eğitim, sağlık, altyapı, ekonomik, kültürel sorunlarına eğilmek,
- Gençlere, çocuklara ve kadınlara yönelik eğitim, kültür, drama, ve eğlence programları hazırlamak,
- Avrupa Birliği'ne üyelik sürecinde, hedef kitleyi Avrupa standartlarına uyumlu hale getirebilecek programlar hazırlamak,
- Tarımsal eğitim filmlerini seyirciyi sıkımsamak amacıyla; eğlence, drama, ve müzik programları ile birlikte yayınlamak,
- Programın yurtdışında'da izlendiğini varsayarak, Türkiye'yi tanıtmaya amaçlı her türlü doğa, tarih, çevre, el sanatları ve kültürel değerleri ele alan magazin programları hazırlamak,
- Kırsal alanı ve tarım kesimini ilgilendiren güncel konularda tartışma, açık oturum ve haber-program tarzında yayınlar yapmak.
- Programın tarımsal eğitim konuları'nın yanında çeşitli konuları içeren bölümleri de vardır. Bu bölümlere aşağıda değinilmiştir.

“Bizim Sofra”: Amacı, Türk mutfağının unutulmaya yüz tutmuş yöresel yemeklerini, gelenek ve göreneklerini, kültür değerlerini hatırlatmak paylaşmak ve yaşatmak olan Bizim Sofra bölümünde her hafta Pazartesi günleri farklı bir yöreden konukla birlikte yöresel yemek tarifleri verilmektedir.

“Halk Hikayeleri”: Bu bölümde geçmişten günümüze kadar halk arasında dilde dile sürüp gelen halk hikayeleri anlatılmaktadır. Her hafta Çarşamba günleri yayınlanmaktadır.

“Beter ile Şeker”: Bir drama olan bu bölümde toplum içinde sık sık karşılaştığımız olaylar doğru yanlış ikilemi ile ele alınıp mesajlar dramatize edilerek izleyicilere aktarılmaktadır. Bu ise izleyicilerin programa duygusal katılımını artırmaktadır. Haftada üç gün yayınlanmaktadır.

“Tarım Haberleri”: Tarım kesiminde yaşanan ekonomik ve sosyal konuları içeren haber bülteni olan bu bölüm; üreticilerin ekonomik ve sosyal yaşamlarına etki eden tüm gelişmelerden, yurt ve dünya tarımına yön veren özel haberlere kadar, geniş bir haber ağından oluşmakta ve haftada bir perşembe günleri yayınlanmaktadır.

“Tarımsal Meteoroloji”: Devlet Meteoroloji İşleri Genel Müdürlüğü'nden alınan bilgiler doğrultusunda özellikle tarım kesimine yönelik hava tahmin raporu bildirilmektedir.

“Kamber Ağa”: Köy yaşamını ele alan yerli drama salı günleri yayınlanmaktadır.

Programın yayın saati ve süresi yıldan yıla değişiklik göstermiştir. Zaman zaman periyodu da değişen program, hafta içi 5 gün gündüzleri yayınlanırken, Şubat 1998 tarihinden sonra hafta içi 2 güne düşmüş ve 2000 yılında tekrar haftada 5 gün yayınlanmaya başlamıştır. Yapılan bu sık değişiklikler hedef kitlenin kafasını karıştırmakta, yeni duruma alışana kadar da tekrar bir değişiklik gündeme gelmektedir. “Bu Toprağın Sesi” programı halen hafta içi hergün 50'şer dakika yayın yapmaktadır. Programın yayın saati hergün TRT 1'de 5.45, tekrarı ise TRT GAP'ta 12.55'dir. (Çizelge 5.43). Programa 16 kişi hizmet vermektedir. Tarım konusunda kırsal kesime yönelik yayın yapan tek kanal TRT, tek program ise “Bu Toprağın Sesi” programıdır.

Gelişmiş ülkelerde televizyonla yayım çalışmaları 1960 yılında toplam yayınların % 14'ünü oluştururken bu oran 1981 yılında % 30' a yükselmiştir (Rogers 1983).

Çizelge 5.43. “Bu Toprağın Sesi” Programının Yıllara Göre Yayın Saati ve Süresi

Yıl	Programın Adı	Başlama Saati	Süresi
1988	Akşama Doğru	17.00	90'
1989	Köyümüz Kasabamız	18.20	30'
1989	Köyümüzden Mektup Var	18.20	30'
1.1.1991	Gün Doğarken	06.30	30'
4.1.1991	Bu Toprağın Sesi	16.30	30'
30.9.1991	Bu Toprağın Sesi	16.30	30'
21.9.1992	Bu Toprağın Sesi	17.20	40'
13.9.1993	Bu Toprağın Sesi	06.00	40'
3.1.1994	Bu Toprağın Sesi	17.20	40'
12.9.1994	Bu Toprağın Sesi	17.25	35'
16.11.1994	Bu Toprağın Sesi	17.30	30'
1.4.1996	Bu Toprağın Sesi	16.15	30'
1.1.1997	Bu Toprağın Sesi	16.15	40'
15.10.1998	Bu Toprağın Sesi	16.10	50'
1.3.1999	Bu Toprağın Sesi	6.05 16.05	50' 25'
2000	Bu Toprağın Sesi	Haftada iki gün 6.00	50'
4.4.2001	Bu Toprağın Sesi	Hafta içi beş gün 5.45 TRT 1 Hafta içi beş gün tekrar 12.55 TRT GAP	50' 50'

5.4.2. “Bu Toprağın Sesi” programını izleme sıklığı

Çiftçilerin televizyon programlarından yararlanmaları için; hazırlanan eğitim programlarını düzenli olarak takip etmeleri büyük önem taşımaktadır. “Bu Toprağın Sesi” programını izleme sıklığı ile bu programdan izlenen yeni bir tarım tekniğini uygulama durumu arasındaki ilişkinin önemi göz önüne alınarak, araştırma bölgesinde deneklere “Bu Toprağın Sesi” programını hangi sıklıkta izledikleri sorulmuş ve bulgular çizelge 5.44'te verilmiştir.

Çizelge 5.44. Deneklerin “Bu Toprağın Sesi” programını izleme sıklıklarının dağılımı

Bu Toprağın Sesi Programını İzleme Sıklığı	Tüm Çiftçiler		Uygulayanlar		Uygulamayanlar	
	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%
Hergün	8	13,8	8	36,3	0	0,0
Haftada 2-3	11	19,0	6	27,3	5	13,9
Haftada Birkez	1	1,7	0	0,0	1	2,8
Bazen	38	65,5	8	36,4	30	83,3
Toplam	58	100,0	22	100,0	36	100,0

χ^2 hesap: 19,590 χ^2 tablo değeri: 11,341

Deneklerin % 13,8'i programı hergün, % 19,0'u haftada 2-3 gün, % 1,7'si haftada 1 gün ve % 65,5'i ise bazen izlemektedir. Programı hergün izleyen deneklerin tamamı programdan izledikleri yeni bir tarım tekniğini uygulamışlardır. Programdan izledikleri yeni bir tarım tekniğini uygulamayan deneklerin % 83'ü programı bazen izlediklerini belirtmişlerdir.

Yapılan Khi-kare analizine göre; “Bu Toprağın Sesi” programından izlenen yeni bir tarım tekniğini uygulama durumu ile programı izleme sıklığı arasındaki ilişki (% 99 güven aralığında) **önemli**'dir. Araştırmadaki bu bulguya göre program ne kadar düzenli ve sık izlenirse programdan izlenenleri uygulama durumunun o kadar arttığı sonucu çıkarılabilir.

TRT Kurumu'nun yaptığı anket sonucunda; çiftçilerin % 38'i “Bu Toprağın Sesi” programını bazen, % 23'ü hergün, % 21'i haftada 2-3 gün ve % 8'i haftada 1 gün izlediklerini belirtmişlerdir.

Demiryürek (1993), Televizyon yolu ile YAYÇEP önerilerini uygulayanların, uygulamayanlara oranla proje yayınlarını daha fazla izlediklerini ve düzenli olarak proje yayınlarını izlemenin, proje önerilerinin uygulanma durumu üzerinde olumlu etkisinin olduğunu belirtmiştir.

5.4.3. “Bu Toprağın Sesi” programını izleme amacı

Araştırmada deneklere, “Bu Toprağın Sesi” programını izlemelerindeki amaçları sorularak, tarım programlarından beklentileri anlaşılmasına çalışılmış ve bu yolla programa yön verilmesi için öneri getirileceği düşünülmüştür.

Çizelge 5.45'ye göre, deneklerin % 74,2'si “Bu Toprağın Sesi” programını birşeyler öğrenmek için, % 22,4'ü köye yönelik bir program olduğu için ve % 3,4'ü ise sorunlarına çözüm bulmak için izlediklerini belirtmişlerdir. Programdan izledikleri yeni bir tarım tekniğini uygulayanların % 9,1'i programı sorunlarına çare bulmak için izlediklerini belirtmişler, uygulamayanların % 77,8'i ise programı birşeyler öğrenmek için seyrettiklerini belirtmişlerdir. Yapılan istatistiki test sonucunda deneklerin “Bu Toprağın Sesi” programını izleme amacı ile programdan izledikleri yeni bir tarım tekniğini uygulama durumu arasındaki ilişki **önemsiz**'dir.

Çizelge 5.45. Deneklerin “Bu Toprağın Sesi” programını izleme amacına göre dağılımı

Bu Toprağın Sesi Programını İzleme Amacı	Tüm Çiftçiler		Uygulayanlar		Uygulamayanlar	
	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%
Birşeyler Öğrenmek İçin	43	74,2	15	68,2	28	77,8
Sorunlarına Çare Bulmak İçin	2	3,4	2	9,1	0	0,0
Köye Yönelik Bir Program Olduğu İçin	13	22,4	5	22,7	8	22,2
Toplam	58	100,0	22	100,0	36	100,0

χ^2 hesap: 3,444 χ^2 tablo değeri: 4,605

5.4.4. Deneklerin programa katılma durumu

Deneklerin canlı yayın yapıldığında, yarışmalarda veya herhangi bir durumda programa telefon, faks, mektup vs. ile katılıp katılmadıkları sorulmuş ve deneklerin hiçbirinin katılmadığı saptanmıştır. Bunun nedeni ise programın sunuşunda telefon numaraları ve adresin çok hızlı olarak söylenmesi, tekrarlanmaması, telefonların çok meşgul olması ve kendilerine cevap verilmeyeceği kanısı gösterilmiştir.

5.4.5. Programda anlatılan konuların anlaşılması halinde başvuru yolları

Kitle iletişim araçları çiftçilerin ilgilerini yeni fikirlere yöneltmekte çok önemli bir faaliyet olarak hizmet verirler. Bir kere çiftçilerin dikkatleri çekildikten sonra arkadaşlarından, yayım elemanlarından, veya bölgedeki yeniliğe açık kimselerden ilave bilgi arayışı içine gireceklerdir (Bekrens and Evans 1984).

Televizyon yolu ile tarımsal yayım çalışmalarında, televizyonun haber alma aşamasında etkili olduğu, bu aşamadan sonraki karar verme ve uygulama aşamalarında yayım elemanlarının devreye girdiği araştırmacılar tarafından kabul edilen bir gerçektir. Çünkü televizyon yayınlarının tekrarlanma olanağı olmadığı zamanlarda, bireyler üzerinde kalıcılığı azdır ve izlendikten bir süre sonra unutulmaktadır. Bunun yanında televizyonda yansımının geç alınması bireylerin kafasına takılabilecek soruları anında cevaplandırılmasını mümkün kılmamaktadır. Araştırmada bu düşünceden yola çıkılarak, deneklerin “Bu Toprağın Sesi” programından izledikleri tarım tekniği konularını anlamamaları durumunda veya ek bilgi gereksinimi duyduklarında başvurdukları ilave bilgi kaynakları sorulmuştur.

Deneklerin % 39,7’si programda anlatılanları anlamadığında ilçedeki uzmanlara sorduğunu, % 34,5’i hiçbir şey yapmadığını, % 15,5’i diğer çiftçilere sorduğunu, % 5,2’si köyün ileri gelenlerine ve % 5,2’si ise köye gelen uzmanlara sorduğunu belirtmiştir. Köyde ve ilçede uzmanlara soranların oranı toplam % 44,9’dur. Programdan izledikleri yeni bir tarım tekniğini uygulayanların % 9,1’i programda anlatılanları anlamadığında köye gelen uzmanlara sorduğunu belirtmiştir. Bu oran uygulamayanlarda % 2,8’dir (Çizelge 5.46).

Çizelge 5.46. Deneklerin programda anlatılan konuların anlaşılması durumunda başvurdukları bilgi kaynakları

Bilgi Kaynakları	Tüm Çiftçiler		Uygulayanlar		Uygulamayanlar	
	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%
Köye uzmanlar geldiğinde sordum	3	5,2	2	9,1	1	2,8
İlçeye gittiğimde uzmanlara sordum	23	39,7	10	45,5	13	36,1
Diğer çiftçilere sordum	9	15,5	4	18,2	5	13,9
Köyün ileri gelenlerine sordum	3	5,2	0	0,0	3	8,3
Hiç	20	34,5	6	27,3	14	38,9
Toplam	58	100,0	22	100,0	36	100,0

χ^2 hesap: 3,883 χ^2 tablo değeri: 7,779

Deneklerin programda anlatılan konuları anlaşılmasında durumlarında başvurdukları ilave bilgi kaynakları ile programdan izlenen yeni bir tarım tekniğini uygulama durumu arasındaki ilişki, yapılan Khi-kare analizi sonucu (% 90 güven aralığında) **önemsiz** bulunmuştur.

5.4.6. Deneklerin “Bu Toprağın Sesi” programında kendi bildiğinden farklı önerilerde bulunulduğunda başvurdukları bilgi kaynakları

Schramm vd. (1978)’ e göre televizyon yoluyla tarımsal yayımda çiftçilerin yanlış davranışlarını değiştirmek amacıyla yapılan programların başarısı çiftçilerin davranışlarını değiştirip anlatılanları uygulamasıyla ölçülür.

Deneklere “Bu Toprağın Sesi”programını izlerken kendi bildiklerinden farklı önerilerde bulunulduğunda ne yaptıkları sorulmuş ve alınan cevaplar Çizelge 5.47’de değerlendirilmiştir. Buna göre deneklerin % 43,1’i programda kendi bildiğinden farklı bir şeyler söylendiğinde, kendi bildiğinin yanlış olduğunu anlayıp anlatılanları uygulamış, % 19’u kendi bildiğinin doğru olduğunu düşünmüş, % 15,5’i Tarım İlçe Müdürlüğü’ndeki uzmanlara sormuş, % 10,3’ü köyün ileri gelenlerine sormuş, % 6,9’u hiçbir şey yapmamış ve % 5,2’si ise köye gelen uzmanlara sormuştur.

Programda kendi bildiğinden farklı önerilerde bulunulduğunda ”hiçbir şey yapmadım” diyenlerin hepsi, programdan izledikleri yeni bir tarım tekniğini uygulamayanlardır. Programdan izledikleri yeni bir tarım tekniğini uygulayanların % 9,1’i kendi bildiğinden farklı önerilerde bulunulduğunda kendi bildiğinin doğru olduğunu düşünmüş, geri kalan % 37,9’u bir bilgi kaynağına başvurmuş ve % 45,5’i ise anlatılanları uygulamıştır. Ayrıca deneklerden programda kendi bildiğinden farklı önerilerde bulunulduğunda, bunu uzmanlara danışan % 5,2 lik kısmın tamamı programdan izledikleri yeni bir tarım tekniğini uygulamıştır. Bu sonuç bize televizyon yolu ile tarımsal yayımın, karar verme ve uygulama aşamasında yüz-yüze iletişimin önemini göstermektedir.

Yapılan Khi-kare analizine göre; deneklerin programdan izledikleri yeni bir tarım tekniğini uygulama durumu ile programda kendi bildiğinden farklı önerilerde bulunulduğunda başvurduğu bilgi kaynakları arasındaki ilişki (% 90 güven aralığında) **önemli** bulunmuştur.

Çizelge 5.47. Deneklerin “Bu Toprağın Sesi” programında kendi bildiğinden farklı önerilerde bulunduğu bilgileri kaynaklarına göre dağılımı

Başvurulan Kaynaklar	Tüm Çiftçiler		Uygulayanlar		Uygulamayanlar	
	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%
Kendi bildiğimin yanlış olduğunu anlayıp anlatılanları uygulayanlar	25	43,1	10	45,5	15	41,7
Kendi bildiğinin doğru olduğunu düşünenler	11	19,0	2	9,1	9	25,0
Köye gelen uzmanlara soranlar	3	5,2	3	13,6	0	0,0
İlçedeki uzmanlara soranlar	9	15,5	4	18,2	5	13,9
Köyün ileri gelenlerine soranlar	6	10,3	3	13,6	3	8,3
Hiçbirşey yapmayanlar	4	6,9	0	0,0	4	11,1
Toplam	58	100,0	22	100,0	36	100,0

χ^2 hesap: 9,755 χ^2 tablo değeri: 9,236

5.4.7. “Bu Toprağın Sesi” programında zirai mücadele alanında yapılan programları izleme durumu

İlçede zirai mücadele yapılan bitkisel ürün çeşitlerine göre (hububat, endüstri bitkileri, meyve ve sebze üretimi) “Bu Toprağın Sesi” programında zirai mücadele konusunda 1999 yılında yapılan programlar incelenmiş ve bölge şartlarına uygun 8 zirai mücadele programı seçilmiştir. Bunlar; süne-kıvımlı mücadelesi, elma ve armutta karaleke, sebzelerde danaburnu, sivrisinekle mücadele, hububatta tohum ilaçlaması, yabancı ot mücadelesi, tarla faresi ile mücadele ve arpa ve buğdayda tohumla geçen hastalıklardır.

Araştırmanın bu bölümünde deneklere zirai mücadele konusunda yayınlanan programlardan yararlanma durumunu incelemek amacıyla, programlardan hangilerini izledikleri, yeni bilgi kazanıp kazanmadıkları ve yeni bir tarım tekniğini uygulayıp uygulamadıkları sorulmuş ve alınan cevaplar sonucu televizyonun tarımsal yayım açısından etkinliği değerlendirilmeye çalışılmıştır. “Bu Toprağın Sesi” programında zirai mücadele ile ilgili yapılan programların izleme durumu Çizelge 5.48’de verilmiştir. Buna göre; deneklerin % 10,3’ü zirai mücadele konusunda yayınlanan programların tamamını izlediklerini belirtmişlerdir. Deneklerin % 58,6’sı zirai mücadele ile ilgili 8 programdan en az üç program ve % 41,3’ü ise sadece bir program izlemişlerdir.

Çizelge 5.48. “Bu Toprağın Sesi” programında zirai mücadele alanında yapılan program konuları ve izleme durumu

İzleme Durumu	Sayı	%
Süne-Kıml Mücadelesi	9	15,5
Elma ve armutta karaleke	0	0
Sebzelerde danaburnu	0	0
Sivrisinekle mücadele	2	3,5
Hububatta tohum ilaçlaması	4	6,9
Yabancı ot mücadelesi	2	3,4
Tarla faresi ile mücadele	3	5,2
Arpa ve buğdayda tohumla geçen hastalıklar	4	6,9
Süne-Kıml Mücadelesi+ Yabancı ot mücadelesi + Arpa ve buğdayda tohumla geçen hastalıklar	16	27,6
Süne-Kıml Mücadelesi + Yabancı ot mücadelesi + Arpa ve buğdayda tohumla geçen hastalıklar + Hububatta tohum ilaçlaması	12	20,7
Hepsi	6	10,3
Toplam	58	100,0

5.4.8. “Bu Toprağın Sesi” programından yeni bilgiler edinme

“Bu Toprağın Sesi” programında zirai mücadele alanında yayınlanan konuların öğrenme durumunu araştırmanın, deneklerin programdan yararlanma durumunu ve programın etkinliğini belirlemek için önemli olduğu düşünülmüş ve deneklerin zirai mücadele konusunda “Bu Toprağın Sesi” programından yeni bilgi edinme durumları değerlendirilmiştir. Şüphesiz yeni bir tarım tekniğinin uygulanması için önce konunun öğrenilmesi gerekmektedir. Öğrenilen tarım tekniğinin uygulamaya geçirilmesi sonucu programın başarısından sözedilebilir.

Çizelge 5.49’ye göre deneklerin % 62,1’i “Bu Toprağın Sesi” programından yeni bilgi kazandığını, % 37,9’u ise yeni bilgi kazanmadığını belirtmiştir. Programdan izledikleri yeni bir tarım tekniğini uygulayan deneklerin tamamı programdan yeni bilgi kazandıklarını belirtmişlerdir. Yeni bir tarım tekniğini uygulamayan deneklerin ise % 38,9’u programdan yeni bilgi kazandığını belirtmiştir. Programdan yeni bilgi edinen fakat bunu işletmesinde uygulamayan deneklerin uygulamama nedenleri bölüm 5.4.11’de belirtilmiştir. Yapılan Khi-kare analizi sonucu programdan yeni bilgi kazanma durumu ile uygulama durumu arasındaki ilişki **önemli** bulunmuştur. Yani programdan yeni bilgi kazanan deneklerin çoğu öğrendikleri bu teknikleri işletmelerinde uygulamışlardır.

Çizelge 5.49. Deneklerin programdan yeni bilgi kazanmalarına göre dağılımı

Programdan Yeni Bilgi Kazanma Durumu	Tüm Çiftçiler		Uygulayanlar		Uygulamayanlar	
	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%
Evet	36	62,1	22	100	14	38,9
Hayır	22	37,9	0	0	22	61,1
Toplam	58	100	22	100	36	100

χ^2 hesap: 4,589 χ^2 tablo değeri: 3,841

“Bu Toprağın Sesi” programından yeni bir zirai mücadele tekniği öğrenen deneklerin % 19,4’ü süne-kıvıml mücadelesini, % 5,6’sı hububatta tohum ilaçlamasını, % 2,8’i yabancı ot mücadelesini, % 2,8’i tarla faresi ile mücadeleyi, % 11,1’i arpa ve buğdayda tohumla geçen hastalıkları, % 30,6’sı süne-kıvıml mücadelesi, yabancı ot mücadelesi, arpa ve buğdayda tohumla geçen hastalıkları, % 19,4’ü süne-kıvıml mücadelesi, yabancı ot mücadelesi, arpa ve buğdayda tohumla geçen hastalıklar ile hububatta tohum ilaçlamasını ve % 8,3’ü ise tüm konuları öğrendiğini belirtmiştir (Çizelge 5.50).

Çizelge 5.50. “Bu Toprağın Sesi” Programında zirai mücadele alanında yapılan program konuları ve öğrenme durumu

Zirai Mücadele Alanında Yapılan Programlar ve İzleme Durumu	Sayı	%
Süne-Kıvıml Mücadelesi	7	19,4
Elma ve armutta karaleke	0	0
Sebzelerde danaburnu	0	0
Sivrisinekle mücadele	0	0
Hububatta tohum ilaçlaması	2	5,6
Yabancı ot mücadelesi	1	2,8
Tarla faresi ile mücadele	1	2,8
Arpa ve buğdayda tohumla geçen hastalıklar	4	11,1
Süne-Kıvıml Mücadelesi+ Yabancı ot mücadelesi + Arpa ve buğdayda tohumla geçen hastalıklar	11	30,6
Süne-Kıvıml Mücadelesi+Yabancı ot mücadelesi + Arpa ve buğdayda tohumla geçen hastalıklar + Hububatta tohum ilaçlaması	7	19,4
Hepsi	3	8,3
Toplam	36	100,0

5.4.9. “Bu Toprağın Sesi” programından izlenenleri uygulamaları

“Bu Toprağın Sesi” programını izleyen deneklerin programı izleyerek tarımsal konularda bilgilerini artırmaları ve bu bilgileri kendi işletmelerinde uygulayarak, tarımsal üretim ve verimlerini arttırmaları programın başarısını gösterir. Araştırmada, programının araştırma bölgesindeki etkinliğini ve çiftçi davranışlarına etkisini araştırmak için, deneklere zirai mücadele alanında yapılan programlardaki tarım tekniklerini uygulayıp uygulamadıkları sorulmuş, alınan cevaplara göre denekler uygulayanlar ve uygulamayanlar olarak iki ayrı grupta ele alınmıştır. Çizelge 5.51’den görüldüğü üzere “Bu Toprağın Sesi” programından zirai mücadele konusunda izlediği yeni bir tarım tekniğini uygulayan deneklerin oranı %37,9 ve uygulamayanların oranı ise % 62,1 olarak saptanmıştır.

Çizelge 5.51. Deneklerin programdan izledikleri tarım tekniklerini uygulamaları

Uygulama Durumu	Sayı	%
Uygulayanlar	22	37,9
Uygulamayanlar	36	62,1
Toplam	58	100,0

Araştırmada deneklerin “Bu Toprağın Sesi” programından zirai mücadele konusunda izledikleri programların uygulama durumunu belirlemek için, programda zirai mücadele

teknikleri ile ilgili olarak yayınlanan konulardan hangilerini uyguladıkları sorulmuş ve alınan cevaplar Çizelge 5.52’te değerlendirilmiştir.

Deneklerin % 27,3’ü süne-kımlıl mücadelesi, % 4,5’i yabancı ot mücadelesi, % 9,1’i hububatta tohum ilaçlaması, % 4,5’i tarla faresi ile mücadele tarım tekniklerini uygulamışlardır. Deneklerin % 22,8’si üç tarım tekniğini birden uyguladığını belirtmiş ve % 31,8’i ise iki tarım tekniğini uygulamıştır. Programdan izlediği yeni bir tarım tekniğini uygulayan deneklerin % 54,6’sı en az iki tarım tekniğini uygulamıştır(Çizelge5.52).

Çizelge 5.52. “Bu Toprağın Sesi” programından herhangi bir tarım tekniğini uygulayan deneklerin uyguladıkları tarım tekniklerine göre dağılımı

Uygulanan Tarım Teknikleri	Sayı	%
Süne-kımlıl mücadelesi	6	27,3
Yabancı ot mücadelesi	1	4,5
Hububatta tohum ilaçlaması	2	9,1
Tarla faresi ile mücadele	1	4,5
Süne kımlıl + Hububatta tohum ilaçlaması	7	31,8
Yabancı ot mücadelesi + süne kımlıl mücadelesi + hububatta tohum ilaçlaması	5	22,8
Toplam	22	100,0

5.4.10. “Bu Toprağın Sesi” programından öğrenilen tarım tekniklerini uygulama aşamasında başvuru alan bilgi kaynakları

“Bu Toprağın Sesi” programından öğrendikleri yeni bir tarım tekniğini uygulayan deneklerin, uygulama kararını, sadece televizyondan gelen mesajlara dayanarak mı yoksa ek bilgi kaynaklarına başvurarak mı verdikleri ve ek bilgi kaynaklarına başvuranların yararlandıkları bilgi kaynaklarını belirlemek amacıyla deneklere; yeni bir tarım tekniğini uygulamadan önce öğrendikleri konulara ilişkin başvurdukları ek bilgi kaynakları sorulmuş ve bulgular çizelge 5.53’de verilmiştir.

Çizelge 5.53. Deneklerin “Bu Toprağın Sesi” programından öğrendikleri tarım tekniklerini uygulama aşamasında, yararlandıkları bilgi kaynaklarına göre dağılımı

Bilgi Kaynakları	Sayı	%
Diğer Çiftçiler	3	13,6
Kendi deneyimi	10	45,5
Kitle İletişim Araçları	2	9,1
Teknik Elemanlar	7	31,8
Toplam	22	100,0

Çizelge 5.53’e göre öğrendiği yeni bir tarım tekniğini uygulayan deneklerin % 54,5’i uygulamadan önce ek bilgi kaynaklarına başvurduğunu ve % 45,5’i ise sadece kendi deneyimlerini kullandığını belirtmiştir. Deneklerin en çok yararlandığı bilgi kaynağının kendi deneyimleri olması bulgusu; deneklerin köylerine teknik elemanların çok sınırlı gelmesinden, kitle iletişim araçlarının kafalarına takılabilecek sorulara yanıt verme imkanının bulunmamasından ve her çiftçinin işletmesinde yaptığı işlere az veya çok kendi deneyimini katması ile açıklanabilir. Uygulama aşamasında etkili olan bilgi

kaynakları deneklerin kendi deneyiminden sonra sırasıyla; teknik elemanlar (%31,8), diğer çiftçiler (%13,6) ve kitle iletişim araçlarıdır (%9,1).

Konu ile ilgili olarak daha önce yapılan benzer çalışmaların birçoğunda bu araştırmanın bulguları ile benzeşmektedir.

Lionberger (1965), yenilikleri benimseme sürecinde bilgi kaynaklarının önem derecelerini ortaya koyduğu araştırmasında, uygulama aşamasında en önemli bilgi kaynağının kişisel deneyimler olduğunu, aynı aşamada en son sırada ise kitle iletişim araçlarının etkili olduğunu belirtmiştir (Demiryürek 1993).

Demiryürek (1993), YAYÇEP önerilerini uygulayan çiftçilerin uygulama davranışlarında etkili olan bilgi kaynaklarını incelediğinde, bu aşamada bilgi kaynağı olarak en çok çiftçilerin kendi deneyimlerinden yararlandıklarını belirlemiştir. Daha sonra, bu çiftçiler uygulama aşamasında bilgi kaynağı olarak, yayım elemanları (% 28,2), eğitim kitapları (% 15, 3), diğer çiftçiler (% 9,37) ve televizyondan (% 9,37) yararlanmışlardır. Araştırmacı'ya göre; uygulama aşamasında bilgi kaynağı olarak en çok çiftçilerin kendi deneyimlerinden yararlanması bulgusu, doğal bir sonuç olarak kabul edilebilir. Çünkü çiftçiler projeye katılım sürecinin her aşamasında, diğer bilgi kaynakları yanında kendi deneyimlerine göre hareket etmekte ve kendi durumlarını değerlendirerek karar vermektedirler.

Genel olarak “Bu Toprağın Sesi” programının izlenmesi aşamasından itibaren konu ele alındığında; “Bu Toprağın Sesi” programını izleyenlerin oranı % 100, izledikleri programlardan yeni bir tarım tekniği öğrenenlerin oranı % 61,1 ve öğrendikleri tarım tekniğini uygulayanların oranı ise % 37,9'dur. Yeni bir tarım tekniğini uygulayan deneklerin % 31,8'i ise uygulamadan önce yayım elemanlarının görüş ve bilgilerine başvurmuşlardır. Araştırma bulgularına göre; televizyon yoluyla tarımsal yayımda yeniliklerin duyurulma aşamasında televizyon çok etkili olmakta, bu etki öğrenme ve uygulama aşamalarına gelindikçe azalmaktadır. Öğrenme ve uygulama aşamalarında deneklerin tarımsal yayım elemanları ile işbirliği içine girmesi gerekir.

Rogers (1983), televizyon yoluyla tarımsal yayımı “yenilikleri benimseme süreci” açısından incelediği çalışmasında televizyondaki tarımsal programların “haberdar olma” aşamasındaki etkinliğini %62, karar verme ve uygulama aşamalarındaki etkinliğini ise %7 olarak belirlemiştir. Ayrıca araştırmada televizyondaki tarımsal programlardan alınan mesajlar karar verme ve uygulama aşamalarından önce kişilerarası haberleşme kanalları ile desteklendiğinde uygulama oranının %20'ye yükseldiği belirtilmiştir.

Klapper (1963), kitle haberleşme araçlarının yenilikleri benimseme sürecinde tek başlarına etkili olamayacağını belirtmiştir. Yeniliklerin benimsenmesinde kitle haberleşme kanalları ve kişilerarası haberleşme kanalları arasında birbirini tamamlayıcı bir işbirliği bulunmalıdır (Ceylan 1983)

Yapılan çeşitli araştırmalara göre; televizyon en çok haberdar etme aşamasında etkili olmaktadır. Televizyon yoluyla tarımsal yayım çalışmalarının başarılı olabilmesi için televizyondan izlenen programların öğrenme ve uygulama aşamasında yayım elemanlarının yüz-yüze iletişimi ve diğer tarımsal yayım yöntemleri (kitap, basılı yayım gibi) ile desteklenmesi gerekli olmaktadır.

5.4.11. Deneklerin programdan izledikleri yeni bir tarım tekniğini uygulamama nedeni

“Bu Toprağın Sesi” programından izledikleri yeni bir tarım tekniğini uygulamayan deneklere uygulamama nedenleri sorulmuş ve alınan cevaplar Çizelge 5.54’de değerlendirilmiştir. Buna göre deneklerin % 27,8’i yeni bir tarım tekniğini uygulamanın maliyetini yüksek olduğunu düşündüğünü, % 36,1’i risk almak istemediği için uygulamadığını, % 19,4’ü programa olan güvensizliğinden ve % 16,7’si ise programları yeterince takip edemediği için uygulamadığını belirtmişlerdir. Ülkemizde tarımda kullanılan girdilerin (tohum, gübre, akaryakıt vb.) fiyatlarının çok yüksek olması ve tarımdan elde edilen gelirin masrafları dahi karşılayamaması tarım işletmelerinde büyük sorun yaratmaktadır.

Çizelge 5.54. Deneklerin programdan izledikleri tarım tekniklerini uygulamama nedenlerine göre dağılımı

Uygulamama nedenleri	Sayı	%
Programları yeterince takip edememe	6	16,7
Risk almak istememe	13	36,1
Programa olan güvensizlik	7	19,4
Maliyetin yüksek oluşu	10	27,8
Toplam	36	100,0

5.4.12. “Bu Toprağın Sesi” programının daha yararlı olması için deneklerin görüşleri

Araştırma’da deneklere “Bu Toprağın Sesi” programının daha yararlı olması için öneri getirilmesi amaçlanmış ve deneklerin görüşleri alınmıştır. Alınan görüşler çizelge 5.55’de değerlendirilmiştir.

Çizelgeye 5.55’e göre; “Bu Toprağın Sesi” programının daha faydalı olabilmesi için deneklerin % 25,9’u il ve ilçe müdürlükleri ile işbirliği içine girilerek köylerde uygulamalı eğitim yapılması, % 22,4’ü tarım kesimine yönelik sorunların işlenmesi, % 27,6’sı yayın saatinin düzenlenmesi, % 13,8’i programın daha açık ve anlaşılır olması halinde “Bu Toprağın Sesi” programının daha yararlı bir program olacağını belirtmişlerdir. Deneklerin % 10,3’ü ise bu soruyu cevapsız bırakmıştır

Çizelge 5.55. Deneklerin programın daha yararlı olması için görüşleri

Deneklerin Görüşleri	Sayı	%
Tarım müdürlüklerinin işbirliği ile uygulamalı eğitim yapılmalı	15	25,9
Program açık ve anlaşılır olmalı	8	13,8
Tarım kesimine yönelik sorunlar daha fazla işlenmeli	13	22,4
Yayın saati düzenlenmeli	16	27,6
Cevapsız	6	10,3
Toplam	58	100,0

Tarım kesimine yönelik televizyon programlarının düzenli olarak izlenebilmesi için; programların çiftçilerin izleyebileceği bir saatte yayınlanması gerekir. Programın başarısı ve çiftçilere faydalı olması açısından yayın saati önem taşır. “Bu Toprağın Sesi”

programının yayın saati ve günleri'nin çiftçiler üzerindeki etkisi ve programı izlemek istedikleri yayın saatleri sorulmuş ve alınan cevaplar Çizelge 5.56'da değerlendirilmiştir.

Deneklerin tamamı programın sabah saat 6.00'da yayınlanmasının uygun olmadığını ve program saatlerinin sık sık değiştirilmesinden hiç hoşnut olmadıklarını belirtmişlerdir. Deneklerin sadece % 3,5'i programı sabah ve kalan % 96,5'i ise akşam izlemek istediğini belirtmişlerdir. Deneklerin programı en çok izlemek istedikleri saatler ise; 6.00-7.00 (% 3,4), 18.00-19.00 (% 10,3), 19.00-20.00 (% 34,5), 20.00-21.00 (48,3), 21.00-22.00 (% 3,5)'dir (Çizelge 5.56). Deneklerin programı akşam izlemek istemelerinin nedenleri arasında sabah çok erkenden işe gitmeleri, akşam eve geç gelmeleri ve bu nedenle sabah ve öğleden sonra yapılan programları izleyememeleri gösterilebilir.

Çizelge 5.56. Deneklere göre “Bu Toprağın Sesi”programının en uygun izlenme saatleri

Yayın Saatleri	Sayı	%
6.00-7.00	2	3,4
18.00-19.00	6	10,3
19.00-20.00	20	34,5
20.00-21.00	28	48,3
21.00-22.00	2	3,5
Toplam	58	100,0

TRT'nin yaptığı anket sonuçlarında; kırsal kesime yayın yapan bir programın yayın saatlerinin sabah ve gündüz olmasını isteyen deneklerin oranı % 8,4 ve akşam olmasını isteyen deneklerin oranı ise % 83,2 olarak saptanmıştır. Araştırma bulguları, TRT'nin anket bulguları ile paralellik göstermektedir.

5.4.13. “Bu Toprağın Sesi” programında ağırlıkta olması istenen konular

Tarım kesimine yönelik televizyon programlarının yapımında, çiftçilerin isteklerine yer vermek ve çiftçilerin yaşam tarzını yansıtan ve onların bilgiye ihtiyaç duyduğu konularda programlar hazırlamak gerekir. Deneklere gerek daha sonra yapılacak tarım programlarına, gerekse “Bu Toprağın Sesi”programına öneri getirmek ve çiftçilerin isteklerini öğrenmek için programlarda ağırlıkla işlenmesini istedikleri konular sorulmuştur. Bulgular çizelge 5.57'de değerlendirilmiştir.

Deneklerin % 74,1'i “Bu Toprağın Sesi”programında tarım sektöründe yaşanan sorunlara ağırlık verilmesini, bu sorunların çözümü için neler yapıldığına dair programların yapılmasını, % 15,5'i üretim yöntemleri ile ilgili konuların ve eğitici ve belgesel ağırlıklı programların yapılmasını ve % 10,4'ü ise eşit ağırlıklı olmasını istemişlerdir (Çizelge 5.57).

Çizelge 5.57. Deneklerin “Bu Toprağın Sesi”programında ağırlıkta olmasını istedikleri konulara göre dağılımı

Ağırlıkta Olması İstenen Konular	Sayı	%
Üretim yöntemleri ile ilgili konular	9	15,5
Tarım sektöründe yaşanan sorunlar(girdi, fiyat,destek vs.)	43	74,1
Eşit ağırlıklı	6	10,4
Toplam	58	100,0

TRT'nin yaptığı anket sonuçlarına göre; çiftçilerin en çok ağırlık verilmesini istediği konular ve oranları sırasıyla; tarım sektöründe yaşanan sorunlar (% 33), eğitici, belgesel ve tarım sektöründe yaşanan sorunlar (% 25), eğitici ve belgesel (% 21), eşit ağırlıklı (% 18) konulardır.

5.4.14. Deneklerin programın yayın günleri ile ilgili görüşleri

Araştırmanın bu bölümünde deneklerin en uygun yayın günlerinin ne olduğuna dair görüşleri alınmıştır. Alınan cevaplar Çizelge 5.58'da değerlendirilmiştir.

Çizelge'ye göre; deneklerin % 48,3'ü “Bu Toprağın Sesi” programının hafta içi hergün, % 24,1'i, haftada iki gün, % 13,8'i hafta içi bir gün ve % 3,5'i ise haftada 3 gün yayınlanmasını istemektedir

Çizelge 5.58. Deneklerin programın yayın günlerinin nasıl olması gerektiğine dair görüşleri

Yayın Günleri	Sayı	%
Hafta içi hergün	28	48,3
Haftada 3 gün (Pazartesi, Çarşamba, Cuma)	42	3,5
Haftada iki gün	14	24,1
Hafta içi bir gün	8	13,8
Hafta sonu bir gün	6	10,3
Toplam	58	100,0

TRT'nin yaptığı anket sonuçlarına göre; çiftçilerin “Bu Toprağın Sesi” programının yayınlanmasını istediği günler sırasıyla; % 62 ile hergün, % 25 ile haftada 3 gün, % 7 ile haftada 2 gün, % 4 ile hafta sonu bir gün ve % 1 ile haftada 1 gün'dür.

5.5. Sonuç

Araştırmanın bu bölümünde deneklerin “Bu Toprağın Sesi”programından yararlanma durumları araştırılmış ve sonuçlara aşağıda kısaca değerlendirilmiştir. Deneklerin programı izleme sıklığı, izleme amacı, programda konuların anlaşılmasında ve kendi bildiğinden farklı şeyler söylenmesi durumunda başvurulacak kaynaklar, programdan yeni bilgi kazanma durumları ile programdan yeni bir tarım tekniği uygulama durumu arasındaki ilişkilerin istatistiksel değerlendirmeleri Çizelge 5.59'da verilmiştir.

Deneklerin “Bu Toprağın Sesi”programın izleme sıklığı, yeni bir bilgi kazanma durumu ve programda kendi bildiğinden farklı şeyler söylendiğinde başvurduğu kaynaklar ile programdan izledikleri yeni bir tarım tekniğini uygulama durumu arasındaki ilişki önemli, programı izleme amacı, programda anlatılanların anlaşılmasında

başvurulan yollar ile programdan izlenen yeni bir tarım tekniğini uygulama durumu arasındaki ilişki önemsiz bulunmuştur (Çizelge 5.59).

Çizelge 5.59. Deneklerin “Bu Toprağın Sesi” Programından Yararlanma Durumu İle “Bu Toprağın Sesi” Programından İzledikleri Yeni Bir Tarım Tekniğini Uygulama Durumu Arasındaki İlişkiler

Bu Toprağın Sesi Programından Yararlanma Durumu	χ^2 Hesap Değeri	χ^2 Tablo			Serbestlik Derecesi	Sonuç
		%90	%95	%99		
Programı izleme sıklığı	19,590			11,341	3	Önemli
Programı izleme amacı	3,444	4,605			2	Önemsiz
Programda anlatılanların anlaşılmasında başvurulan yollar	3,883	7,779			4	Önemsiz
Programda kendi bildiğinden farklı şeyler söylendiğinde başvurulan kaynaklar	9,755	9,236			5	Önemli
Programdan yeni bir bilgi kazanma durumu	4,589		3,841		1	Önemli

Araştırmanın bu kısmında elde edilen başlıca bulgular kısaca aşağıda değerlendirilmiştir:

1) Deneklerin “Bu Toprağın Sesi” programını izleme sıklıkları ile programdan izledikleri yeni bir tarım tekniğini uygulama durumları arasındaki ilişki önemlidir. Programı hergün izlediklerini belirten deneklerin tamamı yeni bir tarım tekniği uygulamıştır. Programdan yeni bir tarım tekniğini uygulamayanların % 83,3’ü programı bazen izlediklerini belirtmişlerdir. Araştırmanın bu bulgusuna göre; tarım programlarını düzenli ve devamlı olarak izlemenin programdan yararlanma durumunu artırdığını söyleyebiliriz.

2) Deneklere programa mektup, telefon, faks vs. ile katılıp katılmadıkları sorulmuş ve alınan cevaplar sonucu hiçbirinin katılmadığı anlaşılmıştır. Programa katılmamalarının nedeni olarak; telefon numaraları ve adresin çok hızlı olarak söylenmesi, tekrarlanmaması, telefonların çok meşgul olması ve kendilerine cevap verilmeyeceği kanısı gösterilmiştir.

3) “Bu Toprağın Sesi” programını izleme amacı ile programdan izlenen yeni bir tarım tekniğini uygulama durumu arasındaki ilişki önemsizdir. Deneklerin % 74,2’si programı birşeyler öğrenmek için, % 22,4’ü ise köye yönelik bir program olduğu için ve % 3,4’ü ise sorunlarına çözüm bulabilmek için, izlediklerini belirtmişlerdir.

4) Televizyonun tarımsal eğitimdeki sınırlılıklarından biri, izlerken çiftçilerin kafasına takılabilecek sorulara anında yanıt bulamamalarıdır. Bu durumda deneklerin başvurdukları bilgi kaynaklarını belirlemek amacıyla onlara, programda anlatılanların anlaşılmasında başvurdukları bilgi kaynakları sorulmuştur. Alınan cevaplara

göre; deneklerin % 39,7'si bilgi almak istedikleri konuları ilçeye gittiklerinde uzmanlara sorduklarını, % 5,2'si köye gelen uzmanlara sorduğunu, % 15,5'i diğer çiftçilere sorduğunu, % 5,2'si köyün ileri gelenlerine sorduğunu ve % 34,5'i ise hiçbirşey yapmadığını belirtmiştir. Yapılan istatistik test sonucu programda anlatılanların anlaşılmasında başvurulan bilgi kaynakları ile programdan izlenen yeni bir tarım tekniğini uygulama durumu arasındaki ilişkinin önemsiz olduğu belirlenmiştir.

5) Deneklerin; programda kendi bildiğinden farklı önerilerde bulunulduğunda başvurduğu kaynaklar ile programdan izledikleri yeni bir tarım tekniğini uygulama durumu arasındaki ilişki önemlidir. Programda kendi bildiğinden farklı önerilerde bulunulduğunda deneklerin % 43,1'i kendi bildiğinin yanlış olduğunu anlayıp anlatılanları uygulamış, % 19'u kendi bildiğinin doğru olduğunu düşünmüş, % 20,7'si uzmanlara sormuş, % 6,9'u ise hiçbirşey yapmamıştır. Programda kendi bildiğinden farklı önerilerde bulunulduğunda "hiçbirşey yapmadım" cevabını verenlerin tamamı programdan izledikleri yeni bir tarım tekniğini uygulamamıştır. Ayrıca yeni bir tarım tekniğini uygulayanların % 31,8'i ve uygulamayanların ise % 13,9'u uzmanlara başvurmuşlardır. Bu sonuç bize televizyon yolu ile tarımsal yayımın haberdar olma aşamasından sonraki aşamalarında yüz-yüze iletişimin önemini göstermektedir.

6) Deneklere zirai mücadele konusunda yapılmış olan programlardan seçilen 8 konudan hangilerini izledikleri sorulmuş ve daha sonra bu konulardan ne kadarını öğrenip, ne kadarını uyguladıkları araştırılmıştır. Deneklerin % 10,3'ü zirai mücadele konusunda yayınlanan programların tamamını, % 41,3'ü sadece bir programı ve % 58,6'sı ise zirai mücadele ile ilgili en az üç programı izlediklerini belirtmişlerdir.

7) "Bu Toprağın Sesi" programında zirai mücadele konusunda yayınlanan programlardan yeni bilgi kazandıklarını belirten deneklerin oranı % 62,1'dir. Programdan izledikleri yeni bir tarım tekniğini uygulayan deneklerin tamamı, uygulamayan deneklerin ise %38,9'u programdan yeni bilgi kazandığını belirtmiştir. Yeni bilgi kazandığını belirten deneklerin % 41,7'si sadece bir konuda yeni bilgi kazandığını, % 30,6'sı üç konuda yeni bilgi kazandığını, % 19,4'ü dört konuda yeni bilgi kazandığını belirtmiştir. Deneklerin % 8,3'ü ise tüm konularda yeni bir bilgi kazandığını ifade etmiştir. Zirai mücadele konusunda yeni bir bilgi kazanma durumu ile programdan yeni bir tarım tekniğini uygulama durumu arasındaki ilişki önemlidir.

8) Deneklerin % 37,9'u "Bu Toprağın Sesi" programından, zirai mücadele konusunda izledikleri yeni bir tarım tekniğini uyguladıklarını belirtmişlerdir. Programdan izledikleri yeni bir tarım tekniğini uygulayan deneklerin % 45,4'ü 1 tarım tekniğini ve % 54,6'sı ise en az iki tarım tekniğini işletmelerinde uygulamışlardır.

9) Programdan izledikleri yeni bir tarım tekniğini uygulayan deneklerin bu davranışlarına etkili olan ek bilgi kaynakları sırasıyla; kendi deneyimleri (% 45,5), teknik elemanlar (% 31,8), diğer çiftçiler (% 13,6) ve kitle iletişim araçları (% 9,1)'dir. Deneklerin kendi deneyimlerinden sonra, ikinci olarak teknik elemanlara başvurması bulgusu, tarımsal yayımda televizyonun etkinliğinin karar verme ve uygulama aşamasında etkisinin giderek azaldığını ve yüz-yüze iletişimin önemini göstermektedir. Bilgi kaynağı olarak kitle iletişim araçlarından faydalanma en son sırada yer almaktadır.

10) “Bu Toprağın Sesi” programından izledikleri yeni bir tarım tekniğini uygulamayanların oranı, uygulayanların oranından yaklaşık iki kat daha fazladır. Bu sonucun nedeni, programdaki yeni bir tarım tekniğini uygulamama nedenlerinin programdaki eksikliklerden mi yoksa çiftçi şartlarından mı kaynaklandığı araştırılmıştır. Alınan sonuçlara göre; deneklerin % 36,1’i risk almak istemediği için, % 27,8’i maliyetin yüksek oluşundan dolayı, % 19,4’ü programa olan güvensizliğinden, % 16,7’si ise programları yeterince takip edemediğinden dolayı yeni bir tarım tekniğini uygulamadığını belirtmiştir.

11) “Bu Toprağın Sesi” programının çiftçilere daha yararlı olması ve programa katkıda bulunabilmek amacıyla deneklerin görüşleri alınmıştır. Deneklerin % 27,6’sı yayın saatinin düzenlenmesi, % 25,9’ü Tarım il/ilçe müdürlüklerinin işbirliği ile uygulamalı eğitim yapılması, % 22,4’ü tarım kesimine yönelik sorunların daha fazla işlenmesi, % 13,8’i programın açık ve anlaşılır olması gerektiğini belirtmiştir. Deneklerin tamamı programın sabah 6.00’da yayınlanan saatinin uygun olmadığını ve program saatlerinin sık sık değiştirilmesinden hiç hoşnut olmadıklarını belirtmişlerdir. Deneklerin % 3,5’i programı sabah ve % 96,5’i ise akşam yayınlanmasını istediklerini belirtmişlerdir. Programın akşam yayınlanmasını isteyen deneklerin % 48,3’ü programı 20.00-21.00 saatleri arasında izlemek istediklerini belirtmişlerdir. Deneklerin programı akşam izlemek istemelerinin nedenleri arasında sabah çok erkenden işe gitmeleri, akşam eve geç gelmeleri ve bu nedenle sabah ve öğleden sonra yapılan programları izleyememeleri gösterilebilir.

12) Daha sonra yapılacak tarım programlarına ve “Bu Toprağın Sesi” programına öneri getirmek, çiftçilerin isteklerini öğrenmek için deneklere programda ağırlıklı işlenmesini istedikleri konular sorulmuştur. Buna göre; deneklerin % 74,1’i programda tarım sektöründe yaşanan sorunlara ağırlıklı olarak ele alınmasını, % 15,5’i üretim yöntemleri ile ilgili programların yapılmasını ve % 10,4’ü ise eşit ağırlıklı olması gerektiğini belirtmiştir.

13) Deneklerin görüşlerine göre “Bu Toprağın Sesi” programının en uygun yayın günleri ve sayısı sırasıyla; hafta içi hergün (% 48,3), haftada üç (Pazartesi, Çarşamba, Cuma) gün, (% 3,5), haftada iki gün (% 24,1), hafta içi bir gün (% 13,8) ve hafta sonu birgün (% 10,3) olarak saptanmıştır.

6. SONUÇ VE ÖNERİLER

6.1. Araştırma Sonuçları

Araştırmada TRT Kurumunca yayınlanan “Bu Toprağın Sesi” adlı programının çiftçi davranışları üzerine etkilerini araştırmak ve bu programı çiftçilere daha yararlı hale getirmek için çeşitli önerilerin geliştirilmesi amaçlanmış, deneklerin “Bu Toprağın Sesi” programından izledikleri yeni bir tarım tekniğini uygulama durumunun değerlendirilmesine çalışılmıştır. Araştırmada kullanılan materyal, seçilen deneklerden anket ile toplanan verilerden oluşmaktadır. Toplanan veriler analiz edilmiş sonuçları khi-kare istatistik yöntemi kullanılarak test edilmiştir.

1) “Bu Toprağın Sesi” programından izlenen yeni bir tarım tekniğini uygulama durumu ile yaş arasındaki ilişkinin önemsiz olduğu bulunmuştur. Araştırmada deneklerin yaşları bir sosyo-ekonomik faktör olarak incelenmiş ve 25 yaşından daha genç denek olmadığı, deneklerin % 46,5’inin 25-45 yaş arasında, % 53,5’inin ise 45-65 yaşları arasında olduğu görülmüştür.

2) İlçede anket uygulanan deneklerin tamamını erkekler oluşturmuştur. Bu durum ülkemizin geleneksel aile yapısı içinde kadının erkekten sonra gelmesi ile açıklanabilir.

3) Deneklerin eğitim düzeyleri ile programdan izledikleri yeni bir tarım tekniğini uygulama durumu arasındaki ilişkinin önemli olduğu saptanmıştır. Araştırmada ortaokul ve lise mezunu olan deneklerin tamamı programdan izledikleri yeni bir tarım tekniğini uygulamıştır. Araştırmanın bu bulgusu programdan izledikleri yeni bir tarım tekniğini uygulayan deneklerin; uygulamayan deneklere oranla daha eğitilmiş olduğu ve eğitim düzeyinin denekleri yeniliklere açık ve anlatılanları anlayabilen bir sosyal yapıya ulaştırmasıyla açıklanabilir.

4) Mülk arazi genişliği ile programdan izlenen yeni bir tarım tekniğini uygulama durumu arasındaki ilişki önemli bulunmuştur. Yapılan hesaplama sonucu; tüm deneklerin ortalama mülk arazi genişlikleri 149,8 da, programdan izledikleri yeni bir tarım tekniğini uygulayanların 182,5 da, uygulamayanların ise 120,1 da olarak bulunmuştur. Buna göre programdan izledikleri yeni bir tarım tekniğini uygulayanların mülk arazisi, uygulamayanların mülk arazisinin 1,5 katıdır. Ayrıca araştırma sonuçlarına göre mülk arazi büyüklüğü 251 dekardan fazla olan ve izledikleri programlardan yeni bir tarım tekniği uygulayanların oranı uygulamayanların oranının 4 katıdır. Bu durum; mülk arazi varlığı büyük olan deneklerin yenilikleri benimsemeye daha eğilimli olmaları ile açıklanabilir.

5) Araştırmada “Bu Toprağın Sesi” programından izlenen yeni bir tarım tekniğini uygulama durumu ile kiraya ve ortağa arazi tutma durumu arasındaki ilişkinin önemsiz olduğu bulunmuştur. Araştırma bölgesinde kiraya arazi tutanların oranı % 32,8 ortağa arazi tutanların oranı ise % 12,1’dir.

6) İşletme arazisi genişlikleri ile programdan izlenen yeni bir tarım tekniğini uygulama durumu arasındaki ilişki önemsiz bulunmuştur. Araştırmada ortalama işletme arazisi tüm deneklerde 220,1 da, programdan izledikleri yeni bir tarım tekniğini uygulayan deneklerde 255,4 da, uygulamayan deneklerde ise 198,5 da olarak hesaplanmıştır.

İşletme arazisi genişliği 251-1000 da olan deneklerden programdan izledikleri yeni bir tarım tekniğini uygulayanların oranı, uygulamayanların oranının 2 katından daha fazla bulunmuştur.

7) Araştırma bölgesinde deneklerin tamamının buğday, % 82,8'inin arpa, % 41,4'ünün şekerpancarı, % 22,4'ünün kavun ve karpuz, % 15,6'sının ayçiçeği, % 3,4'ünün ise domates yetiştirdiği saptanmıştır. Deneklerin % 46,6'sının sadece hububat yetiştirdiği, % 53,4'ünün ise hububat ile birlikte diğer bitkileri yetiştirdikleri belirlenmiştir.

8) Araştırmada deneklerin programdan izledikleri yeni bir tarım tekniğini uygulanma durumu ile hayvan varlığına sahip olma durumları arasındaki ilişki önemlidir. Hayvan varlığına sahip deneklerin oranı % 70,7'dir. Bu oran programdan izledikleri yeni bir tarım tekniğini uygulayan deneklerde % 81,8 ve uygulamayanlarda ise % 63,9'dur. Araştırmanın bu bulgusu yeni bir tarım tekniğini uygulayan deneklerin daha entansif üretim yaptıklarını gösterir.

9) Deneklerin alet-makine varlığına sahip olma durumları ile "Bu Toprağın Sesi" programından izledikleri yeni bir tarım tekniğini işletmelerinde uygulama durumları arasındaki ilişki önemsiz bulunmuştur. Araştırma bulgularına göre; deneklerin % 82,8'i alet-makineye sahiptir. İncelenen işletmelerde alet ve makina varlığı bakımından programdan izlenen yeni bir tarım tekniğini uygulayanlar ile uygulamayanların oranı birbirine çok yakındır. Alet makineye sahip olma her ne kadar teknolojik gelişmenin önemli bir göstergesi kabul edilse de, aynı zamanda bir sosyal-statü olayı olduğundan dolayı alet makina varlığına sahip olanların oranı yüksektir.

10) Deneklerin çiftçilik yanında % 22,4'ünün ikinci mesleğe sahip oldukları belirlenmiştir. Tarım dışı meslek sahibi olma ile programdan izlenen yeni bir tarım tekniğini uygulama durumu arasındaki ilişki önemsizdir.

11) Deneklerin ailelerindeki birey sayısı ile programdan izledikleri yeni bir tarım tekniğini uygulama durumu arasındaki ilişki önemsizdir. Deneklerin % 89,7'sinin ailelerindeki birey sayısı 2-7 arasındadır.

11) Araştırmada deneklerin programdan izledikleri yeni bir tarım tekniğini uygulama durumu ile tarım dışı gelir durumu arasındaki ilişki önemsiz bulunmuştur. Deneklerin % 25,9'unun tarım dışı gelir kaynağına sahip olduğu belirlenmiştir. İşletme başına düşen ortalama nüfus 4,8 kişidir.

12) Gelir düzeyinin programdan izlenen yeni bir tarım tekniğini uygulama durumu üzerindeki etkisinin önemli olduğu saptanmıştır. Araştırma sonuçlarına göre; yüksek gelir düzeyine sahip deneklerden yeni bir tarım tekniğini uygulayanların oranı, uygulamayanların oranının yaklaşık 4 katıdır. Araştırmanın bu bulgusu; yüksek gelirli deneklerin riskleri daha kolay göze almalarından dolayı yeni teknolojileri işletmelerinde uygulamak için daha fazla istek duymaları ve bu sayede üretim kaynaklarını daha etkin kullanabilecekleri ile açıklanabilir.

13) Köyde yönetime katılma durumu ile deneklerin programdan izledikleri yeni bir tarım tekniğini uygulama durumları arasındaki ilişki, yapılan İstatistiksel analiz

sonucuna göre önemsiz bulunmuştur. Deneklerin % 24,1'inin köy yönetimine katıldığı ve % 75,9'unun ise köy yönetimine katılmadığı belirlenmiştir.

14) Araştırma sonuçlarına göre; işletmede karar verme davranışı ile deneklerin programdan izledikleri yeni bir tarım tekniğini uygulama durumu arasındaki ilişki önemsiz bulunmuştur. Deneklerin % 77,6'sının işletmeleri ile ilgili durumlarda kararlarını kendilerinin verdiği, % 22,4'ünün ise işletmeleri ile ilgili durumlarda diğer bilgi kaynaklarına başvurdukları belirlenmiştir. Araştırma kapsamında deneklerin işletmelerinde karar verirken başvurdukları bilgi kaynakları olarak aile bireyleri, komşu ve akrabalar ile köyün ileri gelenleri ele alınmıştır.

15) Araştırma bulguları; deneklerin radyo dinleme durumu ile programdan izledikleri yeni bir tarım tekniğini uygulama durumları arasındaki ilişkinin önemli olduğunu ortaya koymuştur. "Bu Toprağın Sesi" programından izledikleri yeni bir tarım tekniğini uygulayan deneklerin % 40,9'u hergün radyo dinlerken, bu oran yeni bir tarım tekniği uygulamayan deneklerde % 22,2'dir. Ayrıca konu hakkında yapılan diğer çalışmalar da incelendiğinde radyo dinleme sıklığına ilişkin bulguların her geçen yıl azaldığı görülmektedir. Bunun en önemli nedenlerinden birinin televizyonun çok yaygınlaşmış olması ve televizyon kanallarındaki çeşitliliğin olduğu söylenebilir.

16) Deneklerin radyo dinleme sıklıklarının yanısıra radyo dinleme nedenleri de sorularak radyodan yararlanmalarında hangi amaçla radyo dinlediklerinin önemli olacağı düşünülmüştür. Buna göre; deneklerin % 31'i haber almak için, % 13,8'i eğlence ve hoş vakit geçirmek için, % 3,4'ü ise birşeyler öğrenmek için, % 8,6'sı haber ve öğrenme için, % 19'u ise haber ve eğlence için radyo dinlediklerini belirtmişlerdir.

17) Araştırma bulgularına göre, deneklerin sırasıyla radyoda en çok dinledikleri program türleri; haberler (% 77,6), müzik-eğlence programları (% 55,2), din ve ahlak programları (% 48,3), köy programları (% 32,8), eğitim-kültür programları (% 24,1) ve spor programları (% 19) olarak sıralanmaktadır. Deneklerin radyo dinleme amaçları ve en çok dinledikleri radyo programları birbirine paraleldir.

18) Radyodaki tarım programlarını dinleme durumu ile programdan izlenen yeni bir tarım tekniğini uygulama durumu arasındaki ilişkinin önemli olduğu bulunmuştur. Deneklerin % 32,8'i radyodaki tarım programlarını dinlediğini belirtmiştir. Radyodaki tarım programlarını dinleyen deneklerden programdan izledikleri yeni bir tarım tekniğini uygulayanların oranı % 50, uygulamayanların oranının (% 22,2) iki katıdır.

19) Araştırma bölgesinde hiç televizyonu olmayan denek bulunmazken, deneklerin % 89,7'si hergün televizyon izlediklerini belirtmişlerdir. Programdan izlenen yeni bir tarım tekniğini uygulayan ve uygulamayan deneklerin oranı hergün televizyon izleme sıklığı açısından birbirine yakındır. Bu nedenle televizyon izleme sıklığı ile deneklerin programdan izledikleri yeni bir tarım tekniğini uygulama durumu arasındaki ilişkinin önemsiz olduğu belirlenmiştir.

20) Televizyon izleme amacı ile programdan izlenen yeni bir tarım tekniğini uygulama durumu arasındaki ilişki önemsiz bulunmuştur. En önemli televizyon izleme nedenleri ; haber alma (% 13,8), birşeyler öğrenme (% 3,5), haber alma ve eğlenme (% 13,8), haber

alma ve birşeyler öğrenme (% 24,1), haber alma, birşeyler öğrenme ve eğlenme (% 44,8) olarak sıralanmaktadır.

21) Deneklerin tamamı televizyondaki haber ve tarım programlarını izlediklerini belirtmişlerdir. Bu programları din-ahlak (% 51,7), eğitim ve kültür (% 53,4), film ve diziler (% 41,4), müzik-eğlence (% 32,8) ve spor (% 27,6) programları izlemektedir. Radyoda olduğu gibi televizyonda da izleme amaçları ile en çok izlenen programlar birbirine paraleldir.

22) Gazete okuma sıklığının “Bu Toprağın Sesi” programından izlenen yeni bir tarım tekniğini uygulama durumu üzerinde bir etkisinin olmadığı saptanmıştır. Deneklerin % 36,2’si hiç gazete okumamakta, % 12,1’i ise hergün gazete okumaktadır. Programdan izledikleri yeni bir tarım tekniğini uygulayan deneklerin % 9,1’i hergün gazete okurken, uygulamayan deneklerde bu oran % 13,1’dir. Araştırmanın bu bulgusu; kırsal alanda ulaşım olanaklarının sınırlı olması, düzenli gazete bulma olanağının az olması, gazetelerde tarımla ilgili konulara pek yer verilmemesi ve hergün televizyon izleme oranının % 89,7 olduğu göz önüne alınarak olup bitenleri televizyondan öğrendikleri için gazete okumaya gerek duymamaları ile açıklanabilir.

23) Araştırma sonuçlarına göre; deneklerin programdan izledikleri yeni bir tarım tekniğini uygulama durumu ile tarımla ilgili kitap ve dergileri takip etme arasındaki ilişki önemlidir. Bu sonuca göre; tarımla ilgili kitap ve dergileri takip eden deneklerin yeni tarım tekniklerini daha kolay benimseyip uyguladıklarını söyleyebiliriz.

24) Araştırma bulgularına bakarak araştırma kapsamındaki deneklerin çoğunun köyüne teknik elemanların pek sık gelmedikleri söylenebilir. Deneklerin % 74,1’i Tarım İlçe Müdürlüğü teknik elemanlarının köye yılda birkaç kez geldiğini ve % 25,9’u ise köye hiç teknik elemanın gelmediğini belirtmiştir. Programdan izlenen yeni bir tarım tekniğini uygulama durumu ile Tarım İlçe Müdürlüğü teknik elemanlarının köye geliş sıklığı arasındaki ilişki önemsiz bulunmuştur. Araştırmanın bu bulgusu Tarım İlçe Müdürlüğünün köylere yeterli hizmet götürememesinden kaynaklanmaktadır. Tarım İlçe Müdürlüğünün köylere yeterli hizmet götürememesinin nedenleri arasında Polatlı Tarım İlçe Müdürlüğünde çalışan teknik eleman sayısının yetersiz olması, sorumluluğu altındaki çiftçi sayısının çok fazla olması, ulaşım ve araç-ekipman yetersizliği, ekonomik ve sosyal sorunlar sayılabilir.

25) Köyde Tarım İlçe Müdürlüğü teknik elemanları ile tarımsal sorunları konuşma durumu ile programdan izlenen yeni bir tarım tekniğini uygulama durumu arasındaki ilişki önemlidir. “Bu Toprağın Sesi” programından izledikleri yeni bir tarım tekniğini uygulayanların % 90,9’u tarımsal sorunlarını köye gelen Tarım İlçe Müdürlüğü teknik elemanları ile konuştuklarını belirtmişlerdir.

26) Deneklerin Tarım İlçe Müdürlüğüne gidiş sıklığı ile programdan izledikleri yeni bir tarım tekniğini uygulama durumları arasındaki ilişki önemsizdir. Deneklerin % 69’u işleri düşükçe Tarım İlçe Müdürlüğüne gittiklerini belirtmişlerdir.

27) Tarım İl Müdürlüğüne gidiş sıklığı ile programdan izlenen yeni bir tarım tekniğini uygulama durumu arasındaki ilişki önemsizdir. Deneklerin % 77,6’sı Tarım İl Müdürlüğüne hiç gitmediklerini belirtmişlerdir.

28) Ankara zirai ilaç bayisine gidiş sıklığı ile programdan izlenen yeni bir tarım tekniğini uygulama durumu arasındaki ilişki önemsiz bulunmuştur. Deneklerin % 81'i Ankara zirai ilaç bayisine hiç gitmediklerini belirtmişlerdir.

29) Programdan izlenen yeni bir tarım tekniğini uygulama durumu ile Polatlı zirai ilaç bayisine gidiş sıklığı arasındaki ilişkinin önemsiz olduğu belirlenmiştir. Deneklerin % 82,8'i işleri düştükçe Polatlı zirai ilaç bayisine gittiklerini belirtmişlerdir.

30) Köyde düzenlenen eğitim faaliyeti ile programdan izlenen yeni bir tarım tekniğini uygulama durumu arasındaki ilişki önemlidir. “Bu Toprağın Sesi” programından izledikleri yeni bir tarım tekniğini uygulayanların % 45,5'i ve uygulamayanların ise % 19,4'ü köyde düzenlenen tarımsal faaliyete katıldıklarını belirtmişlerdir. Araştırmanın bu bulgusu; yayım faaliyetlerine katılan deneklerin tarımsal teknolojileri benimseme ve kullanmada daha başarılı olduklarını göstermektedir.

31) “Bu Toprağın Sesi” programını izleme sıklığının programdan izlenen yeni bir tarım tekniğini uygulama durumu üzerindeki etkisi önemlidir. Araştırma bulgularına göre; programı hergün izleyen deneklerin tamamı programdan izledikleri yeni bir tarım tekniğini uygulamıştır. Programı bazen izleyen deneklerin ise % 83,3'ü izledikleri yeni bir tarım tekniğini uygulamamıştır. Araştırma bulgularına göre; program ne kadar düzenli izlenirse programdan izlenen tarım tekniklerinin öğrenme ve uygulama durumu o kadar artmaktadır sonucu çıkarılabilir.

32) Deneklerin programa telefon, faks, mektup, vs. ile katılıp katılmadıkları sorulmuş ve hiçbirinin katılmadığı cevabı alınmıştır. Bunun nedeni olarakta telefon numaraları ve adresin çok hızlı olarak söylenmesi, tekrarlanmaması, telefonların çok meşgul olması ve kendilerine cevap verilmeyeceği kanısı gösterilmiştir.

33) “Bu Toprağın Sesi” programını izleme amacı ile programdan izlenen yeni bir tarım tekniğini uygulama durumu arasındaki ilişki önemsiz bulunmuştur. Deneklerin % 74,2'si programı birşeyler öğrenmek için, % 22,7'si köye yönelik bir program olduğu için ve % 3,4'ü ise sorunlarına çare bulma için izlediklerini belirtmişlerdir.

34) Televizyonda yansımının geç alınması bireylerin kafasına takılabilecek soruları anında cevaplandırılmasını mümkün kılmamaktadır. Deneklerin programı izlerken tarım tekniği konularını anlamamaları durumunda başvurdukları bilgi kaynakları araştırılmış ve % 44,9'unun uzmanlara danıştığı, % 34,5'inin hiçbirşey yapmadığı, % 15,5'inin diğer çiftçilere danıştığı ve % 5,2'sinin ise köyün ileri gelenlerine danıştığı anlaşılmıştır. Ayrıca deneklerin programda anlatılan konuların anlaşılmasında durumlarında başvurdukları yollar ile programda izlenen yeni bir tarım tekniğini uygulama durumu arasındaki ilişki önemsiz bulunmuştur.

35) Deneklerin “Bu Toprağın Sesi” programından izledikleri yeni bir tarım tekniğini uygulama durumu ile programda kendi bildiğinden farklı şeyler söylendiğinde başvurduğu bilgi kaynakları arasındaki ilişki istatistiksel olarak önemlidir.

36) Araştırmada “Bu Toprağın Sesi” programında zirai mücadele konusunda yayınlanan bölgenin üretim şartlarına uygun 8 konu seçilmiş ve bu konulardan

hangilerini izledikleri araştırılmıştır. Buna göre deneklerin % 10,3'ü zirai mücadele konusunda yayınlanan programların tamamını, % 41,3'ü sadece bir programı ve % 58,6'sı ise en az üç programı izlemişlerdir.

37) Deneklerin programdan zirai mücadele konusunda izledikleri yeni bir tarım tekniğini öğrenme durumu ile uygulama durumu arasındaki ilişki önemlidir. Araştırma bulgularına göre deneklerin % 62,1'i "Bu Toprağın Sesi" programından zirai mücadele konusunda yeni bir tarım tekniği öğrendiklerini belirtmişlerdir. Deneklerin % 8,3'ü zirai mücadele alanında yapılan programların tamamından; % 50'si en az üç programdan, % 41,7'si ise sadece bir programdan yeni bir tarım tekniği öğrendiğini belirtmiştir.

38) "Bu Toprağın Sesi" programında yayınlanan tarım tekniklerinin uygulanma durumu bir ölçüde programın başarısını göstermektedir. Deneklerden zirai mücadele konusunda programdan izledikleri yeni bir tarım tekniğini uygulamayanların oranı % 37,9, uygulamayanların oranı ise % 62,1'dir. Zirai mücadele teknikleri ile ilgili olarak deneklerin % 27,3'ü süne-kımlı mücadelesi, % 45'i yabancı ot mücadelesi, % 9,1'i hububatta tohum ilaçlaması, % 4,5'i tarla faresi ile mücadele konularını uygulamıştır. Ayrıca deneklerin % 31,8'i üç yeni tarım tekniğini, % 22,8'i ise dört yeni tarım tekniğini birden uygulamıştır.

39) Deneklere programdan izlenen yeni bir tarım tekniğini uygularken başvurduğu ek bilgi kaynakları veya tartıştığı kişiler sorulmuş ve deneklerin uygulama davranışlarında en etkili bilgi kaynağı olarak ilk sırada kendi deneyimleri olarak bulunmuştur. Daha sonra etkili olan bilgi kaynakları ise teknik elemanlar (% 31,8), diğer çiftçiler (% 13,6) ve kitle iletişim araçları (% 9,1) gibidir. Araştırmadaki bulguya göre kitle iletişim araçlarının ek bilgi kaynağı olarak televizyondaki tarım tekniklerini uygulama safhasında en son sırayı aldığını ve teknik elemanlarla yüz-yüze iletişimin ön plana çıktığını söyleyebiliriz.

40) "Bu Toprağın Sesi" programında zirai mücadele konusunda yayınlanan tarım tekniklerini uygulamayan deneklerin uygulamama nedenleri ve oranları sırasıyla; risk almak istememe (% 36,1), maliyetin yüksek oluşu (% 27,8), programa olan güvensizlik (% 19,4) ve programları yeterince takip edememe (% 16,7) gibidir.

41) Deneklere göre "Bu Toprağın Sesi" programının daha yararlı olması için tarım müdürlüklerinin işbirliği ile uygulamalı eğitim yapılmalı, program açık ve anlaşılır olmalı, tarım kesimine yönelik sorunlar daha fazla işlenmeli, yayın saati düzenlenmelidir.

42) Deneklerin % 74,1'i "Bu Toprağın Sesi" programında tarım sektöründe yaşanan sorunlara ağırlık verilmesini % 15,5'i üretim teknikleri ile ilgili eğitici ve belgesel ağırlıklı olmasını, % 10,4'ü ise eşit ağırlıklı olmasını istemişlerdir.

43) Deneklerin % 48,3'ü "Bu Toprağın Sesi" programının hergün, % 24,1'i haftada iki gün, % 13,8'i hafta içi bir gün ve % 3,5'i haftada 3 gün yayınlanmasını istemektedir.

6.2. Öneriler

- 1) Kırsal alandaki yayım çalışmalarında, kadınlara yönelik uygulamaların azlığı, bu gruplarda katılımın da oldukça yetersiz kalmasına neden olmaktadır. Çiftçi ailelerinin hayat şartlarını iyileştirmek için; kadınlara yönelik tarım programları düzenlenmeli bu programların uygulanması sağlanmalı ve katılım özendirilmelidir.
- 2) “Bu Toprağın Sesi” programından izlediği yeni bir tarım tekniğini uygulayan deneklerin düzenli olarak radyo dinlediği ve radyodaki tarım programlarını takip ettiği saptanmıştır. Bu nedenle televizyonda yayınlanan kırsal kesime yönelik programlar, radyo programları ile desteklenmeli, kırsal kesime yönelik radyo programları arttırılmalıdır.
- 3) Televizyon, tarımsal yayım hizmetinde etkin bir şekilde kullanılırken, kırsal alanda yayım elemanları ve çiftçilerin yüz-yüze görüşmesi yoluyla program desteklenmelidir. Ayrıca televizyon yolu ile yeni tarım tekniklerinin çiftçilere tanıtılması ve benimsetilmesi çalışmalarında çiftçi koşullarında denemelere ağırlık verilmelidir. Televizyondan öğrenilenlerin uygulamaya geçirilmesine olanak verecek koşulların yokluğunun “Bu Toprağın Sesi” programının etkili olmasını önlediği anlaşılmaktadır.
- 4) Televizyon yoluyla tarımsal yayımın, etkili olabilmesi için, basılı materyaller ile desteklenmesi gerekli görülmektedir. Çünkü televizyon yayınlarının tekrarlanma olanağı olmadığı zamanlarda, bireyler üzerinde kalıcılığı azdır ve izlendikten bir süre sonra unutulmaktadır. Bunun yanında televizyonda yansımanın gecikmeli olarak ortaya çıkması bireylerin kafasına takılabilecek soruları anında cevaplandırılmasını mümkün kılmamaktadır. Televizyonun eğitim alanındaki bu sınırlılığını gidermek için basılı materyallerin televizyon programlarıyla birlikte kullanılması gerekmektedir.
- 5) Ülkemizde etkin bir tarımsal yayım hizmetinin başarılması için televizyon yoluyla iletilen bilgiler ve teknikler uygulamalı olarak her düzeyde (il, ilçe ve köy) nitelikli ve kalifiye yayım elemanları, konu uzmanları istihdam edilerek tanıtılmalıdır. Ayrıca bu uzmanların teknik ve ekonomik imkanları arttırılmalıdır.
- 6) Televizyonla tarımsal yayım hizmetlerinin etkili bir şekilde sürdürülmesi kamu ve özel kuruluşlarının birlikte gösterecekleri girişimlere bağlıdır. Yayım hizmetlerinin yürütülmesinde Tarım ve Köyişleri Bakanlığı ve diğer kuruluşlar ile üniversiteler arasında işbirliği yapılması gerekmektedir. Televizyonda tarım programları çeşitlendirilmeli ve yüksek kaliteli tarım programları için yeterli mali kaynak ve destek sağlanmalı ve gerekirse özel sektörden sponsor bulunmalıdır.
- 7) Araştırma bulgularına göre deneklerin % 96,6’sının programın akşam yayınlanmasını istediği gözönüne alınır, programın yayın saatleri yeniden düzenlenmeli, TRT 1’de yayınlanan program gündüz uygun bir saatte, GAPTV’de yayınlanan tekrarı ise akşamları yayınlanmalıdır.
- 8) Ülkedeki televizyonla tarımsal eğitim çalışmalarının, sadece tek bir tarım programı ve 16 kişilik ekiple sürdürülemeyeceği gözönüne alınarak, tekbaşına bir tarım kanalının kurulması gündeme getirilmelidir.

7. KAYNAKLAR

- Akbaş, O. 1988. Gelişmekte olan ÷lkelerde televizyonun önemi ve TRT televizyonu. M.Ü Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Aksoy, S. 1984. Tarım hukuku. A.Ü. Ziraat Fakóltesi Yayınları. Ders Kitabı: 254, Ankara.
- Aksoy, S. , Badıel, B. , Eraktan, G. , Kuhnen, F. , Winkler, W. 1988. Türkiye’de insan ve toprak ilişkileri gelişme sürecinde tarımsal yapı –Adana ve Adıyaman örneği- . Alkar matbaacılık, Ankara.
- Altınbıçak, A. ve Demiryürek, K. 1994. Televizyonda tarıma yönelik programlar ve YAYÇEP. Türkiye I. Tarım Ekonomisi Kongresi, 8-9 Eylül 1994, İzmir.
- Anonim. 1997. DİE nüfus kayıtları.
- Anonim. 1998. TRT Genel Müdürlüğü Yayın Dairesi Başkanlığı “Bu Toprağın Sesi” Programı, Ankara.
- Anonim. 1999. Tarım ve Köyişleri Bakanlığı Yayın Dairesi Genel Müdürlüğü. Ankara.
- Anonim. 1999. Devlet Meteoroloji İşleri Genel Müdürlüğü Polatlı meteoroloji istasyonu kayıtları, Ankara.
- Anonim. 2000/a. Devlet İstatistik Enstitüsü internet kayıtları, www.die.gov.tr, Ankara.
- Anonim. 2000 /b. Tarımsal faaliyet sonuçları raporu. Polatlı Tarım İlçe Müdürlüğü, Ankara
- Anonim. 2000/c. M.E.B.Polatlı ilçe Milli Eğitim Müdürlüğü, Ankara.
- Anonim. 2001. “Bu Toprağın Sesi” programı 10.yıl tanıtım broşürü. TRT Ankara TV Eğitim Kültür Programları Müdürlüğü, Ankara.
- Anonim. 2000. TRT Genel Müdürlüğü Yayın Dairesi Başkanlığı “Bu Toprağın Sesi” Programı, Ankara.
- Arslan, G. 1989. Türkiye’de televizyonun gelişimi. İ.Ü., Sosyal Bilimler Enstitüsü, yüksek lisans tezi (basılmamış), İstanbul.
- Aslan, M. 1982. Televizyonun tarımcı teknik elemanların eğitime etkisi. Yüksek lisans tezi (basılmamış). A.Ü. Eğitim Fakóltesi, Ankara.
- Aziz, A. 1975. Televizyonun yetişkin eğitimindeki yeri ve önemi. TODAİE Yayınları, No:148, Ankara.
- Aziz, A. 1982. Radyo ve televizyonla eğitim. A.Ü. Eğitim Fakóltesi, Eğitim Araştırma Merkezi Yayınları : 2, Ankara.
- Aziz, A. 1999. Türkiye’de televizyon yayıncılığının 30 yılı (1968-1998). TRT Yayınları, Ankara.
- Bekrens, J.H. , Evans, J.F. 1984. Agricultural extension. A reference manual second edition, Food and Agricultural Organization of the United Nations , Rome.
- Budak, D. 1996. Gelişmekte olan ÷lkelerde tarımsal yayımda kamu ve özel sektör. Türkiye 2. Tarım ekonomisi kongresi, Cilt: 2, sf. 427, Adana.
- Ceylan, İ.C. 1988. Çubuk ilçesinde televizyonun tarımsal programlarının izlenmesi ve etkileri üzerine bir araştırma. A.Ü. Fen Bilimleri Enstitüsü, Tarım Ekonomisi Anabilim Dalı, yüksek lisans tezi, Ankara.
- Cinemre, H.A. , Demiryürek, K. , Kılıç, O. , Bozoğlu, M. , Ceyhan, V. 1996. Tarımda üreticilerin eğitimi. Türkiye 2. Tarım Ekonomisi Kongresi , Adana.
- Çetinkaya, N. 1991. Polatlı ilçesi tarımsal yayım ve uygulamalı araştırma projesi uygulamasında eğitim ve ziyaret sistemi üzerine bir araştırma. A.Ü. Fen

- Bilimleri Enstitüsü Tarım Ekonomisi Anabilim Dalı, yüksek lisans tezi (basılmamış), Ankara.
- Demiryürek, K. 1993. Televizyon ile yaygın çiftçi eğitimi projesine (YAYÇEP) Gölbaşı ilçesinde çiftçilerin katılımı üzerine bir araştırma. A.Ü. Fen Bilimleri Enstitüsü, Tarım Ekonomisi Anabilim Dalı, yüksek lisans tezi(basılmamış), Ankara.
- Demiryürek K. 2001. Tarımsal eğitimde televizyonun rolü ve önemi. Geçmişten Günümüze “Bu Toprağın Sesi” 10. yıl paneli notları, TRT Ankara TV Eğitim Kültür Programları Müdürlüğü, Ankara.
- Düzgüneş, O. vd. 1983. İstatistik metodları I. A.Ü.Ziraat Fakültesi Yayınları: 861, Ders Kitabı, Ankara.
- Erengöz, Y. 1993. Medya aracı olarak televizyon. İ.Ü.Sosyal Bilimler Enst, yüksek lisans tezi (basılmamış), İstanbul.
- Erengöz, T. , Aydın, R. , Yünlü, R. , Açıkgöz, R. 2000. Tarımda üretici eğitimi. T.M.M.O.B. , Türkiye Ziraat Mühendisleri 5. Teknik Kongresi, 17-21 Ocak 2000, Ankara.
- Erel, G. 1994. Kastamonu merkez ilçesinde ithal kültür ırkı süt ineğine sahip yetiştiricilere yönelik yayım çalışmalarının değerlendirilmesi üzerine bir araştırma. A.Ü. Fen Bilimleri Enstitüsü yüksek lisans tezi, Ankara.
- Erkuş, A. , Bülbül, M. , Kırıl, T. , Açı, F. , Demirci, R. 1995. Tarım ekonomisi. A.Ü. Ziraat Fakültesi Eğitim Araştırma ve Geliştirme Vakfı Yayınları, No: 5, Ankara.
- Geray, C. 1978. Halk eğitimi. A.Ü.Eğitim Fakültesi Yayınları, No: 73, Ankara.
- Geray, C. 1971. Toplumsal ve eğitsel açıdan Türkiye’de radyo ve televizyon amaç, ilke ve öncelikleri üzerine bir deneme. A.Ü. Eğitim Fakültesi Dergisi, Cilt:4, Sayı: 1-4, Ankara.
- Gültekin, G. 1993. Televizyon yoluyla yaygın eğitim projesine (YAYÇEP) katılanların projeden beklentileri ve programa ilişkin görüşleri. A.Ü.Sosyal Bilimler Enst. yüksek lisans tezi (basılmamış), Ankara.
- Gencel, M.1993. Ulusal entegrasyon ve gelişme aracı olarak televizyon: GAP TV örneği. Yüksek lisans tezi, A.Ü.Sosyal Bilimler Enstitüsü, İletişim Anabilim Dalı, Ankara.
- Göktürk, A. 1993. Ereğli Sulama Projesi örneği ile dış kaynaklı tarımsal projelerde yayım hizmetleri etkinliğinin değerlendirilmesi üzerine bir araştırma. A.Ü. Fen Bilimleri Enstitüsü doktora tezi (basılmamış), Ankara.
- Güneş, T. Arıkan, R. 1988. Tarım ekonomisi istatistiği. A.Ü. Ziraat Fakültesi Yayınları, Yayın No:1049, Ankara.
- Güven, O.G. 1994. Şanlıurfa ilinde kitle iletişim araçlarının tarımsal yayım çalışmalarında katkısı üzerine bir araştırma. A.Ü. Fen Bilimleri Enstitüsü, Tarım Ekonomisi Ana Bilim Dalı yüksek lisans tezi (basılmamış), Ankara.
- Kumuk, T. , Taluğ, C. 1996. Türk tarımsal yayım sisteminde değişim ihtiyacı. Türkiye 2. Tarım Ekonomisi Kongresi, Çukurova Üniversitesi Basımevi, Adana.
- Knight, A.1993. Radio for rural development the “Farming and Industry” programme of FEBA. India radio rural extension bulletin. No:3, 38-40, India.
- Leonard, O. vd., 1953, Rural social systems and adult education. The Michigan Collage press, Baltimore, U.S.A.
- Malik, W.1991. The role of mass media in diffusion of agricultural technology in Pakistan. Journal of rural development and administration, 62-69 Pakistan.
- Meder, M.1991. Bir eğitim vasıtası olarak televizyonun ekonomik ve sosyal hayata etkisi. İ.Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü, doktora tezi

- (basılmamış), İstanbul.
- Miah, M. , Sarker, S. , Rahman, M. ,1998. Communication exposure of small farmers in modernizing farming practices. Journal of training and development, 11:1-2,139-144, Bangladesh.
- Mısra, D.C. 1990. An econometric choice for extension teaching methods: the Ilorin and oyo north agricultural development projects experience. Agricultural economics, 1990,4; 3-4,229-238, Nigeria.
- Mojtabaei, K. 1997. İran İslam Cumhuriyetinde yaygın tarımsal eğitim üzerine bir araştırma, A.Ü. Fen Bilimleri Enstitüsü Tarım Ekonomisi Anabilim Dalı, doktora tezi , Ankara.
- Oakley, P.And Garforth, C. 1985. Guide to extension training FAO of UN. Agricultural Extension and Rural Development Centre, School of Education, The University of Reading, FAO training series No:11. Rome.
- Oskay, Ü. 1971. Toplumsal gelişmede radyo ve televizyon. A.Ü.Siyasal Bilgiler Fakültesi, Yayın no: 316, Ankara.
- Özgen, M. 1986. Kırsal kalkınmada radyodan yararlanma (Çorum-Çankırı Örneği), A.Ü.Açıköğretim Fakültesi, Eskişehir.
- Özkaya, T. 1991. Türkiye’de tarımsal yayımcıların etkinliklerini belirleyen yönetimle ilgili faktörler üzerine bir araştırma. E:Ü. Ziraat Fakültesi, İzmir.
- Raj, RK. , Satapathy, C. , Das, P. 1992. Possesion and use of mass media by farmers. Orissa Journal of Agricultural Research , Publ.1994, S: 3-4, 204-208 India.
- Reddy, P. , Reddy, S. 1997. Listening behaviour of farmers towards from broadcast in Nizamabad district of Andhra Pradesh. A Path Analysis, Journal of Agriculture, 13:6, 627-632.
- Rogers, E.M. 1983. Diffusion of innovations, Third edition, New York, Free Press
- Rout, S. , Parasar, B. , Mahapatra, S. 1989. Farmer’s opinion about the rural radio broadcast. Journal of Agricultural Resaarch, 2: P: 173-176
- Taluğ, C. 1974. Tarımda teknolojik yeniliklerin yayılması ve benimsenmesi üzerine bir araştırma. A.Ü. Ziraat Fakültesi, doktora tezi (basılmamış), Ankara.
- Schramm, W. 1965. The process and effects of mass communication. Universtiy of Illinois press, Urbana, U.S.A.
- Schramm, W. , Lerner, D. 1976. Communication and change the last ten years-and the Next. East-West Center BookThe University Press Hawaii, U.S.A.
- Swanson, E.B. 1984. Agricultural extension a reference manual second edition. Food and Agricultural Organization of the United Nations, Rome.
- Şahin, M. 1988. Televizyon yayıncılığı ve toplum ilişkisi. Ankara.
- Şahin, N. ve Düzen, M.E. 1993. Can suyu TV dizisinin etkisi. Ankara
- Taşcı, S. 1993. Kentsel bütünleşmede televizyonun rolü. A.Ü. Sosyala Blimler Enstitüsü, Halk Eğitim Bölümü, yüksek lisans tezi, Ankara.
- Tatlıdil, H. 1978. Konya-Ereğli ilçesinde Köy Kalkınma Kooperatilerinin yayılması ve benimsenmesi üzerine bir araştırma. A.Ü. Ziraat Fakültesi, doktora tezi (basılmamış), Ankara.
- Tatlıdil, H. 1984. Tarımsal yayım çalışmalarında önder çiftçi yaklaşımı üzerine bir araştırma. A.Ü. Ziraat Fakültesi Yayınları: 893, Bilimsel Araştırma ve İncelemeler: 526, Ankara.
- Tatlıdil, H. 1989. Yağmurlama sulama sisteminin yayılması ve benimsenmesi üzerine bir araştırma. A.Ü.Z.F.Yayınları No: 1157, Bilimsel Araştırma ve İncelemeler: 639, Ankara .

- Taluğ, C. ve Tatlıdil, H. 1981. Çorum-Çankırı Kırsal Kalkınma Projesi'nin tarımsal yayım açısından incelenmesi. Türkiye'de Uygulanan Tarımsal Yayım Projesinin Genel Bir Değerlendirilmesi Sempozyumu, İzmir.
- Taluğ, C. ve Tatlıdil, H. 1993. Tarımsal yayım ve haberleşme. A.Ü.Z.F. Yayınları, Teksir No:141,Ankara.
- Taluğ, C. 1982. MEYSEB tarımsal yayım çalışmalarının değerlendirilmesi üzerine bir araştırma. A.Ü. Ziraat Fakültesi, doçentlik tez (basılmamış), Ankara.
- Tekin, M. 1996. Yetişkin eğitiminde radyo ve televizyon. A.Ü.Eğitim Bilimleri Fakültesi, Ankara.
- Tor, H. 1985. Türkiye'de tarımsal yayım eğitiminin halk eğitimi açısından değerlendirilmesi. A.Ü. Eğitim Bilimleri Fakültesi, yüksek lisans tezi (basılmamış), Ankara.
- Van den Ban, A.W. , Hamkins, H.S. 1983. Agricultural extension. Logman Scientific and technical, John Wiley and Sons Inc. , Newyork.
- Varol, B. 1991. Türkiye'de Tarımsal Yayım Eğitiminin uygulanma ve benimsenme sorunları. İ.Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara
- Waller, J. 1950. Radio the fifth estate. Second edition, Houghton Mifflin Company, Boston, Newyork.
- Yaman, S. 1993. Televizyonla uzaktan öğretim: örnek, Anadolu Üniversitesi Açıköğretim Fakültesi. İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, yüksek lisans tezi, İstanbul
- Yurttaş, Z. 1979. Tarımsal yayım yönünden bir köy incelemesi ve program değerlendirmesi üzerine bir araştırma. Atatürk Üniversitesi Ziraat Fakültesi, Erzurum.

ÖZGEÇMİŞ

1973 yılında Elazığ'da doğdu. İlk, orta ve lise tahsilini Elazığ'da tamamladı. 1991 yılında Ankara Üniversitesi Ziraat Fakültesi Tarım Ekonomisi bölümünde lisans eğitimine başladı. 1995 yılında mezun oldu. Aynı yıl Ankara Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Tarım Ekonomisi Anabilim Dalında yüksek lisans eğitimine başladı. Halen Tarım Bakanlığı Tarımsal Ekonomi Araştırma Enstitüsünde ziraat yüksek mühendisi olarak görev yapmaktadır.